

บทที่ 5

ช่างภาพอาชีพ: การครอบงำและการต่อรอง ทางวัฒนธรรมผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยว

ในการรับรู้และเข้าใจของคนโดยทั่วไป ความเป็นช่างภาพอาชีพ/มืออาชีพด้านการถ่ายภาพ กับความเป็นช่างภาพเชิงสุนทรีย์ะนั้น เป็นคำที่มีความคล้ายคลึง ตลอดจนมีจุดรวมที่เหมือนกัน คือ การเป็นบุคคลผู้มีความรู้ ความสามารถในการเชิงศาสตร์และศิลปะด้านการถ่ายภาพเหมือนกัน

แต่จากข้อค้นพบในบทที่ผ่านมา ทำให้ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า ความเป็นสุนทรีย์ทางด้านการถ่ายภาพนั้น น่าจะมีรูปแบบเรื่องเล่าของชีวิต/การสั่งสมทุน ตลอดจนไปถึงความโน้มเอียงทางอุปนิสัยด้านการถ่ายภาพ ตลอดจนการประกอบสร้างความหมายลงในภาพถ่ายท่องเที่ยวที่ต่างไปจากช่างภาพอาชีพ/มืออาชีพด้านการถ่ายภาพบ้าง ไม่มากก็น้อย โดยในท้ายที่สุดแล้ว การวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างมืออาชีพด้านการถ่ายภาพ กับช่างภาพเชิงสุนทรีย์ในบทนี้จะนำไปสู่การตอบโจทย์การวิจัยที่ว่า ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ของกลุ่มผู้ทำหน้าที่ถ่ายภาพที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทางวัฒนธรรมของช่างภาพมืออาชีพนั้น มีผลต่อการครอบงำและการต่อรองเชิงอำนาจอย่างไรในพื้นที่ของภาพถ่ายท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลและการวิเคราะห์ในลำดับถัดไปนี้ จะเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ด้วยข้อคำถามแบบมีโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นช่างภาพอาชีพที่ทำงานด้านการเขียน/ผลิตสารคดีท่องเที่ยวในวงการสื่อสารมวลชน ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในขณะที่ช่างภาพอาชีพเหล่านั้นถ่ายภาพ ตลอดจนไปถึงข้อมูลในส่วนของการถอดรหัสความหมาย (decode) ที่ปรากฏในภาพถ่าย ซึ่งมีรายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไปนี้

ช่างภาพอาชีพ “เวฟ”

1. ชีวิตของ “เวฟ” แบ่งได้เป็น

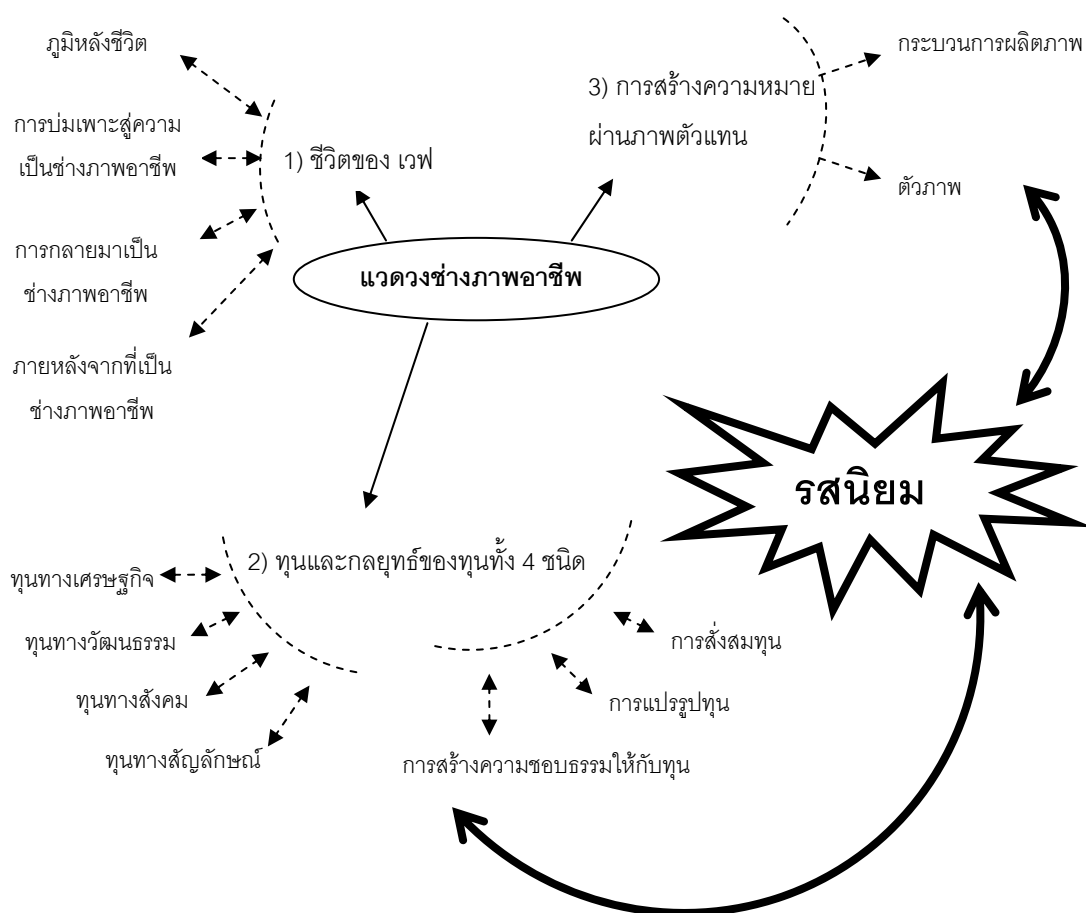
- ภูมิหลังชีวิต
- การบ่มเพาะสู่ความเป็นช่างภาพอาชีพ
- การกลายมาเป็นช่างภาพอาชีพ
- ภายหลังจากที่เป็นช่างภาพอาชีพแล้ว

2. ทุนและกลยุทธ์ของทุนทั้ง 4 ชนิด

3. การสร้างความหมายผ่านภาพตัวแทน

ภาพที่ 5.1

ภาพการนำเสนอข้อมูลในแวดวงของช่างภาพอาชีพ “เวฟ”

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

ชีวิตของ “เวฟ”

ภูมิหลังชีวิต

เวฟ หนุ่มโสด เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย วัย 34 ปี เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด ในครอบครัวที่พ่อเป็นครูสอนภาษาจีน แม่เป็นแม่บ้านฐานะครอบครัวแค่พอประทังชีวิต ไม่ได้มีฐานะแบบที่เรียกว่า “มีอันจะกิน” หรือร่ำรวยเป็นเศรษฐีพันล้านที่อาศัยอยู่ในย่านธุรกิจชั้นนำของประเทศ (ย่านสีลม สาทร สุขุมวิท) ตรงกันข้ามแม้แต่ที่ดินปลูกบ้านของตนเองยังไม่มี ต้องอาศัยที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ปลูกบ้าน ซึ่งบ้านที่อาศัยอยู่นั้นก็เป็นเพียงบ้านไม้เก่า ๆ 2 ชั้น บนเนื้อที่ 18 ตารางวา ในซอยสุดประเสริฐ ย่านบ้านใหม่ ถนนเจริญกรุง โดยบ้านหลังดังกล่าวนั้น เป็นที่อยู่อาศัยของสมาชิกในครอบครัวถึง 6 ชีวิตที่อยู่กัน ด้วยความกังวลอย่างชนิดที่ เวฟ เรียกว่า “หายใจไม่ทั่วท้อง” อยู่ตลอดเวลา โดยไม่มีโอกาสรู้ว่าจะถูกเวนคืนเมื่อใด

เวฟ เล่าให้ฟังว่า ตั้งแต่จำความได้จบจนปัจจุบัน พ่อและแม่ของ เวฟ จะปลูกฝังให้ลูก ๆ ทั้ง 4 คน คือ ชาย 2 หญิง 2 โดยมีเวฟเป็นน้องคนสุดท้อง มีคุณสมบัติพิเศษติดตัว คือ “ความประหยัด” รู้จักค่าของเงิน รู้จักคุณค่าของข้าวของเครื่องใช้ ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ทั้งนี้เพราะเหตุปัจจัยในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่แม้แต่ตัวของ เวฟ เองก็รู้สึกและตระหนักอยู่เสมอมาว่าฐานะทางบ้านตนนั้นจัดอยู่ในสถานะที่ไม่ค่อยดีนัก เมื่อเทียบกับฐานะทางครอบครัวของเพื่อนฝูงในวัยเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ลูกทุกคนในครอบครัวนี้จึงมีโอกาสเข้าศึกษาแค่เพียงสถาบันการศึกษาของรัฐบาลเท่านั้น เช่น โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ โรงเรียนวัดสุทธิวราราม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เวฟ เริ่มชีวิตการเรียนที่แตกต่างจากเด็กในวัยเดียวกัน นั่นคือ เวฟ ไม่ได้เรียนชั้นอนุบาล แต่ เวฟ เข้าเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนโกศลวิทยา ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากตัวบ้านที่อาศัยอยู่ ประกอบกับพ่อของ เวฟ เป็นอาจารย์สอนภาษาจีนอยู่ที่นั่น หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว เวฟ จึงเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนวัดสุทธิวราราม ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ เป็นโรงเรียนที่เก็บค่าเทอมไม่แพงเมื่อเทียบกับโรงเรียนเอกชนอื่น ๆ (เช่น โรงเรียนอัสสัมชัญ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล) และโรงเรียนดังกล่าวตั้งอยู่ไม่ไกลจากบ้านพักอาศัยนัก ซึ่งสามารถทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาในการเดินทางไปได้มาก

เวฟ เรียนที่โรงเรียนวัดสุทธิวรารามจนจบมัธยม 6 ในแผนกศิลป์ภาษา โดยเลือกที่จะเรียนภาษาฝรั่งเศส ทั้งนี้ด้วยเหตุผลส่วนตัวที่ว่า เกลียดตัวเลข ไม่ถนัดเรื่องของการคิดคำนวณ ซึ่ง เวฟ มักจะเปรยให้ผู้วิจัยในฐานะรุ่นน้องคนหนึ่งฟังอยู่เสมอว่า

“...เรารู้สึกว่า เราเป็นคนที่ไม่ได้มีหัวก้าวหน้า เหมือนคนอื่น เราก็จะทำอะไรตามสไตล์ของเราไปเรื่อย เราจะไม่ใช้พวกที่จะมาตีตลกคิดคำนวณเป็นตัวเลข หรือเป็นพวกกล้าเสี่ยง กล้าลงทุน ทำธุรกิจ หรือพาตัวเองเข้าไปทำงานด้านบริหารอะไรแบบนั้น” (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

ภายใต้การนิยามตนว่าเป็น “คนที่ไม่ได้มีหัวก้าวหน้าเหมือนคนอื่น” นี้เองที่ทำให้ เวฟ ตัดสินใจเลือกที่เรียนต่อในสายสังคมศาสตร์ แทนที่จะเลือกเรียนสายวิทยาศาสตร์ โดยภายหลังจากที่ เวฟ จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว เวฟ สอบเอ็นทรานซ์เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (มศว.) ซึ่งเป็นคณะที่ เวฟ ไม่ได้เลือกไว้เป็นอันดับหนึ่ง แต่เป็นเพราะคะแนนสอบที่ได้ ไม่สูงพอที่จะเข้าศึกษาต่อยังคณะที่หมายมั่นปั้นมือไว้ (คือ คณะนิเทศศาสตร์หรือคณะวารสารศาสตร์) เวฟ จึงต้องมาลงเรียนที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ไปพลาง ๆ ก่อน ค่อยว่ากันอีกครั้งว่าจะขีดเส้นทางเดินของชีวิตอย่างไรต่อไป

เวฟ เรียนอยู่ที่ คณะมนุษยศาสตร์ เอกภาษาอังกฤษ อยู่เกือบปี เวฟ ก็ตัดสินใจที่จะลองสอบเอ็นทรานซ์ใหม่ เพื่อให้ได้คณะที่ตนเองต้องการ และที่สำคัญ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ไกลจากสังคมของเพื่อนฝูงซึ่ง เวฟ ใช้คำว่า “ไม่มีความสุขเอาเสียเลย และรับไม่ได้กับเพื่อนที่นี่”

มันไม่ใช่วิชาที่เราไม่ชอบ มันเป็นเรื่องของสังคมในที่ที่เราไปเรียนมากกว่า มันทำให้เราช็อก ก็คือ ด้วยความที่เราเรียนมากับโรงเรียนชายล้วนไง แล้วพอเราไปเจอกับการเรียนรวมแบบผู้ชายผู้หญิง แล้วเราก็จะเป็นผู้ชายที่ไม่ใช่ผู้ชายกระแสหลัก ซึ่งคำว่าไม่ใช่ผู้ชายกระแสหลักในที่นี้ก็คือว่า ไม่ใช่ผู้ชายที่ชอบดูบอล ชอบเตะบอลอะไรแบบนี้ เพราะฉะนั้นเราก็จะชอบไม่เหมือนใครไง แล้วยิ่งไปเจอพวกที่แบบว่ามีคนเรียนกันน้อย เพียงแค่ 40-50 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงหมดเลย ก็ยิ่งไปกันใหญ่ (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

โดยในท้ายที่สุด หลังจากลองสอบเอ็นทรานซ์อีกครั้งในปีถัดไป เวฟ ก็ได้เข้าเรียนในคณะและสาขาที่ต้องการ นั่นคือ เวฟ สอบติดคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นคณะเดียวกันกับที่พี่สาวของ เวฟ เคยเรียน แต่ต่างกันตรงที่ว่า พี่สาวของ เวฟ เรียนสาขาโฆษณา (ปัจจุบัน พี่สาวของ เวฟ ทำงานในตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายความคิดสร้างสรรค์ Executive Creative Director ให้กับบริษัท ลีโอเบอร์เนต ซึ่งเป็นบริษัทโฆษณาชั้นนำของไทยและของโลก) ส่วน เวฟ นั้น เลือกที่จะเรียนในสาขาภาพยนตร์และภาพถ่าย ซึ่งมูลเหตุของการตัดสินใจเลือกที่จะศึกษาต่อในคณะและสาขาดังกล่าวนั้น ก็เพราะ เวฟ คิดว่าคณะวารสารฯ เป็นคณะที่เรียนแล้วคงไม่เครียดมากนัก ประกอบกับสาขาฯ ที่เลือกเรียนดังกล่าวตรงกับความชอบของ เวฟ นั่นคือ เวฟ มีใจรักและชื่นชอบในศาสตร์ของการถ่ายภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่

เวฟ บอกผู้วิจัยว่า เขาค้นพบว่าการถ่ายภาพทำให้มีความสุข และยังทำให้รู้สึกดีมากยิ่งขึ้น เมื่อผู้คนที่ได้รับรูปถ่ายจากฝีมือของเขามีความสุขและชื่นชอบในผลงานภาพถ่ายที่เขาเป็นคนถ่าย

ตอนนั้นดูแล้วก็ไม่ได้อะไร รู้สึกแต่ที่ว่าคณะนี้เรียนแล้วมันคงบันเทิงดีมั้ง บันเทิงอะเรียนแล้วก็คงจะไม่ได้เรียนยากเรียนเย็นอะไร ไม่ได้คิดอะไรมากมาย แล้วก็ไม่ได้รับแรงจูงใจจากพี่สาวแต่อย่างใด เพราะพี่สาวกับเราอายุห่างกันตั้ง 9 ปี แล้วอีกอย่างเราก็เป็นคนที่ไม่ได้แบบต้องการ ที่จะเอาชนะตัวเองด้วยการทำอะไรที่มันยาก ๆ ตรงกันข้ามเราจะหาอะไรทำที่มันง่าย ๆ ซึ่งคณะนี้ ดูแล้วมันทำให้เรารู้สึกว่าคงไม่ยากเกินไปที่จะเรียน ดูแล้วก็น่าจะสนุก ๆ ไม่เครียดกับการเรียน แล้วอีกอย่างหนึ่งก็คือเรียนวิทย์ เรียนอะไร ก็คงไม่มีปัญญารอก เพราะเราเนะ หัวในเรื่องของการคำนวณเนี่ยไม่ไปเลย (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

ในปี พ.ศ. 2535 เวฟ จึงกลายเป็นนักศึกษา “ชีว” ซึ่งในขณะนั้นมีหมายความว่า การเป็นนักศึกษาที่ย้ายที่เรียนมาจากมหาวิทยาลัยอื่น โดยมาเริ่มเรียนใหม่ตั้งแต่ ปี 1 ของสถาบันที่ศึกษาล่าสุด ในช่วงปีแรกของการเรียนที่ธรรมชาติของ เวฟ นั้น นักศึกษาแทบทุกคนจะต้องไปเรียนวิชาพื้นฐานที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต ซึ่งตั้งอยู่แถวคลอง 2 จังหวัดปทุมธานี ที่เรียนซึ่งถือว่าไกลจากตัวเมืองกรุงเทพฯ อยู่พอสมควร นักศึกษาบางคนก็มาจากต่างจังหวัด หรือนักศึกษาที่มีถิ่นพำนักอยู่ในกรุงเทพฯ แต่ไม่อยากจะตื่นเช้าเพื่อเดินทางไปเรียนด้วยระยะทางที่ไกลแสนไกล (35-50 กิโลเมตร จากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ กรุงเทพฯ) ก็จะเลือกวิธีเช่ามอเตอร์ไซด์ ซึ่งเป็นการเช่าของทางมหาวิทยาลัย และนอกเหนือจากนั้นบางคน “หัวใส” ใช้วิธีที่เรียกว่า “สิง” (ซึ่งเป็นอาภักดิ์ของ ผีสงเทวดา นางไม้) อาศัยอยู่ร่วมกับเพื่อนที่เช่ามอเตอร์ไซด์เป็นของตัวเอง ซึ่งนอกจากจะประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเช่ามอเตอร์ไซด์แล้ว ยังทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนฝูงอีกด้วย

เวฟ ก็เช่นเดียวกัน ที่เลือกใช้วิธี “สิง” เพื่อน ดังนั้นปัญหาของระยะทางกับระยะเวลาจึงไม่เป็นปัญหาอีกต่อไปสำหรับ เวฟ และดูเหมือนว่าการตัดสินใจเอ็นทรานซ์ในครั้งนี้ก็ไม่ได้ทำให้ เวฟ รู้สึกแย่งไปอยู่กับกลุ่มสังคมเพื่อนฝูงในที่เรียนแห่งใหม่อีกต่อไป ตรงกันข้ามพื้นที่อันกว้างใหญ่ไพศาล (1,000 กว่าไร่) ของธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต ได้กลายเป็นพื้นที่ฝึกปรือด้านการถ่ายภาพของ เวฟ ไปด้วยในตัว และดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า เวฟ เป็นผู้ชายที่ไม่เหมือนผู้ชายคนอื่นที่ชอบเตะบอล ดูบอล หรือเล่นกีฬา (แม้รูปร่างและหน้าตาของ เวฟ จะเอื้อให้กับการเล่นกีฬาได้แทบทุกชนิดก็พอกตาม นั่นคือ เวฟ เป็นชายหนุ่ม หน้าดี ที่มีรูปร่างผอม สูง เข้าทำนองหุ่นให้แต่ใจไม่รัก) ดังนั้นภาพลักษณ์หรือภาพในความทรงจำของเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นตลอดจนรุ่นน้องที่มีต่อตัวเวฟ ที่ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมมาก็คือ เวฟ มักจะใช้เวลาวางกายหลังจากเลิกเรียน “ถ่ายรูป”

แทนที่จะออกไปเล่นกีฬา เช่น เตะฟุตบอล เล่นบาสเก็ตบอล เหมือนเพื่อนผู้ชายคนอื่น ๆ โดย เวฟ จะมีกล้องถ่ายภาพที่ใช้ฟิล์มตัวใหญ่ ๆ สี่บรอนซ์ ซึ่งทราบต่อมาในภายหลังว่า เป็นกล้องของคุณพ่อ และเป็นกล้องประจำบ้านเพียงตัวเดียวในขณะนั้น ที่ เวฟ นำติดตัวไปไหนมาไหนอยู่เสมอ ซึ่งการถ่ายภาพของ เวฟ นั้น ตรงตรงและเป็นทีกล่าวขานกันในหมู่เพื่อนพี่น้องที่ ไม่เว้นแม้แต่พ่อของ เวฟ เอง ซึ่งจากการได้พูดคุยกับพ่อ เวฟ ก็มีความเห็นไปในทำนองเดียวกันในเรื่องของความละเอียดละเมียดละไม กว่าที่จะถ่ายภาพได้แต่ละครั้ง ตัวแบบหรือกลุ่มคนที่ถูกถ่ายก็ต้องบ่นไปตาม ๆ กัน พร้อมกับคำถามที่เกิดขึ้นว่า “ทำไมถึงยังไม่กดชัตเตอร์ถ่ายภาพเสียที” หรือไม่ก็แซวกันไปในทำนองที่ว่า “จะถ่ายเมื่อไหร่ ช่วยมาปลุกด้วยนะ” หรือไม่ก็พูดประชดแดกดันกันไปในทำนองว่า “ทำไมไม่ไปวัดแสงที่ท้องฟ้า หรือก่อนเมฆ หรือภูเขาสูงโน้นที่อยู่ด้านหลังด้วยละ” เป็นต้น

จากภูมิหลังชีวิต ตลอดจน “วีรกรรม” อันเป็นที่โจษขานกันในหมู่เพื่อนฝูงไม่เว้นแม้กระทั่งพ่อ ของ เวฟ ในเรื่องเกี่ยวกับการถ่ายภาพของ เวฟ ข้างต้นนี้ เป็นสิ่งที่ชี้ชัดได้ว่า เวฟ เริ่มฉายแววของผู้ที่มีความสนใจในเรื่องของภาพถ่ายตลอดจนฝึกปรือฝีมือและทักษะการถ่ายภาพมาตั้งแต่ช่วงต้น ๆ ของการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งการถ่ายภาพของ เวฟ นั้น มีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่เหมือนใคร เช่น การให้ความสำคัญกับการวัดแสงอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทุกซอกทุกมุมของทุกสิ่งทั้งที่ปรากฏในกรอบภาพ (frame) และนอกกรอบภาพ การจัดวางองค์ประกอบภาพที่ผิดแปลกแตกต่างจากภาพถ่ายอื่น ๆ โดยทั่วไป หรือแม้กระทั่งการถ่ายภาพในลักษณะที่เรียกว่า ไม่ดี หรือไม่สวยถูกใจจริง ๆ ก็จะไม่ยอมถ่ายเด็ดขาด เพราะถือคติว่า การกดชัตเตอร์ (ในการถ่ายภาพด้วยระบบบันทึกภาพแบบฟิล์ม) แต่ละครั้งล้วนแล้วแต่เป็นเงินเป็นทองทั้งสิ้น

สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าภูมิหลังชีวิตของ เวฟ สามารถสะท้อนให้เห็นทุนบางด้านที่ เวฟ มีและไม่มี เช่น มีทุนทางเศรษฐกิจ แต่ทุนดังกล่าวมีน้อย หรือทุนทางสังคมที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้น ฯลฯ ทุนที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นนี้มีส่วนหล่อหลอมผลักดันให้ เวฟ เข้าสู่เส้นทางของการเป็นช่างภาพที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร เช่น เวฟ จะให้ความสำคัญกับการถ่ายภาพในทุก ๆ รายละเอียด ทุก ๆ ขั้นตอน ไม่ว่าจะต้องใช้เวลายาวนานเท่าใดก็ตาม เช่น การให้ความสำคัญกับการวัดแสง ที่จะต้องวัดแสงทุกจุดให้ครอบคลุมบริเวณที่จะถ่ายภาพ การจัดวางองค์ประกอบภาพที่จะต้องขจัดสิ่งที่เกะกะสายตาหรือรกรุงรังออกไป เนื่องจากไม่ต้องการให้ภาพที่ได้ออกมาเสีย หรือต้องถ่ายใหม่อันเป็นความสิ้นเปลืองเงินทองในความคิดของ เวฟ เป็นต้น

ประเด็นต่าง ๆ ที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของการหล่อหลอมที่เกิดมาจากทุน (ทุนทางเศรษฐกิจ/ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม) และโครงสร้างทางสังคม (structure) ที่เข้ามากำหนดชีวิตและวิถีคิดของ เวฟ ในช่วงก่อนที่ เวฟ จะก้าวเข้าสู่ความเป็นช่างภาพมืออาชีพ โดยในหัวข้อถัดไปจะเป็นการย้อนรอยกลับไปค้นหาเพิ่มเติมในช่วงของก่อนการเข้าสู่

เส้นทางของการเป็นช่างภาพอาชีพของ เวฟ เพื่อที่จะดูว่ามีทุนตลอดจนโครงสร้างทางสังคมอื่นใดอีกหรือไม่ที่เข้ามามีบทบาทในการกำหนด ตลอดจนบ่มเพาะความเป็นช่างภาพอาชีพของ เวฟ ซึ่งการย้อนกลับไปเพื่อพัฒนาการหรือการกลายมาเป็นช่างภาพอาชีพดังกล่าวจะเป็นส่วนเติมเต็มที่จะช่วยให้การศึกษาวิเคราะห์ในส่วนของทุนตลอดจนกลยุทธ์ทุนของ เวฟ นั้นเห็นภาพรอบด้านชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ชีวิตของ “เวฟ”: การบ่มเพาะสู่ความเป็นช่างภาพอาชีพ

แม้ว่า เวฟ จะมีการสั่งสมทุนในการมาเป็นช่างภาพอาชีพอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เยาว์วัย แต่ เวฟ เล่าให้ฟังถึงช่วงชีวิตที่ตัวเองรู้สึกเริ่มสนใจการถ่ายภาพไว้อย่างน่าสนใจว่า ความสนใจในเรื่องการถ่ายภาพของ เวฟ นั้น เกิดขึ้นไล่เลี่ยกันกับช่วงเปลี่ยนผ่านชีวิตจากชีวิตของนักเรียนมัธยมปลายไปสู่ช่วงการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย

เวฟเริ่มหัดถ่ายภาพครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2534 จากเหตุการณ์ที่ เวฟ คิดว่าเป็น “จุดเริ่มต้น”¹ของการถ่ายภาพ นั่นคือ การที่พี่ชาย ซึ่งมีอายุห่างจาก เวฟ ถึง 9 ปี ได้ยืมกล้องของพ่อซึ่งเป็นกล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์ม ยี่ห้อ แคนนอน รุ่น เอฟที (กล้องสะท้อนภาพเลนส์เดี่ยวหรือ Single Lens Reflect ที่สามารถถอดเปลี่ยนเลนส์ได้) ที่มีอยู่เพียงตัวเดียวในบ้าน ติดตัวไปถ่ายรูปต่างจังหวัด โดยภายหลังจากกลับจากต่างจังหวัดแล้ว มีฟิล์มที่ยังไม่ได้ใช้เหลืออยู่ ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ เวฟ เข้าไปขอกำลังจากพี่ชายเพื่อนำไปทดลองถ่ายภาพ โดยพี่ชายของ เวฟ เพียงแค่อธิบายการใช้กล้องเพียงคร่าว ๆ ในเรื่องของการปรับโฟกัสให้ชัด วัดแสง ตั้งหน้ากล้อง และข้อควรระวังอย่าให้ความเร็วชัตเตอร์ต่ำกว่า 1/60 วินาทีเท่านั้น (แล้วก็ถ่ายได้เลย)

¹ ในทัศนะของผู้วิจัย ผู้วิจัยเห็นต่างไปจากความคิดของ เวฟ ผู้วิจัยมองว่า แท้จริงแล้วจุดเริ่มต้นชีวิตการถ่ายภาพของ เวฟ นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งตามที่ เวฟ เข้าใจและกล่าวอ้าง หากแต่จุดเริ่มชีวิตการถ่ายภาพของ เวฟ นั้น เกิดจากการสั่งสม/เลื่อนไหล/หลอมรวม/ซึมซับ/แผ่ฝัง (embodiment) ของทุนประเภทต่าง ๆ มาตั้งแต่เขาสัมผัสโลก ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างดูเนิ่นนาระกบเป็นธรรมชาติในพื้นที่ทางสังคม (field) รูปแบบต่าง ๆ โดยที่ตัว เวฟ เองก็ไม่เคยรู้สึกตัว หรือถามตัวเองถึงที่มาที่ไปของกระบวนการกลายมาเป็นช่างภาพดังกล่าว ซึ่งรายละเอียดของกระบวนการต่าง ๆ นั้น จะได้กล่าวถึงในส่วนถัดไป

ภาพที่ 5.2

กล้องถ่ายภาพ ยี่ห้อแคนนอน รุ่นเอฟที กล้องประจำตระกูลที่ เวฟ ใช้หัดถ่ายภาพ

ที่มา: Canon FT, สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2551, จาก http://shooterslab.com/catalog/image_scanon_ft.jpg

มันเริ่มจากการที่ พี่เค้ายืมกล้องพ่อไป แล้วเค้าก็เอากลับมาคืน ปรากฏว่ามีฟิล์มเหลืออยู่ม้วนนึง เราก็เลยรู้สึกลัวว่า ในเมื่อมีฟิล์มใหม่ที่ยังไม่ได้ถ่าย แล้วก็แกะกล่องไว้แล้วเหลืออยู่ ก็น่าจะเอาไปลองถ่ายดูวะ ก็คือจะว่าไปก็คือ การเอากล้องไปถ่ายเล่น โดยจุดเริ่มต้นของการถ่ายไม่ได้คิดว่า จะถ่ายให้เป็นเพื่อไปทำงานเป็นช่างภาพอะไรหรอก และก่อนหน้านั้นก็ไม่เคยดูหนังสือหรือตำราที่เกี่ยวกับการถ่ายภาพด้วย พูดง่าย ๆ ว่าไม่เคยสนใจเรื่องนี้มาก่อน หรือแม้แต่เห็นภาพที่สวยงาม ๆ ก็ไม่ได้มานั่งครุ่นคิดว่า เอ๊ะจะถ่ายยังไงภาพถึงจะออกมาสวย มันเหมือนกับว่าไม่เคยมีชุดความรู้เกี่ยวกับการถ่ายภาพมาก่อนเลย (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

รูปแรกที่ เวฟ ถ่ายนั้น คือ รูปหลานของตัวเองที่ถ่ายตรงระเบียงไม้ๆ หน้าบ้าน ซึ่งเป็นรูปที่ถ่ายออกมาแล้วคมชัด ไม่มีอาการพร่ามัวแต่อย่างใด เวฟ เล่าให้ฟังถึงความรู้สึกดีใจและภาคภูมิใจเป็นอย่างมาก เมื่อเห็นภาพถ่ายที่ถ่ายด้วยฝีมือของตัวเองปรากฏลงบนกระดาษอัดภาพเป็นครั้งแรก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้สึกในฐานะของคนที่ไม่เคยมีความรู้เกี่ยวกับการถ่ายภาพมาก่อน เพียงแค่การได้รับการบอกกล่าวในเรื่องของการวัดแสงคร่าว ๆ จากพี่ชาย ก็ทำให้เขาต่อ ยอดความรู้จนเกิดความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว และจากจุดนี้เองที่ทำให้ เวฟ พัฒนาฝีมือการถ่ายภาพ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ภาพที่ 5.3

ภาพถ่ายหลานสาว เวฟ ภาพถ่ายภาพแรกของการหัดถ่ายภาพ

ที่มา: ถ่ายภาพโดย เวฟ

เราจำได้ว่าพอเราถ่ายเสร็จ ก็เอาฟิล์มไปล้างแถวบ้านใหม่ ซึ่งเป็นครั้งแรกในชีวิตเลยนะ ที่เดินเข้าร้านถ่ายรูป ลุ้นมากตอนนั้น อยากรู้ว่ารูปที่ออกมาจะเป็นยังไง ก็เลยนั่งรอมันที่ร้านเลย พอได้ดูรูปแล้วรู้สึกดีใจมาก ๆ ที่ตัวเองถ่ายรูปได้ ถ่ายรูปติด ถึงแม้จะมีไฟกะพริบบ้าง สั่นบ้าง แต่ก็รู้สึกภูมิใจ มันเป็นอะไรที่ทำให้เรารู้สึกเหมือนว่า เราประสบความสำเร็จครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตเลย จนเรารู้สึกเหมือนกับว่า เราเกิดมาเพื่อสิ่งนี้ เพื่อการถ่ายภาพโดยเฉพาะเลยก็ว่าได้ (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

จากจุดเริ่มแค่ฟิล์มถ่ายภาพที่เหลือจากการไปต่างจังหวัดของพี่ชายวันนั้น ทำให้ เวฟ เริ่มถ่ายรูปเรื่อยมา ซึ่งวิธีการชวนขายหาความรู้ของเวฟนั้น โดยส่วนใหญ่ไม่ได้สอบถามจากใคร แม้กระทั่งพ่อของ เวฟ ในฐานะเจ้าของกล้องถ่ายรูปตัวแรกที่ เวฟ ใช้หัดถ่ายภาพ

เวฟ เล่าให้ฟังถึงเรื่องราวชีวิตตลอดจนความรู้ความสามารถของพ่อในฐานะครูสอนภาษาจีนคนหนึ่งไว้อย่างน่าสนใจว่า ตั้งแต่เกิดมาจำความได้ ภาพที่ เวฟ เห็นจนชินตา ก็คือ ภาพของพ่อนั่งซ่อมทีวี ด้วยความที่มีความรู้ทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนความสนใจและให้ความสำคัญกับการค้นคว้าทดลอง พ่อของ เวฟ จึงมักประดิษฐ์คิดค้นปรับปรุงแก้ไขอุปกรณ์ไฟฟ้าประเภทต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์วิทยุ ฯลฯ จนพูดได้ว่าความรู้ ความสามารถของพ่อ เวฟ นั้น เทียบเท่าช่างอิเล็กทรอนิกส์ หรือ ช่างไฟฟ้าคนหนึ่งเลยก็ว่าได้

ภาพที่ 5.4

พ่อ เวฟ ขณะนั่งอยู่กับการค้นคว้าทดลองด้านอิเล็กทรอนิกส์ภายในบ้าน

ที่มา: ถ่ายภาพโดย เวฟ

เกิดมาเท่าที่เคยเห็นเค้าก็คือ เห็นค่านั่งซ่อมทีวีอยู่ในบ้าน ในบ้านก็จะมีทีวีเต็มไปหมด เห็นเค้าซ่อมได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ใ้ที่ซ่อมไม่ได้ก็ตั้งไว้อย่างนั้นแหละ ตั้งไว้จนแบบประมาณว่า บางทีเจ้าของก็ไม่มาเอาคืนนะ ก็แบบว่า เอาเอายกให้ ก็มี ซึ่งถ้าจะพูดไปพ่อเราก็คือรับซ่อมทีวีนั้นแหละ ตอนเด็ก ๆ ที่บ้านก็เลยได้ดูทีวี เพราะว่าพ่อซ่อมเสร็จ ก็ต้องลอง เข้าลองก็เปิดดูกันอะไรอย่างเนี่ย ซึ่งเราก็ เท่าที่จำได้อีกอย่างเวลาพ่อเราทำงานก็คือ เวลาเค้าซ่อมทีวี เค้าก็จะหันตัวแผงวงจรเข้าหาตัวเอง แล้วก็จะมีการจุกตั้งอยู่ข้างหน้า ซ่อมไปก็จะดูภาพที่สะท้อนจากกระจกไป บางทีก็จะหันไปดูมิเตอร์ ไปดูเครื่องวัด อะไรอย่างเนี่ย พอทำไปได้สักพักหนึ่งหลัง ๆ ก็ต้องเลิก เพราะหลัง ๆ บางทีเค้าแบบว่า หาวิธีไม่เจอ ใช้เวลาในการเซอร์กิตแผงวงจรที่นาน แผนผังวงจรของทีวีเครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ไม่มีอะไรอย่างเนี่ย กว่าจะทำกว่าจะอะไรก็ใช้เวลานานก็เลยเลิก ไม่ทำแล้ว เค้าก็เลยหันมาทำไฟฉุกเฉินแทน โดยวัตถุประสงค์ของการทำไฟฉุกเฉินดังกล่าว ด้านหนึ่งทำเพื่อเอาไว้ใช้ในบ้าน อีกด้านหนึ่งก็ทำในฐานะนักประดิษฐ์คิดค้น แต่ก็เคยได้ยินแม่เล่าให้ฟังว่า พ่อหนะ เค้าจะเป็นคนที่คิดแต่ไม่ใช่คนที่ออกหน้า คือ เอาจืดีกว่า คือ เป็นคนคิด แต่ไม่ได้เป็นคนขาย เหมือนกับว่าเป็นคนทำงานแต่ไม่ใช่คนที่มีความทางการค้า เพราะฉะนั้นก็เจ๊งอะ เช่น มีอยู่ช่วงหนึ่งที่เค้าคิดที่จะทำแบตเตอรี่ คิดเป็น ทำเป็น แต่ไม่รู้วิธีทางการตลาดที่ดี ก็ทำไปสุดท้ายก็เจ๊ง ก็อะไรประมาณนี้ ส่วนเราก็คือทำอะไรไม่เป็นเลย ไม่เคยยุ่งอะไรเลยกับเรื่องตรงนี้ เพราะพื้นฐานเราตอนเด็ก ๆ ไม่ได้มีอะไรมาตรงนี้เลย ก็แปลกเนอะ ทำไมเราไม่รู้เรื่องเลยก็ไม่รู้ คือ เคยคุยกับพี่ที่ออฟฟิศคนหนึ่งเค้าเขียนวงจรเป็น แล้วพอเราไปเล่าว่าที่บ้านเรามีเครื่องอย่างนี้ อย่างนั้นนะ พี่เค้าฟังแล้วก็บอกว่า เออ..พ่อน่าจะเก่งนะ ถ้ามพ่อสิ คือ เค้าก็ งง งง ว่าทำไมเราไม่รู้เรื่องหรือ ซึ่งเราก็เคยเห็นพ่อเราเขียนแผงวงจรนะ แล้วเราก็เอาแผงวงจรที่พ่อเราเขียนนั้นมาให้รุ่นพี่อ่าน รุ่นพี่อ่านแล้วเค้าก็รู้ว่ามันเป็นอย่างนี้ ยังงี้ อย่างงี้ ซึ่งถ้าถามว่าพ่อเราเรียนจบอะไรมา เราไม่เคยถามหรือคุยกับพ่อเรื่องพวกนี้เลยนะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเรียนของพ่อ เรื่องที่พ่อไปเรียนซ่อมโทรทัศน์หรือเรียนทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ว่าไปเรียนหรือจบจากที่ไหน เรารู้และคาดว่าพ่อน่าจะได้เรียนหนังสือจบแค่มัธยมหรืออะไรนี้แหละ คือ ช่วงนั้นเป็นช่วงสงครามโลกก็เลยไม่ได้เรียนต่อ คือ ประมาณว่าพ่อกับแม่ของพ่อเราเนี่ยเสียชีวิตตั้งแต่พ่อเรายังเด็ก แล้วพ่อเราก็เป็นพี่คนโตซึ่งตอนนั้นพ่อเรายังเด็กมาก แล้วก็มีน้อง ๆ อีกหลายคน ก็เลยต้องกระจายน้อง ๆ ไปตามบ้านญาติ ๆ (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

นอกจากความรู้ ความสามารถในการเชิงช่างอิเล็กทรอนิกส์และประวัติชีวิต ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว พ่อของ เวฟ ยังมีความรู้ทางด้านการถ่ายภาพ โดยที่ เวฟ เพิ่งมารู้ภายหลังจากที่ทำงานเป็นช่างภาพและมีชุดความรู้เกี่ยวกับการถ่ายภาพแล้วว่า พ่อของตนเองก็ถ่ายภาพได้ดีเช่นกัน ตัวอย่างที่เป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่ทำให้ เวฟ ยอมรับและชื่นชมในความสามารถของพ่อตัวเองก็คือ ภาพถ่ายตอนแรกเกิดของ เวฟ ที่เพิ่งมารู้ภายหลังว่าพ่อก็ได้มีการบันทึกพัฒนาของลูกตนเองในแต่ละช่วงวัยไว้เช่นเดียวกัน หลังจากที่เคยบ่นในทำนองน้อยใจกับผู้วิจัยหลายครั้งว่า ตัวเวฟ เองนั้นไม่มีรูปสมัยตอนเป็นเด็กเหมือนผู้วิจัย

ภาพที่ 5.5

ภาพถ่ายขาว-ดำ ฝีมือพ่อเวฟ

(ภาพถ่าย เวฟ และพี่น้องในวัยเด็ก, ภาพถ่ายท่องเที่ยวถ่ายด้วยตนเอง (Self Portrait),
ภาพถ่ายระยะใกล้ (Macro) ตักแตน, ภาพถ่ายสำเนา (copy))

นอกจากนี้ เวฟ ยังทราบเพิ่มเติมในภายหลังอีกด้วยว่า เพื่อนของพ่อที่นั่นก็อยู่ในแวดวง การถ่ายภาพ กล่าวคือ เป็นช่างภาพและเปิดร้านถ่ายภาพอยู่แถวสะพานเหลือง ถนนพระราม 4 โดยเพื่อนพ่อเวฟ นั้นมีนิสัยชอบส่งภาพเข้าประกวด จนได้รับชนะเลิศทั้งในและต่างประเทศมากมาย ซึ่งเพื่อนพ่อคนดังกล่าวนี้เองมีส่วนช่วยแนะนำสนับสนุนให้พ่อของ เวฟ ซื้อกล้องแคนนอน เอฟที (Canon FT) ตัวที่ เวฟ ใช้ในการหัดถ่ายภาพและรับงานในระยะแรกเรื่อยมา รวมไปถึง เครื่องอัด ขยายภาพขาว-ดำ ที่ เวฟ เองก็ซื้อต่อมาจากร้านเพื่อนพ่อภายหลังจากที่ เวฟ ทำงานเป็นช่างภาพ ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 5.6

ภาพถ่ายท่องเที่ยวฝีมือเพื่อนพ่อของ เวฟ ที่เป็นช่างภาพ และเจ้าของร้านถ่ายภาพ

“หลังจากมีชุดความรู้ด้านการถ่ายภาพ ก็มีโอกาสดูรูปของพ่อ ก็เอ๊ะ สมัยก่อน เค้าก็ถ่ายดีนี่หว่า แต่ไม่ได้เห็นมาก่อนแล้วเป็นแรงบันดาลใจให้ถ่ายนะ ไม่ใช่ “(เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

ดังนั้นวิธีที่ เวฟ ใช้ในการพัฒนาฝีมือการถ่ายภาพของตัวเองนั้น ก็คือ การลองผิดลอง ถูกด้วยตัวเองจากกล้องแคนนอนของพ่อ และจากสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสื่อมวลชน แขนงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้น เช่น การเปิดอ่านและดูภาพจากนิตยสารสารคดี ซึ่งเป็นนิตยสารที่

พี่สาว เวฟ บอกรับเป็นสมาชิกอยู่ในขณะนั้น¹ ซึ่ง เวฟ ก็ยอมรับตรงจุดนี้ว่า การเปิดอ่านและดูภาพจากนิตยสารสารคดี มีส่วนทำให้ เวฟ ได้มีโอกาสซึมซับเอาคุณลักษณะ/เอกลักษณ์ภาพแถวแนว นิตยสารสารคดีเข้าไปอย่างไม่รู้ตัว นอกจากเปิดรับจากสื่อที่เป็นนิตยสารแล้ว สื่อโทรทัศน์ โดยเฉพาะ ภาพยนตร์จีนที่ออกอากาศฉายอยู่ในช่วงเวลานั้น หรือสื่อการ์ตูนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การ์ตูนไทย การ์ตูนญี่ปุ่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการ์ตูนภาพของจีนที่ เวฟ ได้รับเป็นของขวัญของฝากจากผู้เป็น พ่อในฐานะครูสอนภาษาจีนอยู่เสมอ ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มีส่วนหล่อหลอมให้ เวฟ กลายมาเป็นช่างภาพในที่สุด

ต้องบอกก่อนว่าเราเกิดและเติบโตมากับสื่อทีวี เพราะเรานี่ เพื่อนบ้านไม่มีนะ ไม่มีเพื่อนบ้านไม่ได้หมายความว่าแถวบ้านไม่มีใครนะ แต่เราไม่ได้ออกไปเล่นกับใครเลยนะ คงเป็นนิสัยโดยส่วนตัวนี่ละที่ไม่ชอบออกไปเล่นกับใคร แล้วอีกอย่างรอบบ้านก็เป็นพวกแบบ คนไทย ก็เลยไม่ได้ออกไปเล่นกับใคร แม่ก็ไม่อยากให้ออกไปเล่นนอกบ้านด้วยละ ตื่นเช้าก็ไปโรงเรียน ตกเย็นก็กลับบ้าน เองง่าย ๆ ว่า โลกทัศน์ก็เลยไม่ได้เปิดกว้าง ประสบการณ์ในการมองโลกก็น้อย ชีวิตเราก็กเลยเติบโตมากับทีวี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราชอบดูหนังพวกไ้ม้ดแดง ก็คือติดมากับพี่ชาย หรือหนังสือเกี่ยวกับไ้ม้ดแดงของพี่ชาย เราก็ดู ดูพวกนี้แล้วเราก็กชอบ หรืออย่างพวกหนังสือจีน ซึ่งพ่อเค้าจะเป็นคนชอบซื้อหนังสือการ์ตูนภาพที่เป็นของจีนมาให้ เป็นการทุนสร้างสวรรค์นะ ไม่ใช่เป็นการทุนพวกตลกอะไรพวกนั้น พ่อเค้าก็จะไปซื้อที่บริษัทนานมี แถวถนนเจริญกรุง ที่ทำเครื่องเขียนตราม้า ซึ่งถ้าถามว่าเราชอบอะไรมากกว่า เราก็กชอบพวกการ์ตูนไ้ม้ดแดงมากกว่านะ (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

สาเหตุที่ทำให้ เวฟ ชอบอ่านและดูภาพการ์ตูนไ้ม้ดแดง ก็เพราะ เรื่องราวชีวิตที่น่าเสนอผ่านการทุนไ้ม้ดแดงในฐานะฮีโร่ นั้น มีความคล้ายคลึงกับชีวิตของ เวฟ นั่นคือ การผูกเรื่องให้ชีวิตของฮีโร่มีปมด้อยในชีวิตเป็นทุนเดิมติดตัว มีชีวิตที่ตกระกำลำบาก เผชิญกับมรสุมแห่งชีวิต มีอุปสรรคผ่านเข้ามาให้ฟันฝ่าอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเมื่อ เวฟ อ่านหรือดูการ์ตูนเกี่ยวกับไ้ม้ดแดงดังกล่าวแล้ว เวฟ รู้สึกว่าชีวิตของตนเองมีความคล้ายกันกับเรื่องราวของฮีโร่เหล่านั้นเป็นอย่างมาก เรียกได้

¹มองในแง่นี้ครอบครัวตลอดจนสมาชิกในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นพ่อ พี่ชาย พี่สาว ถือได้ว่า มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสั่งสมทุนในกระบวนการกลายมาเป็นช่างภาพ ซึ่งแม้แต่ว เวฟ เองก็ไม่เคยนึกไปถึง อีกทั้งยังกลับคิดไปว่าจุดเริ่มต้นการถ่ายภาพของตนเองนั้น มาจาก “แรงบันดาลใจ” และ “เหตุบังเอิญ” ที่ได้รับจากการเห็นกล้องถ่ายภาพที่วางอยู่หรือเห็นภาพถ่ายฝีมือของพ่อตนเอง

ว่าดู/อ่านแล้วสัมผัส (touching) เข้าไปยังหัวใจ ไม่ว่าจะเป็น ความรู้สึกมีปมด้อยในเรื่องฐานะทางบ้าน ไม่ค่อยมีเพื่อนฝูง ทำอะไรก็ไม่ค่อยได้เรื่องได้ราว ซึ่งหากจะกล่าวว่าการดูนั้นเป็นเหมือนแรงผลักดัน แรงจูงใจให้ เวฟ มีความหวังว่าสักวันหนึ่งเขาจะต้องทำบางสิ่งบางอย่างที่เขาถนัดและสามารถทำได้จะก่อเกิดเป็นความสำเร็จขึ้นในที่สุด

มันเหมือนเป็นปมด้อยในลักษณะของความเป็นฮีโร่ไหนะ โห...เก่งเว้ย แบบทำโน่น ทำนี่ คือ เหมือนเป็นปมด้อยแบบว่าเรา ไม่ได้เก่ง แต่ดูพวกนี้แล้วแบบว่าชอบ คือ นึกออกรีปล่าวแบบว่า อารมณ์เหมือนกับเป็นฮีโร่ เป็นฮีโร่ มันเหมือนเป็นความฝันด้วยว่าอยากเป็นฮีโร่ (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อการ์ตูนที่กล่าวไปข้างต้น หนังสือกำลังภายในก็เป็นอีกสื่อหนึ่งที่หล่อหลอมวิถีคิดในเรื่องเกี่ยวกับมุมมองให้กับ เวฟ โดยไม่รู้ตัว เช่น หนังสือกำลังภายในเรื่องกระบี่ไร้เทียมทาน ซึ่งเป็นหนังสือกำลังภายในที่ เวฟ ชื่นชอบเป็นอย่างยิ่ง โดยมุกกัลดองจากหนังสือเรื่องกระบี่ไร้เทียมทาน หรือหนังสือกำลังภายใน ที่ เวฟ จำเอามาใช้ ก็คือ มุกกัลดองระยะใกล้ มุกกัลดองระยะไกล มุมเมย มุมกด ซึ่งเป็นมุมที่ เวฟ รู้สึกว่า “เจ๋ง” เป็นอย่างมาก

มันเป็นความฝันนะ ฝันอยากเป็นฮีโร่ เหมือนอย่างซูเปอร์แมน หรือเอาง่าย ๆ อย่างเรื่องกระบี่ไร้เทียมทานอย่างเนี่ย พระเอกในเรื่องจะเป็นประมาณว่าจริง ๆ แล้วเนี่ยตัวเองเป็นคนเก่ง แต่แบบว่าภายนอกเนี่ยดูเป็นคนเซ่อซ่าส์ เซ่อซ่าส์ แต่จริง ๆ แล้วเก่งไง เราก็เลยซึมซับและอยากเป็นอย่างนั้นบ้าง (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

นอกจากนี้ เวฟ ยังบอกผู้วิจัยเพิ่มเติมอีกด้วยว่า หากต้องการถ่ายภาพให้มีมุมมองที่หลากหลายก็ควรหาหนังสือภาพ หรือสื่ออะไรก็ได้ที่มีภาพเป็นส่วนประกอบมาดูให้มาก ๆ เหมือนอย่างเช่นที่ เวฟ ทำอยู่เป็นประจำ ซึ่ง เวฟ ยอมรับว่าการดูภาพมากจะช่วยเปิดมุมมองในการถ่ายภาพใหม่ให้เราได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

จากสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า อิทธิพลของสื่อ โดยเฉพาะสื่อที่มีภาพถ่ายเป็นส่วนประกอบ (เช่น นิตยสาร สื่อโทรทัศน์) นั้น มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมให้ เวฟ ก้าวสู่ความเป็นช่างภาพอาชีพ โดยที่ เวฟ เองก็ยอมรับว่ากับผู้วิจัยว่า ไม่เคยถามตัวเองมาก่อนเลยว่า จริง ๆ แล้วชุดความรู้ทางด้านการถ่ายภาพ ตลอดจนรูปแบบหรือสไตล์การถ่ายภาพของ เวฟ เองนั้น ได้รับอิทธิพลจากสิ่งใด และเข้ามาหล่อหลอมจนกลายเป็นตัว เวฟ ในฐานะช่างภาพอาชีพได้เช่นไร จนเมื่อผู้วิจัยได้มาสัมภาษณ์ เวฟ ในครั้งนี้

ในที่สุดเมื่อชุดความรู้ที่พอมีอยู่ตั้งแต่ก่อนหน้าจนถึงช่วงที่เข้ามาเรียนในสาขาภาพยนตร์และภาพถ่าย บวกเข้ากับการหมั่นฝึกฝนปฏิบัติ จึงทำให้ เวฟ มีแนวโน้มทางอุปนิสัย (habitus) ที่ชื่นชอบและรักการถ่ายภาพเป็นชีวิตจิตใจตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

เวฟ มักจะพกพากล้องไปในทุก ๆ ที่ที่ไป และมักจะทดลองการถ่ายภาพแบบต่าง ๆ ด้วยวิธีใหม่ ๆ อยู่เสมอ เช่น การถ่ายภาพระยะใกล้ (extreme close up) เจาะเข้าไปที่ลูกตาของคน ซึ่งในสมัยปี 2534-2535 ถือว่าเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ (create) หรือหาแปลกแหวกแนวเป็นอย่างมาก และไม่มีคนถ่ายกันในลักษณะนี้, การถ่ายภาพบุคคลด้วยเลนส์มุมกว้าง (Wide Angle Lens) ทำให้ภาพที่ได้มีลักษณะบิดเบือน (distort) ให้ความรู้สึกแปลกตา การถ่ายภาพด้วยมุมที่แปลกและแตกต่างจากคนถ่ายภาพคนอื่น ๆ เช่น การถ่ายบุคคลด้วยมุมเงย และมุมกด ฯลฯ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงพอที่จะอนุมานได้ว่า เวฟ นั้นถ่ายภาพเป็น ตั้งแต่ก่อนที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีสาขาภาพยนตร์ และภาพถ่าย คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนแล้ว และการทดลองถ่ายภาพแบบต่าง ๆ ของ เวฟ ในท้ายที่สุดแล้วก็คือ การประกอบสร้างตัวตน/อัตลักษณ์ของความเป็นช่างภาพที่ค่อย ๆ สัมผัสทีละเล็กทีละน้อยเรื่อยมานั่นเอง

ตอนเรียน เจซี (คณะวารสารศาสตร์ฯ) รู้สึกไม่ได้อะไร ในสิ่งที่ตัวเองรู้อยู่แล้วเลย คือ เราหนึ่งรู้และเป็นมาก่อนแล้ว ซึ่งคำว่า “ไม่ได้อะไร” ไม่ได้หมายความว่า ไม่ได้อะไรจากการเรียนสาขานี้เลยนะ แต่หมายถึง “ไม่ได้อะไรเกี่ยวกับหลักการถ่ายรูปใหม่ ๆ แต่ได้ประสบการณ์อย่างอื่นมาแทนซึ่งมันก็ดีนะในความคิดของเรา เช่น ได้เรียนรู้ขั้นตอนตลอดจนกระบวนการของการล้าง-อัดภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพขาว-ดำ ก็ทำให้เราเพลินดีนะ (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

ภาพที่ 5.7

หนึ่งในลักษณะการถ่ายภาพที่แปลกแหวกแนวของ เวฟ

ดังนั้น การศึกษาในสาขาภาพยนตร์และภาพถ่าย จึงเป็นการเปิดพื้นที่และประสบการณ์ใหม่เฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องของการล่องอวดภาพ ชาว-ดำ เท่านั้น และเมื่อถามถึงในส่วนของการทำภาพยนตร์ด้วยแล้ว เวฟ ก็ตอบอย่างไม่ลังเลว่า ตนเองนั้นไม่ได้ต้องการที่จะมาเป็นผู้อำนวยการสร้างหรือนายทุนที่ต้องคอยบริหารจัดการกองถ่าย เพราะไม่ได้มีหัวแข็งกล้าทำการค้าเป็นทุนเดิม และก็ไม่ได้ต้องการที่จะมาเป็นผู้กำกับแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีโปรเจกงานที่จะต้องทำเป็นกลุ่ม เวฟ ก็จะเลือกตำแหน่งที่ใกล้เคียงกับความชอบและความถนัดของตัวเองมากที่สุดนั่นก็คือ การเป็นตากล้องภาพยนตร์ (camera man) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ เวฟ คิดว่า เวฟ น่าจะทำได้ เพราะมีทุนเดิมจากการชอบเสพสื่อบันเทิงประเภทโทรทัศน์ จากภาพยนตร์จีนกำลังภายในและการดูญี่ปุ่นเป็นชีวิตจิตใจ

ช่วงเวลา 4 ปีในรั้วมหาวิทยาลัยของ เวฟ นอกจากการเรียนในสาขาวิชาที่ให้นักศึกษาเลือกเรียนตามความสมัครใจแล้ว หากมีเวลารว่าง เวฟ จะร่วมทำกิจกรรมกับชุมนุมถ่ายภาพอยู่เสมอ เวฟ เข้าเป็นสมาชิกชุมนุมถ่ายภาพธรรมศาสตร์ตั้งแต่ตอนเรียนอยู่ปี 1 ที่ธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต พอย้ายกลับมาเรียนต่อในปี 2 3 และ 4 ที่ท่าพระจันทร์ เวฟ ก็สมัครเป็นกรรมการของชุมนุม โดยชอบถ่ายภาพที่ เวฟ รับผิดชอบก็คือ “ผู้คุมห้องมืด” ของชุมนุมถ่ายภาพ

การเป็น “ผู้คุมห้องมืด” นอกจากจะทำให้ เวฟ ได้สิทธิพิเศษโดยส่วนตัวในการเข้าใช้ห้องมืดเพื่อล้างอัดขยายภาพแล้ว การเป็น “ผู้คุมห้องมืด” ยังทำให้ เวฟ ได้มีโอกาสพบปะกับเพื่อนพี่น้องที่ต่างคณะมากหน้าหลายตา ทำให้ เวฟ ได้มีโอกาสพบปะพูดคุย ตอบข้อซักถาม ข้อสงสัย ข้อข้องใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายภาพ และการล้างอัดขยายภาพ

เวฟ จึงเริ่มเป็นที่รู้จักและถูกพูดถึงในแง่บวกต่าง ๆ (ทั้งบวกและลบ) จากผู้คนในวงกว้างมากขึ้น ถึงขีดความรู้ ความสามารถ ความละเอียดถี่ถ้วน (อันมีพื้นฐานมาจากความประหยัด) ในการถ่ายภาพ (ซึ่งการถูกพูดถึงและเป็นที่ยอมรับ เป็นที่รับรู้ของผู้คนดังกล่าว อันจะนำมาซึ่งความได้เปรียบ/ได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ นี่เองเป็นสิ่งที่เรียกว่า ทุนทางสัญลักษณ์) เช่น

“พี่ เวฟ เค้าย่รูปร่างสวยมากเลย”

“อืมจนเหงือกแห้งแล้ว...ไม่รู้เมื่อไหร่จะได้ถ่ายสักที วัดแสงอยู่นั้นแหละ มันจะวัดให้หมดทุกมุมทุกกระเปาะนี่ว่ะ”

จากการเป็นที่รู้จักและถูกพูดถึงความสามารถทางด้านการถ่ายภาพในหมู่นักศึกษาและคนรอบข้างใกล้ตัวนี้เอง ทำให้มีผู้สนใจต้องการให้ เวฟ ไปถ่ายรูปรับปริญญาให้ ซึ่ง เวฟ ก็ไม่ได้ปฏิเสธ ถึงแม้จะมีเพียงกล้องของคุณพ่อ ซึ่งเรียกได้ว่า “ตกยุค ตกรุ่น” ไปแล้วในเวลานั้น แต่ เวฟ ก็ยังสามารถใช้กล้องดังกล่าวรับงานถ่ายรูปได้ และนั่นก็ถือเป็นจุดเริ่มของการใช้ขีดความรู้ทางด้านการถ่ายภาพที่สั่งสมมาทั้งในตำรา (จากการอ่านหนังสือ/นิตยสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับ

การถ่ายภาพ การลงเรียนในวิชาถ่ายภาพ ทั้งการถ่ายภาพเบื้องต้น และการถ่ายภาพขั้นสูง) และนอกตำรา (จากการลองผิดลองถูกและหมั่นฝึกฝนปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ) ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง แปรเปลี่ยนให้เป็นรายได้ หรือผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

จำได้ว่า รับงานถ่ายรูปครั้งแรก รู้สึกจะเป็นงานรับปริญญาอะไรเถิดก็แล้วแต่ คำที่ถามเราว่า เราจะคิดค่าแรงเท่าไร เราก็ไม่รู้จะคิดยังไง เพราะรับงานครั้งแรก แล้วก็รู้สึกกลัว ๆ กลัว ไม่รู้ว่าที่ถ่ายไปจะออกมาดีไหม ก็เลยตอบไปว่า แล้วแต่จะให้ละกันครับ คำก็ให้เรามา 800 บาท ซึ่งความรู้สึกรู้สึกของเราในตอนนั้นรู้สึกว่ายอะมากเลยนะ แล้วก็ดีใจมากด้วยว่าเงินจำนวนนี้เป็นเงินที่ได้มาจากน้ำพัก น้ำแรงของเราเอง (เวฟ, สัมภาษณ์ , 18 กรกฎาคม 2551)

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2538 ปีสุดท้ายของการศึกษาในสาขาภาพยนตร์และภาพถ่าย นักศึกษาทุกคนจะต้องทำสารนิพนธ์ ซึ่งเนื้อหาของสารนิพนธ์ดังกล่าวมีที่มาได้ 2 วิธี คือ 1. จากประสบการณ์ที่นักศึกษาเข้าไปฝึกงานตามหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตามสาขาวิชาเอกที่เรียนมา หรือ 2. การทำผลงานในลักษณะของการทำรายงานโครงการพิเศษ (special project)

เวฟ เลือกที่จะทำผลงานในลักษณะของการทำรายงานโครงการพิเศษ โดยการออกตระเวนถ่ายภาพโดยใช้ฟิล์มขาว-ดำ ด้วยกล้องของพ่อตัวเดิมและตัวเดียวที่มีอยู่ในขณะนั้น การถ่ายภาพและการล้าง-อัด ใช้เวลาร่วม 5 เดือน รายงานดังกล่าวก็เสร็จสิ้นภายใต้ชื่อว่า “ชีวิตในค่ำคืนหนึ่ง” (One Night)

“ชีวิตในค่ำคืนหนึ่ง” (One Night) นำเสนอเรื่องราวภาพชีวิตในยามค่ำคืนของผู้คนต่างสถานที่ ภายใต้ช่วงเวลาแห่งค่ำคืนเดียวกัน วัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์เล่มนี้ มีเพียงอย่างเดียวก็คือ ทำตามเงื่อนไขของทางคณะฯ เพื่อให้จบการศึกษา ไม่ได้ทำเอาไว้เตรียมเอาผลงานด้านภาพถ่าย (Portfolio) ไปใช้สมัครงานแต่อย่างใด เพราะในความคิดของ เวฟ ตอนนั้นรู้สึกและคิดเพียงคร่าว ๆ ว่า อยากทำงานอะไรก็ได้ที่เกี่ยวกับหนังสือ เพราะภายในหนังสือ มีภาพถ่ายเป็นส่วนประกอบ ซึ่งโดยลักษณะนิสัยส่วนตัวของ เวฟ เป็นคนชอบดูภาพสวย ๆ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เวฟ จึงมีความใฝ่ฝันที่อยากเข้าทำงานในแวดวงคนทำงานหนังสือ โดยที่ไม่รู้มาก่อนว่าตนเองนั้นจะได้กลายมาเป็นช่างภาพอาชีพประจำสำนักพิมพ์แห่งหนึ่งในอนาคต

“ความคิดของเราไม่ได้คิดที่จะมาทำสารคดี คือ เราชอบดูหนังสือ เราชอบดูรูป ดูรูปในหนังสือ มันเป็นความชอบมัน มันก็เลยมีความรู้สึกอยากทำ อยากเห็นรูปสวย ๆ อะใช้อย่างนี้ชอบหนังสือที่มีการออกแบบสวย ๆ” (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

ด้วยความใฝ่ฝันที่จะพาตัวเองเข้าไปทำงานในแวดวงหนังสือดังกล่าว เวฟ จึงเริ่มที่จะสมัครงานภายหลังจากเรียนจบ โดยได้รับการบอกกล่าวจากรุ่นพี่ในคณะเดียวกันซึ่งจบการศึกษา และผันตัวเองไปเป็นช่างภาพได้น้ำก่อนหน้าว่า ที่สำนักพิมพ์ซึ่งก็ทำงานอยู่ในปัจจุบันนั้นกำลังเปิดรับสมัครช่างภาพ และนั่นก็เป็นจุดเปลี่ยนผ่านที่ทำให้ เวฟ เข้าสู่เป็นช่างภาพอาชีพอย่างเต็มตัว

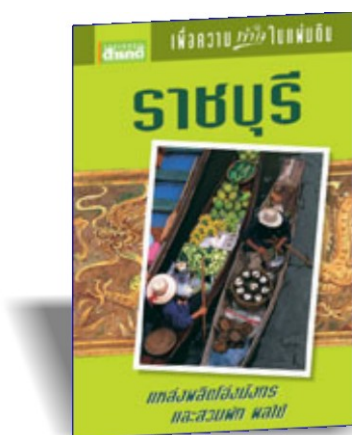
ชีวิตของ “เวฟ”: การ “กลายมาเป็น” ช่างภาพอาชีพ

เวฟเล่าให้ฟังถึงช่วงที่เขาเรียนจบมาใหม่ว่า “ไม่รู้จะทำอะไร มีเพียงความรู้กับประสบการณ์ การถ่ายภาพในฐานะมือสมัครเล่นที่หาเงินควบคู่ไปกับการเรียนในสาขาภาพยนตร์และภาพถ่ายเท่านั้น พอหลังจากเรียนจบ พิธีพระราชทานปริญญาบัตรเสร็จสิ้น เวฟ จึงเริ่มออกหางาน โดยที่แรกที่ไปยื่นใบสมัครก็คือ บริษัท วิริยะธุรกิจ จำกัด บริษัทผู้ผลิตนิตยสารสารคดี

เวฟ เลือกสมัครในตำแหน่งช่างภาพ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่กองบรรณาธิการฝ่ายภาพ กำลังเปิดรับสมัครอยู่ในขณะนั้น โดยใช้ต้นฉบับภาพถ่ายในสารนิพนธ์ ยื่นเป็นผลงานภาพเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการถ่ายภาพของตน และในที่สุด เวฟ ก็ได้เข้าเป็นพนักงานในบริษัทวิริยะธุรกิจ จำกัด ในตำแหน่งช่างภาพของหนังสือชุดความเข้าใจในแผ่นดินโดยเฉพาะ

ภาพที่ 5.8

ผลงานภาพถ่ายชุดแรกของ เวฟ ในฐานะช่างภาพอาชีพตีพิมพ์ใน
หนังสือชุด “เพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน” ปก: ราชบุรี

ที่มา: เวฟ, สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2551, จาก http://www.sarakadee.com/bookstore/covers/covers_img/142.jpg

ดังนั้น ผลงานการถ่ายภาพชุดแรก คือ หนังสือชุดเพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน ซึ่งเป็นหนังสือที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้คนมีความเข้าใจในภูมิประเทศของแต่ละพื้นที่ ด้วยการนำเสนอเนื้อหาให้มีลักษณะเป็นหนังสืออ้างอิงประจำในแต่ละจังหวัด โดยหนังสืออ้างอิงดังกล่าวจะต้องไม่น่าเบื่อเหมือนที่หนังสืออ้างอิงทั่วไปทำกัน ด้วยเหตุนี้จึงต้องอาศัยเนื้อหาและภาพถ่ายท่องเที่ยวสอดแทรกใส่ลงไป

ด้วยความที่หนังสืออ้างอิงเป็นเหมือน ยาขม ยาที่คนไม่อยากจะดู เพราะฉะนั้นทำอย่างไรให้ความเป็นยาขมนี้น่าคนแบบเข้าใจ ก็เลยเอาความเป็นท่องเที่ยวมาเคลือบข้างนอกว่า อ้อ หนังสืออ้างอิงเล่มนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีภาพถ่ายท่องเที่ยวที่มีสีสันสวยงามนะ (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

ผลงานในลำดับถัดมาของ เวฟ ก็คือ การถ่ายภาพท่องเที่ยวให้กับหนังสือชุดนายรอบรู้ ซึ่งเป็นหนังสือแนะนำสถานที่เที่ยวประจำจังหวัด เพื่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ แต่ยังคงวัตถุประสงค์เดิมจากหนังสือชุดเพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน นั่นก็คือ เที่ยวอย่างเข้าใจ

ภาพที่ 5.9

หนังสือชุด “นายรอบรู้” และ หนังสือชุด “เพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน”

ที่มา: เวฟ, สืบค้นเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2551, จาก http://www.sarakadee.com/bookstore/covers_img/

นายรอบรู้มาจากการที่มองว่ามันมีกระแสท่องเที่ยวมาแรง และมันสามารถขายได้ คือ มันขายได้ คือ เอาจ่าย ๆ ว่านายรอบรู้เนี่ยมันทำมาเพื่อขายโดยเฉพาะ และเอาเข้าจริงมันก็ขายได้จริง ๆ แต่ไม่ทิ้งคอนเซ็ปต์เดิม ก็คือ ไม่ใช่ว่าสนุกเอาเผากิน คือแบบลอกโบรชัวร์มาเลย (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

ช่วงเวลา 3-4 ปี ของการเป็นช่างภาพที่บริษัทแห่งนี้ เป็นช่วงเวลาที่ เวฟ เรียนรู้ถึงวิธีการทำงานของช่างภาพอาชีพอย่างชนิดที่ เวฟ ไม่เคยได้จากที่ไหนมาก่อน เวฟ เล่าให้ฟังถึงขั้นตอนการทำงานว่า การออกไปถ่ายงานในแต่ละครั้งนั้นจะได้รับมอบหมายแนวคิดหลักของการถ่ายภาพ (concept) จากบรรณาธิการภาพซึ่งแนวคิดหลักของการถ่ายภาพที่ถูกกำหนดมาในแต่ละครั้งนั้นได้มาจากการประชุมร่วมกันของกองบรรณาธิการฝ่ายต่าง ๆ ว่าเนื้อหาเกี่ยวกับภาพถ่ายที่ต้องการนำเสนอในแต่ละฉบับนั้น ควรจะไปในทิศทางใด

ทั้งนี้ภายหลังจากที่ได้รับมอบหมายแนวคิดหลักของการถ่ายภาพจากบรรณาธิการภาพแล้ว เวฟ ก็จะลงสนามไปบันทึกภาพตามแนวคิดหลักที่ได้รับมอบหมาย (ใบสั่ง) มา ซึ่งการลงสนามไปบันทึกภาพนั้น จะเป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ 1. ลงสนามไปถ่ายภาพด้วยความเข้าใจของตัวช่างภาพเอง แบบลองผิดลองถูก โดยไม่ได้รับการแนะนำบอกกล่าวชี้แนะจากบรรณาธิการภาพ 2. ลงสนามไปถ่ายภาพ โดยได้รับการแนะนำบอกกล่าววิธีถ่ายภาพ ตลอดจน ข้อพึงระวังในการถ่ายภาพจากบรรณาธิการก่อนเพื่อป้องกันความผิดพลาด (การลงสนามเพื่อบันทึกภาพในลักษณะนี้ มักเป็นการลงไปบันทึกภาพเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่จะต้องไม่พลาด เช่น งานพิธีฉลองครองสิริราชสมบัติ 60 ปี)

แต่ไม่ว่าจะเป็นแบบใด ภายหลังจากการถ่ายภาพและกระบวนการหลังการถ่ายภาพ (ล้างฟิล์ม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นฟิล์มสไลด์ หรือดาวโหลดไฟล์ภาพเข้าคอมพิวเตอร์ในระบบดิจิทัล) ในแต่ละครั้งของ เวฟ เสรีจลินลง บรรณาธิการภาพก็จะตรวจงานว่าถ่ายภาพมาตรงตามวัตถุประสงค์ที่มอบหมายไปหรือไม่ ซึ่งในขั้นตอนนี้หากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นอันเกิดมาจากความเข้าใจผิดของช่างภาพ หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ บรรณาธิการภาพก็จะแนะนำเชิงสอนต่อไป ซึ่งจากการได้พูดคุยกับช่างภาพคนอื่นในฐานะเพื่อนร่วมงานของ เวฟ ก็ได้รับคำตอบในแนวทางเดียวกัน คือ จะยอมรับในข้อผิดพลาดพร้อมทั้งน้อมรับฟังคำแนะนำเหล่านั้น ด้วยเหตุที่ประสบการณ์และ “ชั่วโมงบิน” ในการถ่ายภาพที่น้อยกว่าบรรณาธิการภาพ

คือ เวลาถ่ายงานมาให้แกดู แกก็จะดู แล้วแกก็จะสอนว่าจะต้องถ่ายอย่างนี้ อย่างนี้นะ ซึ่งเราก็ตอบว่า เพราะบางอย่างเราไม่เคยรู้ เอาจ่าย ๆ เลยว่า อะไรก็ตามที่คุณไม่เคยไปสัมผัสเนี่ย คุณจะไม่มีวันรู้เลยว่า ใ้เนี่ยมันมีรายละเอียดปลีกย่อยยังไง คือ บางอย่างคุณมองเข้าไป คุณก็คิดว่ามันมีรายละเอียดแค่นี้ ซึ่งถ้าคนที่ไม่เคยเห็นหรือ

คลุกคลีกับมันก็จะมองผ่านมันไป ไม่ได้มีชุดความรู้ว่า อย่างนี้มันต้องอย่างนี้ อย่างนี้ ซึ่งถ้าเป็นพีเค้าก็จะสอน แต่วิธีสอนเค้าจะปล่อยให้เราไปถ่ายมาก่อนนะแล้วเค้าค่อย มาสอนหลังจากที่เราไปถ่ายภาพกลับมาแล้ว อย่างเช่น เอง่าย ๆ ว่าตอนเราไปทำ เล่มเพื่อความเข้าใจใหม่ ๆ ชุดราชบุรีอะ จำได้ว่าพีเค้าสอนเราว่า เล่มราชบุรีเนี่ย รูปที่จะลงในเล่มเนี่ย จะใช้รูปแค่รูปเดียว ยกตัวอย่างเหมือนตอนที่เราไปถ่ายเค้าทำน้ำตาล มะพร้าว ถ้าคุณไปถ่ายทุกขั้นตอนตั้งแต่ 1-10 ขั้นตอนแรกต้องไปขึ้นต้นมะพร้าว ต้อง ไปกรี๊ด ต้องเอามาคว่ำ ซึ่งถ้าเราจำเป็นต้องใช้เพียงแค่รูปเดียวคุณจะทำไง อันนี้พีเค้าถามจากรูปที่เราไปถ่ายมานะ คือ เราไปถ่ายเค้าทำน้ำตาลมะพร้าวตั้งแต่ขั้นตอนแรกเลย ถ่ายทุกขั้นตอนเลย ดังนั้นพอแถมาเห็น พีก็ถามบอกว่าถ้าต้องใช้รูปเดียว คุณจะทำ ยังไง พีเค้าก็จะบอกว่า ถ้าใช้รูปเดียวก็ควรหารูปที่มันจบทุกอย่างใน 1 รูปนั้นเลย เช่น ถ้าเค้ากำลังคว่ำน้ำตาลเนี่ย ก็ให้เอาน้ำตาลที่คว่ำเสร็จแล้วเข้าไปเป็น foreground ในช็อตที่คนคว่ำน้ำตาลกำลังคว่ำด้วย ให้เห็นทั้งภาพที่เค้ากำลังคว่ำอยู่ ให้รู้ว่าเค้ากำลังทำอะไร ในขณะที่เดียวกันก็ให้เห็นสิ่งที่เค้าทำออกมาด้วย ให้มันเป็นการเล่าเรื่องทั้งหมด ภายในรูปเดียว อันนี้ก็เป็นอย่างที่พีเค้าจะวิเคราะห์พร้อมกับสอนจากงานที่เรา ถ่ายมา (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

เวฟ ยังได้อธิบายเพิ่มเติมถึงความแตกต่างของภาพถ่ายที่ใช้ลงในนิตยสารกับใน หนังสือเพิ่มเติมด้วยว่า

ลักษณะของรูปที่ลงในนิตยสาร กับรูปที่ลงในแมกกาซีนจะต่างกัน ถ้าเป็นรูปที่ลงใน นิตยสาร มันจะไม่โดดเด่น รูปมันจะสวยนิ่งๆ อยู่หนึ่ง ๆ แต่ถ้ารูปที่ใช้ลงในแมกกาซีนเนี่ยมันจะต้องมี บางอย่างเตะตา หรือหว่า มันต้องมีความหรือหว่ามากกว่า เพราะอายุของแมกกาซีน มันสั้น คือ คล้าย ๆ เหมือนกับว่าเป็นหนังสือพิมพ์รายวันอะ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ รายวันของฝรั่งอะ คือ เห็นรูปแล้วมันเตะตามาก ๆ คือ เหมือนว่ารูปที่ใช้ลงในแมกกาซีน อายุมันสั้น มันต้องพยายามถ่ายรูปออกมาให้เตะตา ให้ดึงดูดคนที่ได้เห็นให้ได้ เพราะฉะนั้นในความเป็นบรรณาธิการภาพ ก็ต้องยอมรับว่าพีก็แก่นจริง คือ เป็น เหมือนกับนักวางแผนจริง ๆ เพราะเวลาทีมงานเข้ามา แกจะต้องดูก่อนว่างานชิ้นนี้ เหมาะกับใคร ควรจะส่งใครไปทำงาน ซึ่งนั่นหมายความว่าทุกที่ที่ช่างภาพในกอง ได้รับมอบหมายให้เดินทางไปถ่าย พีก็เคยไปมาหมดแล้ว เอง่าย ๆ มันก็คือ การ เดินทางย้อนรอยจากที่แกเคยไปมา หรือเอง่าย ในตัวพีก็ แก่ พูดถึงเรื่องนั้นเรื่องนี้ที่ นั้นที่นี้ขึ้นมาอะ แกจะหลับตาแล้วบอกมาได้เลยว่า แกอยากได้ภาพออกมาในแบบไหน มันก็เหมือนกับวางแผนรบนั่นแหละ แต่พีเค้าจะดื้ออย่างนะ คือ ไม่พูดให้เราเจ็บซ้ำ

น้ำใจ แก่ไม่เคยไว้วางใจ แก่จะสอนมากกว่า ซึ่งจะต่างจากพี่บางคนนะ รายนั้น
ทั้งดำ ทั้งแดง แล้วถ้าถ่ายมาไม่ถูกใจแกก็จะคิดว่ากล้องไปถ่ายเอง (เวฟ, สัมภาษณ์,
18 กรกฎาคม 2551)

สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นสิ่งที่ เวฟ ได้เรียนรู้จากการได้มาเป็นช่างภาพอาชีพ
อย่างเต็มตัว โดยการเรียนรู้ดังกล่าวนั้น เป็นการเรียนรู้ทั้งจากการทบทวนข้อผิดพลาดในภาพถ่าย
ด้วยตนเอง ตลอดจนเรียนรู้ข้อผิดพลาดจากคำชี้แนะของบรรณาธิการภาพ ซึ่งจะว่าไปแล้วในทัศนะ
ของผู้วิจัยมองว่าการทำหน้าที่ของบรรณาธิการภาพดังกล่าวเป็นรูปแบบการทำงานในแบบมืออาชีพ
(professional/specialist) ที่ตัวบรรณาธิการภาพเองจะต้องรู้จัก เข้าใจในตัวช่างภาพ ตลอดจน
สามารถมอบหมายงานด้านการถ่ายภาพให้กับช่างภาพในสังกัดของตนออกไปถ่ายภาพตามความ
ถนัดในการถ่ายภาพได้อย่างถูกต้องตรงตามที่ต้นสังกัดต้องการได้ (put the right man on the
right job)

เวฟ ยอมรับกับผู้วิจัยว่า ประสบการณ์จากการทำงานในบริษัทนี้ ได้ฝึกให้เขาเป็น
ช่างภาพอย่างเต็มตัว เช่น ฝึกให้เกิดทักษะและความแม่นยำในเรื่องของการวัดแสงจากการถ่าย
ด้วยฟิล์มสไลด์ ซึ่งถ้าวัดแสงหรือตั้งค่ารูรับแสงไม่ถูกต้องเพียงนิดเดียวก็จะสามารถเห็นข้อผิดพลาด
ดังกล่าวได้ทันที ฯลฯ นอกจากนี้ เวฟ ยอมรับด้วยว่าหากไม่ได้มาทำงานเป็นช่างภาพในบริษัทนี้
เวฟ ก็คงไม่มีวันนี้¹

การเรียนรู้มันเกิดจากการที่เรามีประสบการณ์การทำงานบ่อย ๆ เราครุ่นคิดกับมัน
เราสังเกตสังกามันว่า เหมือนกับว่าหมั่นตรวจสอบงานของตัวเอง ไม่ใช่ผ่านมาแล้ว
ผ่านไป สมมติว่าทำมาปุ๊บก็ต้องคอยพิจารณาว่า เอ๊ะมันยังขาดตรงไหนต้องปรับ
ตรงไหน คือ สารคดี มีส่วนให้มากเลย คือว่า ถ้าแกไม่ได้มาทำงานอย่างนี้ แกจะมี
ปัญหาที่ไหน ที่จะไปถ่ายรูปได้มากขนาดนี้เหวอว่า งานละ 10-15 ม้วน ซึ่งถ้าแกไม่
ได้มาทำงานตรงนี้ แกก็ไม่มีทาง แกจะเอาเงินตัวเองไปถ่ายให้ได้ 15 ม้วนหรอ (เวฟ,
สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

¹ทั้งนี้ในความคิดของผู้วิจัย การยอมรับต่อข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นสิ่งที่ตอกย้ำให้เห็นว่า
กระบวนการกลายมาเป็นช่างภาพของ เวฟ นั้น ในด้านหนึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างดูเนี่ยน
ราวกับเป็นธรรมชาติ ซึ่งแม้กระทั่งตัว เวฟ ก็ยังมองข้าม (taken for granted) /นึกไปไม่ถึง/หลงลืม
อดีต และที่หัก/เข้าใจว่าความรู้ ความสามารถในการถ่ายภาพแบบมืออาชีพนั้นได้มาจาก
ประสบการณ์ในการทำงานเท่านั้น ซึ่งในความเป็นจริงแล้วประสบการณ์จากการทำงานใน
บริษัทแห่งอาจเป็นเพียงแค่ส่วนเลี้ยวหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้นมองในแง่นี้ สารคดี จึงเป็นเสมือนหนึ่งช่องทางในการเปิดพื้นที่และโอกาสให้ เวฟ ได้ฝึกปรือด้านการถ่ายรูป ซึ่งในบางพื้นที่สำหรับบางคนที่ไม่ใช่ช่างภาพก็คงไม่มีโอกาสหรือ ได้รับสิทธิพิเศษ (privilege) ให้เข้าไปทำการบันทึกภาพได้

ลองคิดว่า บางอย่างเนี่ย แกเป็นคนธรรมดา แกไม่มีทางเลยที่จะได้เข้าไปสัมผัส เข้า ไปถ่าย เช่น หลังโรงละคร ถ้าเป็นคนธรรมดา ก็คงไม่สามารถเข้าไปถ่ายได้ แต่ถ้าไปในนามของสื่อก็สบาย ซึ่งตรงจุดนี้มันทำให้เรารู้สึกว่า เราไปที่โน่นที่นี่ได้ เหมือนกับ เค้าเป็นผู้ลงทุนให้เราไปไหนต่อไหน ไปดูตรงโน้น เห็นนั่น เห็นนี่ แล้วก็มีโอกาสให้เราได้ถ่ายภาพ ซึ่งเคยมีคนบอกกันว่า วิชาถ่ายรูป ทุกคนมันก็มีเหมือนกันหมดและ รู้เหมือนกันหมดแหละ มันอยู่ที่ว่าแกอยู่ในสถานที่ และจังหวะที่พอดีหรือไม่ ซึ่งเรา เชื่อว่า ถ้าทุกอย่างมันอยู่ในตำแหน่งที่ดีหมด ด้วยชุดความรู้ด้านการถ่ายภาพ เดียวกัน มันก็จะได้รูปออกมาเหมือนกัน ซึ่งเอาเข้าจริงแล้วโอกาสที่จะได้ไปถึงจุดที่ จังหวะทุกอย่างมันพอดีกัน มันไม่เหมือนกัน (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

เวฟ ยังเสริมเพิ่มเติมอีกด้วยว่า หากเขาไม่ได้รับการพิจารณาเข้าเป็นพนักงานของบริษัท ดังกล่าวในวันนั้นก็คงไม่ได้มาเป็นช่างภาพอาชีพอย่างเช่นทุกวันนี้ เพราะโอกาสที่จะได้ ถ่ายภาพด้วยฟิล์มที่มีราคาค่อนข้างสูงนั้นเป็นไปได้อย่างยากสำหรับ เวฟ ซึ่งหากถามว่า เวฟ พอใจกับ สถานภาพของตนเองในขณะนี้หรือไม่ ก็คงตอบได้ว่า พอใจ เพราะ เวฟ คาดหวังเพียงว่าแค่หา เลี้ยงชีพกับอาชีพช่างภาพได้ โดยผลงานออกมาไม่ซ้ำรั้วรั้วไหน

ชีวิตของ “เวฟ”: ภายหลังจากการ “กลายเป็น” ช่างภาพอาชีพ

นับจากวันแรกเข้าทำงานจนถึงปัจจุบัน เวฟ เป็นช่างภาพประจำกองบรรณาธิการ นิตยสารของบริษัทแห่งนี้มาเป็นเวลานานกว่า 13 ปี ด้วยอัตราเงินค่าสุดเพียง หมื่นกว่าบาทเท่านั้น ทั้งนี้เป็นเพราะผลพวงจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เรียกว่า “ต้มยำกุ้ง”/“ฟองสบู่แตก” ที่ถือได้ว่ามีจุดเริ่มต้น จากประเทศไทยนั้น กำลังเริ่มระบอบอย่างหนักและดูเหมือนว่าจะลุกลามไปทั่วทุกหัวระแหงอย่าง ไม่มีที่สิ้นสุด ส่งผลให้เกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองตามมาอย่างมากมาย เช่น การลดภาระนายจ้าง/เจ้าของกิจการด้วยการปลดพนักงานออก การงดขึ้นเงินเดือนแก่พนักงาน การงดเงินโบนัส

นิตยสาร “สารคดี” ก็เช่นเดียวกัน ถึงแม้จะไม่ถึงกับต้องปลดพนักงานออก แต่บริษัท วิริยะธุรกิจก็ปรับแก้ปัญหาด้วยการไม่รับพนักงานเพิ่ม ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น จากเดิมที่ วางแผนจะทำหนังสือท่องเที่ยวทุกจังหวัด ก็ต้องพับเก็บโครงการดังกล่าวไว้ชั่วคราว

ด้วยเหตุนี้ในช่วงเวลาว่างทั้งในและนอกเวลางานของ เวฟ ที่ไม่ต้องออกไปถ่ายภาพต่างจังหวัด เวฟ จึงสามารถรับงานถ่ายภาพอื่น ๆ นอกเหนือจากงานประจำของบริษัท ได้ เช่น รับถ่ายภาพงานแต่งงาน งานรับปริญญา งานศพ งานบวช งานจัดแสดงสินค้า (events) ฯลฯ ซึ่งการรับงานถ่ายภาพเพิ่มเติมนี้เองทำให้ช่างภาพ เวฟ มีรายได้เสริมเพิ่มจากเงินเดือนประจำ จนสามารถนำไปใช้ในการซื้ออุปกรณ์ถ่ายภาพเพิ่มเติมได้อย่างสบาย ๆ และจากการสอบถามถึงอุปกรณ์ถ่ายภาพที่ช่างภาพ เวฟ มีอยู่ในครอบครองนั้นพบว่า มีอยู่มากมายรวม ๆ 20 ชิ้น และมีมูลค่าถึงกว่า 3 แสนบาท

ทั้งนี้จากการสอบถามพบว่า อุปกรณ์ถ่ายภาพของช่างภาพ เวฟ นั้น โดยส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ถ่ายภาพมือสองที่ซื้อต่อมาจากแหล่งขายกล้องอีกทีหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นซื้อต่อจากเพื่อนร่วมงาน คนรู้จัก ร้านขายกล้องมือสอง ด้วยเหตุผลในเรื่องความประหยัดนั่นเอง ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ช่างภาพ เวฟ ใช้ตัดสินใจในแทบจะทุก ๆ ทุกเรื่อง เช่น หากจะต้องลงทุนซื้อกล้องถึงแม้เทคโนโลยีกล้องรุ่นใหม่ ๆ จะดีกว่าจริง แต่ราคาสูง ก็ไม่คิดที่จะซื้อ เพราะกล้องที่มีอยู่เดิมยังพอใช้ได้ ประกอบกับทางบริษัทมีกล้องส่วนกลาง (ซึ่งเปรียบเสมือนสวัสดิการที่มีให้แก่พนักงาน) ให้นำไปใช้งานอยู่แล้ว หรือแม้แต่ในกรณีของการซื้อคอมพิวเตอร์ ซึ่งในลักษณะงานของช่างภาพ เวฟ แล้วคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์ที่มีความจำเป็นอย่างมาก เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ในการตกแต่งภาพ ทำสำเนางานส่งลูกค้า แต่ช่างภาพ เวฟ ก็ยังไม่คิดที่จะลงทุนซื้อ ทั้งนี้ก็เพราะเหตุผลในเรื่องของเงินลงทุนนั่นเอง ซึ่งช่างภาพ เวฟ ได้ชี้แจงถึงเหตุผลที่ยังไม่ได้ซื้อคอมพิวเตอร์ไว้ใช้อย่างน่าสนใจ

ยังไม่มี ซึ่งจริง ๆ แล้วคิดว่ามันจำเป็นกับงานเรานะ ก็คือ เมื่อการถ่ายภาพมันเป็นระบบดิจิทัลแล้วมันก็ต้องอาศัยคอมพิวเตอร์ในการดูภาพ แต่งภาพ ส่วนสาเหตุที่ยังไม่มีนั้น เป็นเพราะยังไม่ได้ศึกษาอย่างจริงจัง แล้วก็มีคอมพิวเตอร์ ที่ออฟฟิศใช้ ก็ใช้ไปก่อน ส่วนในอนาคตจะซื้อเป็นโน้ตบุ๊กหรือพีซีนั้นก็ดูเงื่อนไขของราคาเป็นเกณฑ์ ซึ่งเท่าที่รู้มาราคาโน้ตบุ๊กจะสูง (ราคาที่ว่าสูง คือ ราคาที่เกิน 3 หมื่นก็ถือว่าสูงแล้ว) กว่าพีซี ซึ่งถ้าเป็นอย่างนั้น ก็คงจะซื้อพีซีมากกว่า ส่วนถ้าถามว่าเคยซื้ออุปกรณ์กล้องราคาที่สูงที่สุดคือ 7 หมื่นกว่าบาท...

อย่างไรก็ดี หากจะกล่าวว่า ตลอดช่วงชีวิตที่ผ่านมาของ เวฟ นั้น ไม่มีการลงทุนหรือใช้จ่ายเพื่อการใด ๆ มากไปกว่าการลงทุนไปกับอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพ (ที่เน้นประสิทธิภาพของด้วยราคาที่ย่อมเยา) ก็คงจะเป็นคำกล่าวที่ไม่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงเท่าใดนัก และถึงแม้จะเป็นอุปกรณ์ถ่ายภาพมือสองก็ตาม ในบางครั้งราคาของอุปกรณ์บางอย่าง เช่น เลนส์ถ่ายภาพ

¹ ในสังคมไทย อุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพถูกจัดอยู่ในหมวดของสินค้าฟุ่มเฟือยประเภทเดียวกันกับพวกน้ำหอม ฯลฯ

แค่เพียง 1 ชิ้น ก็มีราคาเทียบเท่าหรือสูงกว่าสินค้ามือหนึ่งที่มีขนาดและน้ำหนักที่มากกว่าหลายสิบเท่า เช่น ราคาเลนส์มือสองบางชิ้นที่ เวฟ ชื้อต่อมานั้นสามารถนำไปซื้อรถจักรยานยนต์ในระดับราคา 30,000-50,000 บาทได้อย่างสบาย ๆ

จากการรับรู้ของคนภายนอกวงการช่างภาพ หากมองแค่เพียงผิวเผินจะไม่มีทางรู้เลยว่า เวฟ นั้นประกอบอาชีพอะไรทั้งนี้เป็นเพราะรูปร่างและการแต่งกายที่ผอม (แห้ง) สูง (สูงประมาณ 180 เซนติเมตร) นิยมใส่เสื้อผ้าที่เรียบง่าย เช่น เสื้อยืด กางเกงยีนส์ หรือไม่กี่เสื้อผ้ามือสอง (ตามตลาดนัดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็ตลาดมีด¹คลองถม ตลาดนัดสะพานพุทธ ซึ่งเป็นสถานที่ที่ เวฟ ชอบไปเป็นประจำและมักจะได้ของใช้แล้วราคาถูก อาทิเช่น เสื้อผ้าใส่ไปทำงาน กล้องและอุปกรณ์ถ่ายภาพ หนังสือ (หนังสือภาพ การ์ตูน) นิตยสาร แผ่นภาพยนตร์ (ภาพยนตร์จีนกำลังภายใน) รวมไปถึงภาพถ่ายเก่า ๆ (ภาพนิ่งจากกองถ่ายทำภาพยนตร์เรื่องต่าง, ภาพถ่ายขาว-ดำ รวมไปถึงฟิล์มถ่ายภาพทั้งฟิล์มสีและฟิล์มขาว-ดำ) ติดไม้ติดมือกลับมาด้วยความรู้สึกคุ้มค่าเงินที่จ่ายไปเสมอ) ไม่มีรถส่วนตัว (และ "ไม่คิดที่จะมี ด้วยเกรงในเรื่องของค่าน้ำมัน ค่าบำรุงรักษา") ดังนั้นการเดินทางไปไหนมาไหนของ เวฟ จึงใช้วิธีเดินเท้าซึ่งเป็นวิธีเดียวกันกับที่พ่อของ เวฟ ใช้ในการเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ (การเดินทางเป็นวิธีที่พ่อของ เวฟ ใช้ในการเดินทางไปไหนต่อไหนเป็นระยะทางไกลเป็นประจำสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยต่อวันพ่อของ เวฟ เดินเท้าเป็นระยะทาง 8-10 กิโลเมตร) หรือหากมีความจำเป็นเร่งด่วนก็จะใช้บริการของรถโดยสารสาธารณะ (นาน ๆ ครั้งที่จะเรียกใช้บริการจากแท็กซี่) โดยไม่ว่าจะเป็นการเดินทางไปยังสถานที่แห่งใดด้วยวิธีใดก็ตาม เวฟ ก็ไม่ลืมที่จะพกกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัล (มือสอง) ขนาดพกพาจะทัดรัดติดตัวไปด้วยเสมอ เมื่อพบเห็นสถานที่หรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจก็จะได้บันทึกไว้ ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและมีความสุขกับการได้ทำในสิ่งที่รักแล้ว ในบางครั้งภาพดังกล่าวยังสามารถนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ (อันจะนำมาซึ่งรายได้ในลักษณะของการเช่าลิขสิทธิ์ภาพ) หรือแม้กระทั่งตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือหรือนิตยสารที่ เวฟ สังกัดอยู่ได้อีกด้วย

กล่าวโดยสรุปจากเรื่องเล่าภูมิหลังชีวิต การบ่มเพาะสู่ความเป็นช่างภาพอาชีพ การกลายมาเป็นช่างภาพอาชีพ จนถึงภายหลังจากการกลายมาเป็นช่างภาพอาชีพ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของ เวฟ จากคนธรรมดาไปสู่ความเป็นมืออาชีพในการถ่ายภาพ ซึ่งล้วนแล้วมีเรื่องของทุนด้านต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมที่แวดล้อมตัว เวฟ รวมไปถึงทุนทางวัฒนธรรมของ เวฟ เอง ซึ่งหาก

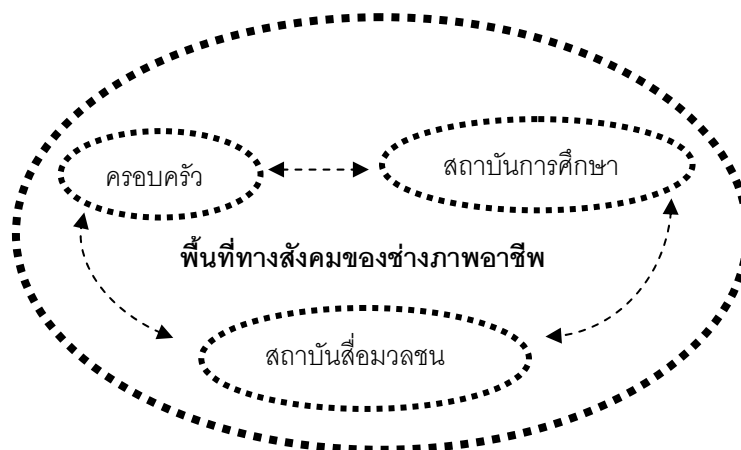
¹ ตลาดมีดในที่นี้ คือ ชื่อของตลาดที่ผู้คนส่วนใหญ่เรียกกัน ซึ่งเป็นชื่อที่บ่งบอกช่วงเวลาการเปิดของตลาดนั้นคือ เปิดช่วงค่ำประมาณ 18.00 น. เฉพาะวันเสาร์

ย้อนกลับไปสำรวจคุณสมบัติตลอดจนนิยามความหมายของคำว่า “ทุน” ของนักคิดสายเศรษฐศาสตร์การเมือง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดในเรื่องทุนของคาร์ล มาร์กซ์) ก็จะพบว่าคุณลักษณะโดดเด่นที่สำคัญของ “ทุน” อย่างหนึ่งนั่นก็คือ ทุนไม่ได้จำกัดอยู่แค่เรื่องของ “ทรัพย์สินเงินทอง” หากแต่สิ่งใดก็ตามที่จะแปรสภาพเป็นทุนได้นั้น สิ่งนั้นจะต้องเปลี่ยน “สภาวะ” หรือ “ถูกมอบหมายหน้าที่” เพื่อที่จะขยายตัวของตนเองออกไป (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 69) ซึ่งในกรณีของ เวฟ ก็เช่นกัน กระบวนการกลายมาเป็นช่างภาพของ เวฟ ล้วนแล้วแต่มีเรื่องของทุน (ชนิดต่าง ๆ) และแปรสภาพของทุนในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสั่งสมทุน การขยายตัว/การแปรรูปของทุน ตลอดจนการสร้าง ความชอบธรรมให้กับทุนหรืออาจจะพูดอีกอย่างได้ว่า ด้วยคุณลักษณะของทุนที่ไม่เคยหยุดนิ่ง ส่งผลทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “การเลื่อนไหลของทุน” หรือ “การปะทะสังสรรค์ของทุน” อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นในหัวข้อถัดไปจะเป็นวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นว่าการสั่งสมทุนตลอดระยะเวลา 34 ปีของชีวิต เวฟ นั้น มีทุนชนิดใดบ้างที่เวียนว่ายเข้ามาในชีวิต เวฟ และทุนต่าง ๆ เหล่านั้นมีลักษณะเลื่อนไหลหรือปะทะสังสรรค์กันในรูปแบบใดบ้าง

ทุนและกลยุทธ์ของทุนทั้ง 4 ชนิด

ตามที่เกริ่นไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่าจุดเริ่มต้นชีวิตการถ่ายภาพ/การเข้าสู่แวดวง (field) ของช่างภาพอาชีพนั้นไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันที ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง/หรือไม่ได้เกิดขึ้นเพราะเหตุบังเอิญตามธรรมชาติ หากแต่ตามทัศนะของบูร์ดิเยอนั้นจุดเริ่มชีวิตการถ่ายภาพของ เวฟ ในการเข้าสู่แวดวง (field) ของช่างภาพอาชีพ เป็นเรื่องความสามารถในการสั่งสมทุน การเลื่อนไหลของทุน การหลอมรวมของทุน การซึมซับแฝงฝัง (embodiment) ของทุนประเภทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น(อย่างแนบเนียนดูราวกับเป็นธรรมชาติ) ในพื้นที่ทางสังคมย่อย ๆ (sub-fields) รูปแบบต่าง ๆ เช่น พื้นที่ของครอบครัว พื้นที่ของสถาบันการศึกษา พื้นที่ของการทำงาน เป็นต้น ดังที่สามารถสรุปได้ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.10
เครือข่ายพื้นที่/อาณาบริเวณทางสังคมย่อย (sub-fields)
ของแวดวง (field) ช่างภาพอาชีพ เวฟ

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

พื้นที่/อาณาบริเวณทางสังคม (social arena) ในแต่ละภาคส่วนย่อย ๆ เหล่านี้ ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมระหว่างตำแหน่งต่าง ๆ ทางสังคม (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 558) (ครอบครัว สถาบันการศึกษา ที่ทำงาน) ที่เอื้อให้เกิดการปะทะสังสรรค์กันของทุนประเภทต่าง ๆ (ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนทางสัญลักษณ์) โดยในท้ายที่สุดแล้วการปะทะสังสรรค์กันของทุน (ชนิดต่าง ๆ) ภายในพื้นที่/อาณาบริเวณทางสังคมย่อย ๆ (sub-fields) ดังกล่าวจะเลื่อนไหลนำไปสู่โครงสร้างใหม่ที่เรียกว่า “โครงสร้างฮาบิทัส”/หรือความโน้มเอียงทางอุปนิสัย (habitus) ของความเป็นช่างภาพ ซึ่งจะถูกแสดงผ่านวิธีการใช้ร่างกาย วิธีคิด การกระทำ อารมณ์ความรู้สึก ข้าวของเครื่องใช้ ฯลฯ ทั้งนี้การแสดงออกของความโน้มเอียงทางอุปนิสัยดังกล่าวจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่เรียกว่า รสนิยม (taste) ได้ในที่สุด ดังกรณีศึกษาแวดวงช่างภาพอาชีพ เวฟ ที่จะนำเสนอให้เห็นผ่านพื้นที่/อาณาบริเวณทางสังคมย่อยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ครอบครัว: ในฐานะพื้นที่ทางสังคมแห่งแรกในชีวิต

ครอบครัวจัดเป็นพื้นที่ทางสังคมย่อย (sub-field) ในการปูพื้นฐานการเข้าสู่แวดวง/ของการเป็นช่างภาพอาชีพแห่งแรกที่สำคัญที่สุดที่ เวฟ คลุกคลีมาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุคคลที่อยู่รอบข้าง เวฟ ในฐานะ “ทุนทางสังคม” (Social Capital) รูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการติดตั้งวิถีคิด/ในการทำหน้าที่เป็นบ่าวหลอมแรกแห่งชีวิตให้กับ เวฟ โดยที่ เวฟ เองก็อาจนึกไปไม่ถึงความสำคัญของทุนชนิดนี้ การสั่งสมและหล่อหลอมความเป็นช่างภาพอาชีพผ่านพื้นที่ของครอบครัวนี้ ได้แก่

- การมีพ่อเป็นครูสอนภาษาจีน (ที่มักจะซื้อหนังสือการ์ตูนภาพของประเทศจีนมาให้ เวฟ เสมอ) และในขณะเดียวกันก็เป็นช่างซ่อมโทรทัศน์ เป็นนักประดิษฐ์ คำนวณ ทดลองทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นภาพที่ เวฟ บอกว่า “เห็นจนชินตา” ส่งผลให้ เวฟ ซึมซับเอาคุณลักษณะของพ่อตนเองไปใช้กับการถ่ายภาพ เช่น การที่ เวฟ มีนิสัยชอบที่จะคำนวณว่าทดลองถ่ายภาพด้วยวิธีการสื่อความหมายด้วยมุมมองภาพใหม่ ๆ ที่แปลกแหวกแนวออกไป หรือแม้แต่การที่พ่อของ เวฟ มีเพื่อนที่เป็นทั้งช่างภาพและเจ้าของร้านถ่ายภาพก็มีส่วนผลักดัน แนะนำ ชักชวนให้พ่อของเวฟ ซื้อมือถือถ่ายภาพ ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นกล้องถ่ายภาพประจำตระกูลเลยทีเดียวได้ และกล้องถ่ายภาพดังกล่าวก็กลายมาเป็นอุปกรณ์ถ่ายภาพตัวแรกในการเรียนรู้และทำความรู้จักกับการถ่ายภาพ

- การมีพี่ชายที่ได้มีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยไม่ลืมที่จะขอหยิบยืมกล้องถ่ายภาพของพ่อติดตัวไปด้วย จนทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ เวฟ เชื่อว่าเป็น “ความบังเอิญ” ที่ทำให้ เวฟ ได้จับกล้องถ่ายภาพเป็นครั้งแรก และเรียนรู้ถึงการปรับตั้งค่าหน้ากล้อง ตลอดจนการปรับระยะชัด (Focus) เพื่อที่จะนำความรู้ที่พี่ชายสอนดังกล่าวไปใช้ในการถ่ายภาพ ซึ่งนอกจากคุณูปการของพี่ชายซึ่ง เวฟ ให้เครดิตในฐานะครูสอนถ่ายภาพคนแรกแล้ว พี่ชายของ เวฟ ยังมีส่วนสำคัญที่ทำให้ เวฟ ได้มีโอกาสสัมผัสและซึมซับมุมมองจากหนังสือการ์ตูนไทม์แมคกาซีนของพี่ชายซึ่งตกทอดมาถึง เวฟ อีกด้วย

- การมีพี่สาวที่บอกรับเป็นสมาชิกนิตยสารสารคดี ทำให้ เวฟ ได้มีโอกาสเปิดรับนิตยสารดังกล่าว และซึมซับเอามุมมองที่ปรากฏในนิตยสารดังกล่าวโดยไม่รู้ตัวเช่นกัน รวมไปถึงการที่พี่สาวเข้าศึกษาต่อในคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน ในสาขาโฆษณา ก็น่าจะมีส่วนที่ทำให้ เวฟ เลือกที่จะเข้าศึกษาต่อในคณะดังกล่าวถึงแม้ เวฟ จะปฏิเสธว่าไม่ได้รับคำแนะนำจากพี่สาวก็ตาม ผนวกกับรูปแบบการใช้ชีวิต (Lifestyle) ของพี่สาวในฐานะคนทำงานโฆษณา (ในตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายความคิดสร้างสรรค์ (Executive Creative Director) ของบริษัท ลีโอ เบอเนต) เช่น รูปแบบของสื่อต่าง ๆ ที่เปิดรับ (หนังสือ/นิตยสารทั้งในและต่างประเทศที่น่าเสนอเนื้อหาและ

ภาพแนวสร้างสรรค์) รูปแบบการใช้ชีวิต (ข้าวของเครื่องใช้ที่เป็นสินค้าแบรนด์เนมจากการที่มีโอกาสไปถ่ายทำภาพยนตร์โฆษณาต่างประเทศ) ตลอดจนแนวคิดและวิถีคิดแบบคนโฆษณาที่มีลักษณะแปลก แหวกแนว ล้ำสมัย หัวคิดก้าวหน้า แต่เข้าถึงและโดนใจ ซึ่งความคิดดังกล่าวมักจะเป็นความคิดใหม่ที่คนในสังคมส่วนใหญ่ยังก้าวไปไม่ทันความคิดใหม่เหล่านั้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ผู้วิจัยตีความว่าเป็นทุนทางสังคมในอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นบ้ำหลอมทางความคิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่รู้จักจบสิ้นของ เวฟ

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น “ครอบครัว” ในฐานะพื้นที่ทางสังคมย่อย (sub-field) ที่รายล้อมอยู่รอบตัว เวฟ ไม่ว่าจะเป็น พ่อ (ซึ่งเป็นทั้งครูสอนภาษาจีน เป็นช่างซ่อมโทรทัศน์ส่งผลให้ก่อเติบโตท่ามกลางเครื่องรับโทรทัศน์ เป็นนักประดิษฐ์คิดค้นทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ เป็นช่างภาพสมัครเล่น เป็นผู้ใหญ่ใจดีที่ชอบซื้อการ์ตูนภาษาจีนให้เสมอ) พี่ชาย (ที่ชอบเดินทางท่องเที่ยวและถ่ายภาพ ชอบสะสมหนังสือการ์ตูนไทม์ดแดน) พี่สาว (ที่บอกรับเป็นสมาชิกนิตยสารสารคดีตั้งแต่ เวฟ ยังเด็ก พี่สาวที่จบจากคณะวารสารฯ สาขาโฆษณาและปัจจุบันก็ยังทำงานอยู่ในแวดวงของอุตสาหกรรมโฆษณา) รวมถึง สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ (สื่อหนังสือ นิตยสาร โทรทัศน์ ภาพยนตร์) ที่คนในครอบครัว เวฟ มีและเป็นเจ้าของอยู่นั้น ล้วนมีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่ทางสังคมที่เอื้อต่อการสั่งสม ต่อยอดทุน (ทุนความรู้เกี่ยวกับมุมมอง ความรู้ในเรื่องการวัดแสง การมีนิสัยชอบทดลอง) ไปสู่ทุนชนิดอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งในกรณีนี้ก็คือ จากทุนทางสังคมของ เวฟ นำไปสู่การขยายทุนทางวัฒนธรรม/ความรู้เบื้องต้นของการถ่ายภาพและการกลายมาเป็นช่างภาพในเวลาต่อมา

โดยในท้ายที่สุด ความรู้พื้นฐานด้านการถ่ายภาพที่ได้รับจากเครือข่ายครอบครัวก็จะถูกนำไปต่อยอดทางความรู้เพิ่มเติม (การตระเวนหาหนังสือเกี่ยวกับการถ่ายภาพเพิ่ม การนำกล้องออกไปถ่ายเพื่อน ๆ ที่มหาวิทยาลัย) จนกลายเป็นทุนชนิดใหม่ต่อไปอย่างไม่รู้จักจบสิ้น เช่น จุดเริ่มจากพื้นฐานเบื้องต้นสำหรับการถ่ายภาพ พัฒนาฝึกปรี่มือถ่ายภาพจนกลายมาเป็นแบบฉบับการถ่ายภาพตามแบบฉบับ เวฟ ที่เน้นความละเอียดละไม วัดแสงทุกชอกทุกมุม ต้องขจัดสิ่งทีเกะกะ สายตา/อะไรก็ตามที่จะทำให้ภาพกรงรังออกไป แม้จะต้องใช้เวลานาน แต่ก็ถือคติว่า “ช้าแต่ชัวร์” ซึ่งนั่นก็คือ ตัวอย่างรูปธรรมที่ชี้ให้เห็นถึงการเลื่อนไหลจากทุนทางสังคม ไปสู่ทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรม และจากทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมแปรเปลี่ยนไปสู่ทุนทางสัญลักษณ์ซึ่งเป็นเรื่องของความเป็นที่ยอมรับ รับรู้ของผู้คนทั่วไป เทียบได้กับลายเส้นของศิลปิน/ชื่อของหัวหนังสือ/ตราสินค้า (brand) ที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของ เวฟ ได้ในที่สุด

ตัวอย่างรูปธรรมชัดเจนอีกตัวอย่างหนึ่งที่สามารถแสดงให้เห็นความสำคัญของ “ครอบครัว” ในฐานะพื้นที่ทางสังคมย่อยแห่งการนำไปสู่การสั่งสมทุน การเลื่อนไหล หลอมรวม

และต่อยอดไปสู่ทุนชนิดอื่นก็คือ กรณีของครอบครัว เวฟ กับการติดตั้งวิธีคิดเกี่ยวกับทุนทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เมื่อย้อนกลับไปสำรวจทุนด้านเศรษฐกิจของครอบครัว เวฟ ก็พบว่า ทุนทางเศรษฐกิจถือเป็นทุนที่ช่างภาพอย่าง เวฟ มีน้อยที่สุด เมื่อเทียบบรรดาทุนที่เหลืออีก 3 ชนิด (ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และทุนทางสัญลักษณ์) หลักฐานชี้ชัดที่เป็นรูปธรรมก็คือ ฐานะของครอบครัวแค่พอประทังชีวิต ไม่มีที่ดินปลูกบ้านเป็นของตนเองแต่ต้องอาศัยที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ปลูกบ้าน ซึ่งบ้านที่พักอาศัยก็เป็นเพียงบ้านไม้เก่า ๆ 2 ชั้น บนเนื้อที่เพียง 18 ตารางวา พ่อเป็นครูสอนภาษาจีน (เงินเดือนน้อย) แม่เป็นแม่บ้าน (ไม่มีโอกาสที่จะออกไปหารายได้จากการออกไปทำงานนอกบ้าน) ลูกจึงได้มีโอกาสเรียนแค่โรงเรียนรัฐบาล (ค่าเทอมไม่สูงเมื่อเทียบกับโรงเรียนเอกชน) อีกทั้งยังถูกปลูกฝังในเรื่อง “ความประหยัด” (จากแม่) และการรู้คุณค่าของเงิน เดินทางไปไหนมาไหนด้วยรถประจำทางตลอด หรือไม่ก็เดินเท้า (ตามอย่างพ่อ) ไม่มีรถยนต์ส่วนตัว ไม่มีมรดกตกทอดที่เป็นที่ดิน หรือวัตถุล้ำค่าใด ๆ ทั้งบ้านมีกล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์มรุ่นเก่าของพ่อแค่เพียงตัวเดียว รายได้ต่อเดือนของ เวฟ ประมาณหมื่นกว่าบาท ฯลฯ

เงื่อนไขทางเศรษฐกิจจากครอบครัวนี้เองได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมให้ เวฟ เป็นคนที่มีนิสัยประหยัด รู้จักอดออม (รูปแบบของการสะสมทุนชนิดหนึ่ง) รู้จักคุณค่าของสิ่งของ รู้จักคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบ คิดทุกครั้งก่อนที่จะตัดสินใจซื้อ และหากไตร่ตรองแล้วพบว่า ยังไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้ก็จะไม่ซื้อ หรือเรียกได้ว่าระมัดระวังในเรื่องของการใช้จ่ายเงินทุกบาททุกสตางค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่ากับเงินที่ต้องเสียไป เช่น ในกรณีของการถ่ายภาพ แม้ เวฟ จะถ่ายภาพเป็นและเริ่มรับจ้างถ่ายภาพเพื่อหารายได้พิเศษเป็นค่าขนมตั้งแต่ตอนเป็นนักศึกษาได้แล้ว เวฟ ก็ยังใช้กล้องตัวเก่าในฐานะปัจจัยทางการผลิตอยู่ (ถึงแม้รูปลักษณะภายนอกหรือเทคโนโลยีทางการผลิตของกล้องดังกล่าวจะมีลักษณะตกยุคไปแล้วก็ตามที) ด้วยเหตุผลง่าย ๆ ก็คือ ยังไม่มีเงินและยังไม่เห็นความจำเป็นมากพอที่จะต้องซื้อกล้องตัวใหม่ รุ่นใหม่มาใช้ ดังนั้นการสะสมทุนทางเศรษฐกิจของ เวฟ ในช่วงต้นของชีวิตก่อนที่จะมาเป็นช่างภาพอาชีพ จึงทำได้เพียงไม่กี่รูปแบบเท่านั้น เช่น การหยอดกระปุกจากเงินค่าขนมที่ทางบ้านให้, การเก็บสะสมเงินรายได้จากการรับจ้างถ่ายภาพเล็ก ๆ น้อย ๆ ในช่วงเริ่มต้นของการรับงานถ่ายภาพ (งานแรกที่ทำให้ เวฟ มีรายได้ คือ รับจ้างถ่ายภาพงานรับปริญญา)

อย่างไรก็ตาม แม้การสะสมทุนทางเศรษฐกิจในช่วงต้นของชีวิต เวฟ ก่อนที่จะกลายมาเป็นช่างภาพ ยังไม่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมในลักษณะของตัวเงิน/สินทรัพย์/ของที่มีมูลค่ามากนัก แต่ก็ถือได้ว่าครอบครัวในฐานะเป็นพื้นที่ทางสังคมย่อย (sub-field) มีบทบาทต่อการติดตั้งวิธีคิดตลอดจนอุปนิสัยในเรื่องของการสะสมและต่อยอดทุนทางเศรษฐกิจอย่างมาก โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งในการเข้าสู่พื้นที่/อาณาบริเวณทางสังคมของสถานศึกษา และที่ทำงานซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

สถาบันการศึกษา: ในฐานะพื้นที่ทางสังคมแห่งที่สองของชีวิต

สถาบันการศึกษา เป็นพื้นที่ทางสังคม/อาณาบริเวณทางสังคมย่อย (sub-field) ที่นอกจากจะทำให้เกิดการขยายเครือข่ายหรือทุนทางสังคม จากครอบครัวสู่เครือข่ายทางสังคมรูปแบบใหม่ อันได้แก่ กลุ่มสังคมเพื่อนฝูง ทั้งเพื่อนร่วมสถาบัน เพื่อนร่วมคณะ (วารสารฯ) เพื่อนร่วมสาขาวิชาเอก (ภาพยนตร์และภาพถ่าย) รวมไปถึงเพื่อนในชุมนุมถ่ายภาพที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการถ่ายภาพแล้ว สถาบันการศึกษายังถือได้ว่าเป็นพื้นที่ทางสังคมที่สำคัญในฐานะพื้นที่แห่งการสั่งสมทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรม รูปแบบใหม่ ที่ เวฟ ไม่เคยรู้มาก่อน เช่น ความรู้ในเรื่องของเทคนิคการล้าง-อัดภาพจากฟิล์มขาวดำ การผสมน้ำยาล้างฟิล์ม น้ำยาอัดขยายภาพ การทำสไลด์รับเพื่อนใหม่ เทคนิคและมุกกลิ้งในการถ่ายทำภาพยนตร์ การออกทริป (Trip) ต่างจังหวัด ในรูปแบบของการจัดอบรมเบื้องต้นด้านการถ่ายภาพ ฯลฯ โดยในท้ายที่สุด ความรู้/ทุนความรู้ที่ได้จากพื้นที่ของสถาบันการศึกษาดังกล่าว ได้หลอมรวมเข้ากับทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมด้านการถ่ายภาพที่มีอยู่เดิม (ที่ เวฟ ได้รับจากการบ่มเพาะจากเครือข่ายครอบครัว) จนกลายเป็นชุดความรู้ทางด้านการถ่ายภาพตามแบบฉบับของ เวฟ ที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ต่อยอดทุนไปสู่ชนิดอื่นได้อีก เช่น การใช้ความรู้ด้านการถ่ายภาพทดลองถ่ายภาพด้วยมุกภาพที่หิวหยาแปลกตา (เช่น การถ่ายภาพพระยะใกล้ เจาะเข้าไปในอวัยวะของร่างกาย การถ่ายภาพบุคคลด้วยเลนส์มุกกว้าง การถ่ายภาพบุคคลด้วยมุกเงยและมุกกด) หลังจากถ่ายเสร็จก็ใช้ความรู้ในเรื่องการล้างอัดภาพ (ขาว-ดำ) ในการผลิตภาพถ่ายแจกจ่ายเหล่าบรรดาเพื่อนฝูง/คนที่ เวฟ รักและแอบชอบ ส่งผลทั้งต่อผู้ให้และผู้รับเกิดความภาคภูมิใจ และดีใจ (ใครเห็นเป็นต้องชอบและชื่นชม) เป็นอย่างมากเมื่อได้รับภาพถ่ายฝีมือ เวฟ

การกระทำในลักษณะดังกล่าวของ เวฟ ส่งผลทำให้ เวฟ เริ่มเป็นที่รู้จัก ยอมรับ และพูดถึงกันในวงกว้างมากขึ้น (ถึงความละเอียด ละเมียดละไม พิถีพิถันในเรื่องการถ่ายภาพ) ซึ่งนั่นก็คือ การโยกย้ายจากทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมไปสู่ทุนทางสัญลักษณ์ (ทุนประเภทนี้ หมายถึง สถานภาพ ชื่อเสียง การได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง ซึ่งส่งผลทำให้เจ้าของทุนเกิดความได้เปรียบหรือส่งผลให้เจ้าของทุนได้รับประโยชน์จากสถานภาพ ชื่อเสียงและการได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างดังกล่าว) และเมื่อเริ่มเป็นที่รู้จักและถูกพูดถึงฝีมือด้านการถ่ายภาพออกไปในวงกว้าง ในที่สุดก็เริ่มมีคนที่น่าสนใจติดต่อให้ เวฟ ถ่ายภาพให้ และนั่นก็เป็นจุดเริ่มของการ

เป็นช่างภาพอาชีพสมัครเล่นที่มีรายได้ หรือมีการสั่งสมทุนทางเศรษฐกิจที่มากในรูปของ เงินค่าแรง/ค่าจ้าง เป็นเงื่อนไขตามมา

แม้ว่าในช่วงแรกของการรับงานถ่ายภาพจะได้ค่าแรงน้อยไปบ้าง ก็ไม่ได้ทำให้ เวฟ รู้สึกถูกเอาเปรียบจากผู้ว่าจ้างแต่อย่างใด ตรงกันข้าม เวฟ กลับรู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถนำเอาความรู้ด้านการถ่ายภาพที่ตนเองมีอยู่นั้น ไปรับงานถ่ายภาพ (ซึ่งเป็นสิ่งที่ เวฟ เองไม่เคยคิดว่าตนเองจะทำได้มาก่อน) ซึ่งก็เปรียบเสมือนกับการคลายปมด้วยทางความรู้สึกที่มีต่อตนเองโดยตลอดว่า เป็นคนไม่เอาไหน ทำอะไรก็ไม่สำเร็จ ไม่ได้เรื่องได้ราว ทำอะไรไม่เป็นขึ้นเป็นอัน เอาดีไม่ได้สักอย่างลงได้

“มีงานถ่ายรูปอะไรเข้ามา เราก็ไม่เกียจนะ ส่วนใหญ่ก็จะรับหมดแหละ ได้ค่าแรงน้อยไปบ้าง ก็ไม่เป็นไรถือว่าได้ทำในสิ่งที่เราชอบ เราถนัด ดีกว่าอยู่ว่าง ๆ แล้วไม่ได้ทำอะไรเลย” (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

ประโยคดังกล่าวนอกจากจะบ่งบอกถึงการมองโลกในแง่ดีของ เวฟ แล้ว ยังสะท้อนวิธีคิดในเรื่องเกี่ยวกับเงิน ๆ ทอง ๆ ได้เป็นอย่างดีว่า อะไรก็ตามในเรื่องของการถ่ายภาพ ที่ทำแล้วได้ผลตอบแทนในรูปของเงินหรือได้ผลตอบแทนรูปของสิ่งอื่นใดที่มีมูลค่าแลกเปลี่ยนเป็นเงินได้ จะมากบ้างน้อยบ้าง เวฟ ไม่เคยปฏิเสธ ตรงกันข้าม เวฟ ยินดีและเต็มใจที่จะทำ เพื่อให้มาซึ่งรายได้/ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ (ไม่ว่าจะมาในรูปแบบของรายได้ ทรัพย์สิน เงินทอง ตลอดจนสิ่งของที่มีราคา ฯลฯ) ทั้งนี้เพื่อเป็นการชดเชยทุนทางเศรษฐกิจที่ เวฟ รู้สึกตัวอยู่ตลอดว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในชีวิตที่ขาดหายไปนั่นเอง

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าพื้นที่ของสถาบันการศึกษานี้ เป็นพื้นที่ที่มีบทบาทโดดเด่นในเรื่องของการเปิดพื้นที่ให้ เวฟ ได้สั่งสมทุนวัฒนธรรมเพิ่มเติม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทางวัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของสถาบัน (institutionalised) ที่ เวฟ ได้มีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ที่สถานศึกษานั้น โดยในท้ายที่สุดแล้วทุนทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาดังกล่าว ก็จะถูกแปรเปลี่ยนไปสู่ทุนทางสังคม ทางเศรษฐกิจและทุนทางสัญลักษณ์ได้ในที่สุด

สถาบันสื่อมวลชน: อำนาจเชิงโครงสร้าง กับความโน้มเอียงทางอุปนิสัยของช่างภาพ

สถานที่ทำงาน เป็นพื้นที่ทางสังคม/อาณาบริเวณทางสังคมย่อย (sub-field) ที่มีบทบาทในฐานะเป้าหมายของการกลายมาเป็นช่างภาพอาชีพอย่างเต็มตัว นอกจากนี้พื้นที่/เป้าหมาย ทางสังคมดังกล่าวจัดเป็นพื้นที่ทางสังคมที่เรียกร้องคุณสมบัติ ทุนของผู้ที่จะมาเป็นช่างภาพอาชีพไว้อย่างมากมาย เช่น คนที่จะมาทำงานในตำแหน่งช่างภาพได้นั้น จะต้องมีความรู้ (ทุนทาง

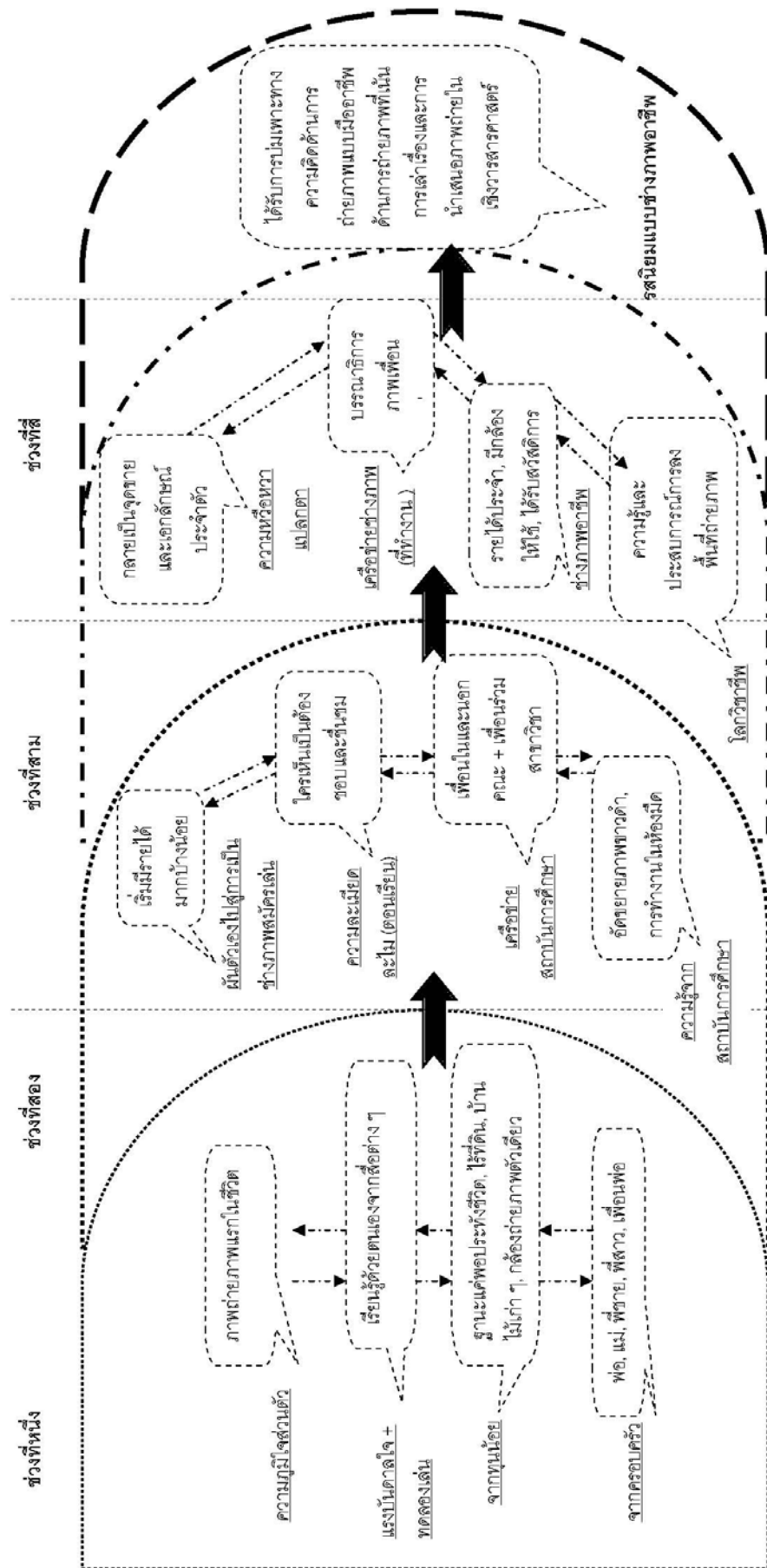
วัฒนธรรม) ความสามารถตลอดจนประสบการณ์ทางด้านการถ่ายภาพ, จะต้องมียุทธศาสตร์ถ่ายภาพเป็นของตนเอง (ทุนทางเศรษฐกิจ) จะต้องมียุทธศาสตร์ภาพถ่าย (Portfolio) ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรู้และประสบการณ์ด้านการถ่ายภาพ (ทุนทางสัญลักษณ์) โดยผลงานภาพถ่ายดังกล่าวจะต้องนำเสนอเรื่องราวที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหัวหนังสือ จะต้องสามารถเดินทางไปต่างประเทศต่างจังหวัดเป็นเวลาหลายวัน จะต้องยอมรับกับลักษณะการทำงานด้านการถ่ายภาพที่ไม่เป็นเวลา ฯลฯ

คุณสมบัติของช่างภาพที่กล่าวมาข้างต้น ในอีกด้านหนึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าในแวดวงช่างภาพอาชีพนั้น ไม่เคยปลอดจากเรื่องของอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจโครงสร้างเชิงพาณิชย์ของบริษัท (ที่ เวฟ สมัครเข้าทำงาน) ในรูปแบบของวัฒนธรรมองค์กร ที่ถูกสั่งการผ่านบรรณาธิการภาพและบุคลากรต่าง ๆ ในฐานะผู้แทนแห่งอำนาจของบริษัทที่ เวฟ ไปสมัครเข้าทำงาน ซึ่งนอกจากอำนาจโครงสร้างเชิงพาณิชย์จะเข้ามาบีบคั้นต่อการกำหนดคุณสมบัติ/การสั่งสมทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสัญลักษณ์ (คุณสมบัติของผู้ที่จะมาทำอาชีพช่างภาพในด้านหนึ่งก็คือ ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสัญลักษณ์ นั่นเอง) ที่เห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรมตามที่ได้เขียนไว้ข้างต้นแล้ว อำนาจโครงสร้างเชิงพาณิชย์ยังเข้ามามีกำหนดวิธีคิด วิธีการทำงานในขั้นตอนต่าง ๆ ของการถ่ายภาพด้วย เช่น จะคิด จะนำเสนอผ่านการกดชัตเตอร์อย่างไรให้ภาพถ่ายที่ออกมาผ่านเกณฑ์การพิจารณาจากบรรณาธิการภาพ/บรรณาธิการเนื้อหา/นักเขียน ดังบทสัมภาษณ์ตอนที่ 1 ที่ เวฟ เล่าถึงลักษณะ ก่อนและหลังการลงพื้นที่เพื่อไปถ่ายภาพตามภารกิจ (ใบสั่ง) ที่ได้รับมอบหมายหรือในการลงพื้นที่แต่ละครั้งจะต้องรู้จักวางตัว รู้จักเข้าหา รู้จักสร้างสายสัมพันธ์กับคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ที่จะทำการถ่ายภาพอย่างไร จะต้องแต่งกายให้เหมาะสมกับสถานการณ์และพื้นที่ต่าง ๆ เช่นไร (เช่น ถ้าเป็นงานพิธีที่เป็นทางการ ก็ต้องใส่สูทผูกเนคไท) หรือแม้กระทั่งนอกเวลางานหากได้ไปพบปะเจอจะเจอกับเหตุการณ์ หรือสิ่งใดก็ตามที่ที่อาจเป็นประโยชน์ในเชิงภาพถ่ายให้กับบริษัทได้ ช่างภาพก็ควรจะรู้ว่าจะต้องทำตัวเช่นไร (เช่น จะต้องรีบบันทึกภาพนั้นไว้ทันที) เรียกได้ว่าอำนาจเชิงโครงสร้างดังกล่าวนี้ทำงานอยู่ตลอดเวลาทั้งในและนอกเวลางาน

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่าพื้นที่ทางสังคมย่อยในโลกวิชาชีพสถาบันสื่อมวลชนดังกล่าวมีส่วนสำคัญในฐานะที่เป็นทั้งพื้นที่การสั่งสมทุน การเลื่อนไหลขยายตัวของทุน ตลอดจนไปถึงการก่อรูปความโน้มเอียงทางอุปนิสัยของความเป็นช่างภาพอาชีพไม่แพ้พื้นที่ทางสังคมรูปแบบอื่นที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ ดังจะเห็นได้จากการที่ เวฟ ยอมรับว่าได้รับวิชาความรู้ เทคนิค ตลอดจนประสบการณ์ด้านการถ่ายภาพจากบุคคลรอบข้างในที่ทำงานแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นจากบรรณาธิการภาพ เพื่อนร่วมงานทั้งที่เป็นนักเขียน คนขับรถ ช่างภาพ และจากสถานที่ที่ได้เดินทางไปถ่ายภาพเพิ่มเติมขึ้นอย่างมากมาย เช่น การเรียนรู้จักการปรับแต่งภาพจากโปรแกรมแต่งภาพโฟโต้ช็อป (Photoshop) การรู้จักค้นหาข้อมูลและรู้ช่องทางของการได้มาซึ่งสินค้าและอุปกรณ์การถ่ายภาพ

มือสองทั้งจากเว็บไซต์และตามตลาดนัดขายของมือสอง การรู้จักทำงานร่วมกับคนหมู่มาก (อันได้แก่ ผู้คนที่อยู่ในกองบรรณาธิการต่าง ๆ เช่น กองบรรณาธิการภาพ กองบรรณาธิการเนื้อหา นักเขียน คนขับรถ แม่บ้าน เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ฯลฯ) และที่สำคัญ การรู้จักปรับตัวให้หัวใจเปิดกว้าง ยอมรับและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของการทำงานด้านการถ่ายภาพ ไม่ว่าจะเป็นการรู้จักทำงานกับคนหมู่มาก ที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันไป เช่น การออกไปถ่ายภาพกับนักเขียน การออกไปถ่ายภาพที่ตัว เวย์ เองต้องทำหน้าที่ทุกอย่างทั้งติดต่อประสานงาน รวมถึงในบางครั้งต้องรับบททำหน้าที่เป็นนักเขียนไปในคราวเดียวกัน หรือการทำงานที่ได้รับมอบหมาย (ใบสั่ง) จากหัวหน้างานฝ่ายต่าง ๆ การรู้จักแก้ไขสถานการณ์ในขณะที่ยืนที่เพื่อทำการถ่ายภาพ (นอกจากนิยามความหมายในเชิงเทคนิค ที่นิยามการถ่ายภาพว่า เป็นการเขียนภาพด้วยแสงแล้ว ยังมีนิยามความหมายที่พูดกันในแวดวงช่างภาพอีกด้วยว่า แท้จริงแล้วหากจะกล่าวว่า การถ่ายภาพ ก็คือ การแก้ไขสถานการณ์ที่เราไม่อาจคาดเดาได้ว่าจะเกิดสิ่งใดขึ้นบ้าง ซึ่งในด้านหนึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายความรู้สึก และกระตุ้นให้เกิดความต้องการเอาชนะอุปสรรคหรือสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดการณ์เหล่านั้นได้เป็นอย่างดี) เป็นต้น

ภาพที่ 5.11
การสั่งสมทุนและการปะทะสังสรรค์ของทุนทั้ง 4 ชนิดของ เวฟ

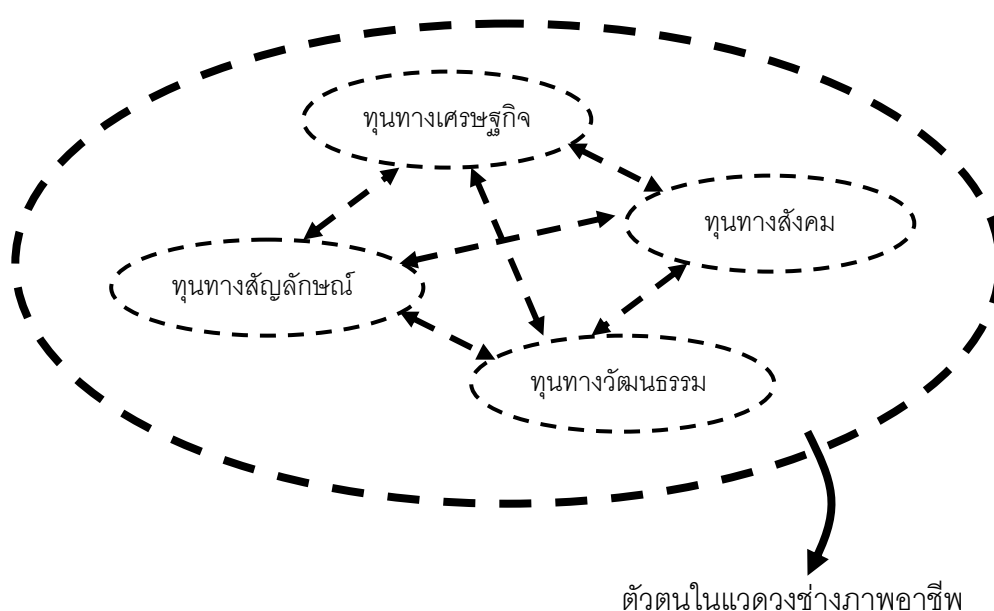

ที่มา: จากการสรุปกรอบความคิดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีเตอร์ บูร์ดิเยอ

กล่าวโดยสรุป จากการวิเคราะห์การสังสมทุนทั้ง 4 ชนิด (ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสัญลักษณ์) ในพื้นที่ทางสังคมย่อย (sub-fields) รูปแบบต่าง ๆ จากเรื่องเล่าชีวิต เวฟ ตลอดระยะเวลา 34 ปีนั้น เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นได้เป็นอย่างดีว่า กระบวนการกลายมาเป็นช่วงภาพอาชีพของ เวฟ นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากเหตุบังเอิญเพียงชั่วพริบตา/ช่วงข้ามคืน

ภาพที่ 5.12

การสังสม การปะทะสังสรรค์ เลื่อนไหล/แทรกซึมของทุนทั้ง 4 ชนิด
ในแวดวง (field) ของช่วงภาพอาชีพ

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

อย่างไรก็ตามกระบวนการกลายมาเป็นช่วงภาพอาชีพของ เวฟ นั้น เกิดขึ้นจาก “การสังสมทุน” “การปะทะสังสรรค์กันระหว่างทุน” ประเภทต่าง ๆ ตลอดจนรวมถึง “การเลื่อนไหล เคลื่อนไหว สลับไปมา” ของทุนในพื้นที่ทางสังคมย่อยอย่างน้อย 3 พื้นที่ (ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถานที่ทำงาน) โดยผลของกระบวนการปะทะสังสรรค์ของทุนชนิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด นอกจากจะทำให้เกิดการต่อยอด (Transposable) เติบโตงอกงามของทุนออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดแล้ว กระบวนการดังกล่าวยังก่อให้เกิดโครงสร้างที่ดำรงอยู่อย่างคงทนในร่างกาย เสมือนสิ่งที่ถูกฝังหรือจารึก (Embodiment) อยู่ในตัวจนกลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า ความโน้มเอียงทางอุปนิสัย (habitus) โดยที่

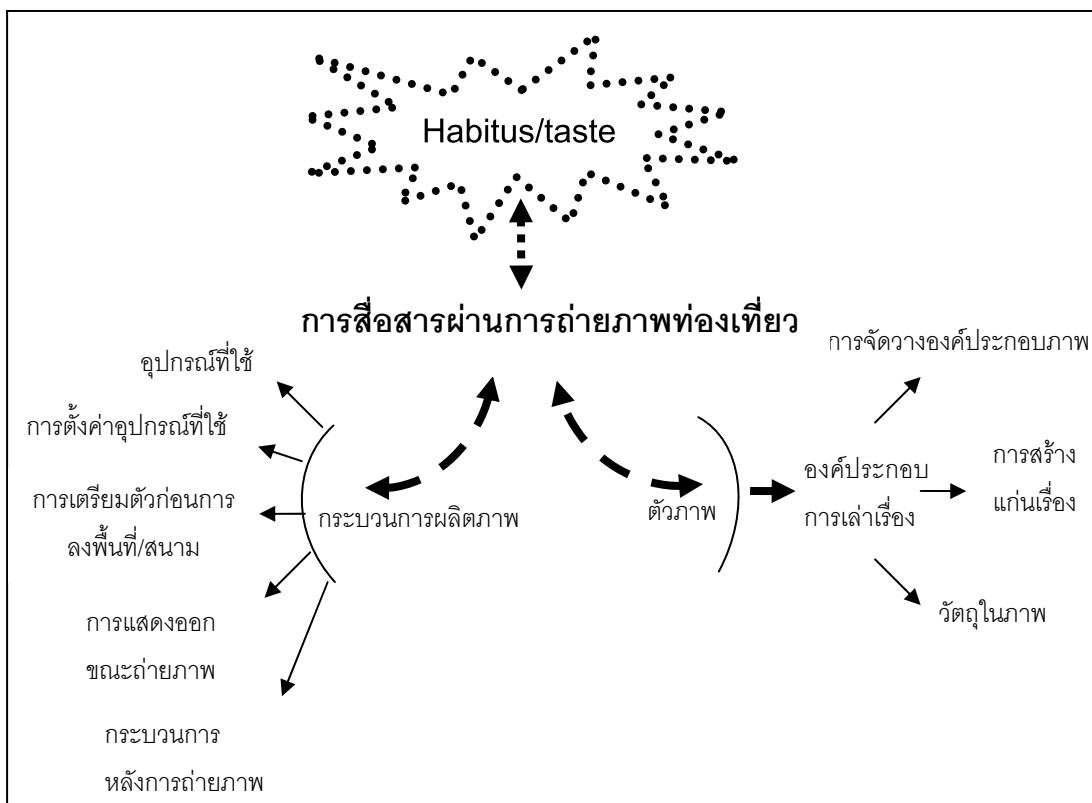
ความโน้มเอียงทางอุปนิสัยดังกล่าวจะปรากฏออกมาทางอากัปกริยา (manner) ต่าง ๆ เช่น แสดงออกมาในรูปแบบของความเป็นมืออาชีพด้านการถ่ายภาพที่สามารถประกอบสร้างความหมายผ่านภาพถ่ายในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ตามที่ต้นสังกัดต้องการ และจะยิ่งปรากฏให้เห็นเด่นชัดผ่านรูปแบบของการบริโภค (consumption) และจากผลลัพธ์อันเกิดมาจากการแสดงออกของความโน้มเอียงทางอุปนิสัยผ่านรูปแบบของการบริโภคนี้อีกด้วย จะนำไปสู่การเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่า รสนิยม (Taste) ได้ในที่สุด

รสนิยมกับการถ่ายภาพท่องเที่ยว: การครอบงำ และการต่อรองเชิงอำนาจ

จากที่กล่าวมารสนิยมที่ถูกแสดงผ่านการบริโภคหรือการถ่ายภาพท่องเที่ยวที่กล่าวมาข้างต้นจึงไม่ใช่เรื่อง “ตามธรรมชาติ” (by nature) และไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของปัจเจกบุคคล หากแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมหรือแวดวงช่างภาพที่ เวฟ ใช้ชีวิตอยู่ (social faculty) (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551, น. 575) เช่น การใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางคนรอบข้างที่มีความสนใจในเรื่องของภาพถ่ายและการถ่ายภาพ ไม่ว่าจะเป็นพ่อ พี่สาว พี่ชายหรือแม้กระทั่งเพื่อนร่วมสถาบัน รวมไปถึงเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น และที่สำคัญ รสนิยมที่ถูกแสดงผ่านการบริโภคนี้อีกด้วยจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจในการเลือกวิถีการบริโภค ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว รสนิยมที่ถูกแสดงออกผ่านการบริโภคนี้อีกด้วยจะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการธำรงรักษาวัฒนธรรมความแตกต่างระหว่างชนชั้นเอาไว้

ภาพที่ 5.13

การวิเคราะห์ความโน้มเอียงทางอุปนิสัย/รสนิยมผ่านกระบวนการ
ผลิตภาพถ่ายท่องเที่ยว และความหมาย
ผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่อง

ที่มา: จากการสรุปรวบยอดทางความคิดของผู้วิจัย จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของปีแอร์ บูร์ดิเยอ

ดังนั้น หากต้องการศึกษา รสนิยม ของ เวย์ ในฐานะช่างภาพอาชีพจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ เวย์ กับการผลิต (การประกอบสร้างความหมาย) /การบริโภค สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการถ่ายภาพ ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัย การวิเคราะห์รสนิยมผ่าน กระบวนการผลิตภาพ (อุปกรณ์ที่ใช้ การแสดงออกในขณะถ่ายภาพ กระบวนการหลังการถ่ายภาพ) และการเล่าเรื่อง (narration) ในภาพถ่ายท่องเที่ยว (การจัดวางองค์ประกอบภาพ การสร้างแก่นเรื่อง วัตถุที่ปรากฏในภาพ) ซึ่งในท้ายที่สุดการวิเคราะห์รสนิยมผ่านรูปแบบของการบริโภคดังกล่าว จะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการครอบงำ การต่อรองในเชิงอำนาจของ เวย์ ในฐานะปัจเจก (agency)

ที่มีต่อระบบการทำงานในฐานะโครงสร้าง (structure) ที่เข้ามากำหนดวิธีคิด วิธีการบริโภคอุปกรณ์ถ่ายภาพ/รสนิยมด้านการถ่ายภาพ

ภาพถ่ายท่องเที่ยวที่จะนำมาวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นความโน้มเอียงทางอุปนิสัย/รสนิยมผ่านกระบวนการผลิต และองค์ประกอบการเล่นเรื่องในภาพถ่ายในครั้งนี้นั้น เป็นภาพถ่ายท่องเที่ยวที่เกิดจากการประกอบสร้างความหมาย/การกดชัตเตอร์ของช่างภาพอาชีพ เวฟ ในพื้นที่ของอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสันนิษฐานเบื้องต้นว่า ผลลัพธ์อันเกิดจากการสั่งสมทุน การเลื่อนไหล ปะทะสังสรรค์ของทุนทั้ง 4 ชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลลัพธ์ของทุนทางวัฒนธรรม ของกลุ่มคนในแต่ละแวดวงที่แตกต่างกันนั้น น่าจะนำมาซึ่งความหมายที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยวที่แตกต่างกันออกไป และที่สำคัญการวิเคราะห์ความหมายที่ปรากฏผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวที่เกิดมาจากความโน้มเอียงทางอุปนิสัย (habitus) ที่แตกต่างกันดังกล่าว จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง รสนิยม และความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างชนชั้น ซึ่งจะนำไปสู่การตอบคำถามในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเมืองเรื่องการครอบงำและการต่อรองระหว่างชนชั้นของผู้ทำหน้าที่ถ่ายภาพท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ได้ในที่สุด

รสนิยมกับกระบวนการผลิตภาพถ่ายท่องเที่ยว

ภาพถ่ายท่องเที่ยวที่จะทำการวิเคราะห์ในลำดับต่อไปนี้เป็นผลงานของช่างภาพ เวฟ ที่ถูกบันทึกไว้ในช่วงเวลาของการลงสำรวจพื้นที่¹ และการเก็บข้อมูลภาคสนามที่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ช่วงระหว่างวันที่ 8 ถึง 9 มีนาคม พ.ศ. 2551 (2 วัน 1 คืน)

การลงพื้นที่เพื่อเก็บบันทึกภาพในครั้งนี้ของ เวฟ นั้น เป็นการลงพื้นที่อำเภอสังขละบุรีครั้งที่สอง การลงพื้นที่ของเขาในครั้งแรกนั้น เกิดขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นช่วงแรก ๆ ของการทำงานในแวดวงช่างภาพอาชีพ การลงพื้นที่ในครั้งนั้นเป็นไปตามคำสั่งของบรรณาธิการภาพให้ลงไปเก็บภาพบรรยากาศงานประเพณีสงกรานต์ต้มอูญ โดยมีเป้าหมายที่จะนำภาพดังกล่าวมาใช้เป็น

¹ การสำรวจพื้นที่ในครั้งนี้ออกเดินทางจาก กรุงเทพฯ ในวันเสาร์ที่ 8 มีนาคม 2551 และเดินทางกลับ ในวันที่ 9 มีนาคม 2551 รวมระยะเวลาในการลงพื้นที่สำรวจเพียง 2 วัน 1 คืน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลของภารกิจงานประจำของกลุ่มผู้สำรวจ (นักท่องเที่ยว 2 คน, ช่างภาพประจำนิตยสาร คดี 1 คน, ช่างภาพอิสระ 1 คน และผู้วิจัย) ที่จะต้องเดินทางกลับมาทำงานวันจันทร์ จึงทำให้การลงพื้นที่สำรวจในครั้งนี้ทำได้ในระยะเวลาเพียงสั้น ๆ เท่านั้น

ภาพประกอบในหนังสือชุด “เพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน” ซึ่งเป็นหนังสือชุดแรกที่งานภาพถ่ายของ เวฟ ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ ดังแสดงไว้ในภาพที่ 5.14

ภาพที่ 5.14

ภาพถ่ายบรรยากาศงานประเพณีสงกรานต์มอญ

อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ที่มา: ภาพถ่ายโดย เวฟ

ส่วนการลงนามไปถ่ายภาพท่องเที่ยวเกี่ยวกับผู้วิจัยในครั้งนี้เป็นการลงไปถ่ายภาพภายใต้หัวข้อ “ภาพถ่ายท่องเที่ยว” โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ เวฟ ถ่ายภาพได้ตามอัธยาศัย ส่วนผู้วิจัยทำหน้าที่ในการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้วิจัยเข้าไปร่วมถ่ายภาพในขณะที่ เวฟ ถ่ายภาพ และแบบไม่มีส่วนร่วม คือ การคอยสังเกตและเฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ โดยไม่ได้เข้าไปร่วมถ่ายภาพด้วยแต่อย่างใด

เมื่อนำข้อค้นพบที่ได้จากการสังเกตกระบวนการผลิตภาพถ่ายดังกล่าว มาจัดกลุ่มเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงรสนิยม ตลอดจนมิติด้านการครอบงำและการต่อรองของปัจเจก (agency) ต่อระบบโครงสร้าง (วิธีคิด วิธีการทำงานในแบบฉบับของมืออาชีพด้านการถ่ายภาพ) ก็สามารถจัดกลุ่มเพื่อทำการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

1. อุปกรณ์ที่ใช้

ในทางเศรษฐศาสตร์การเมืองถือว่า กล้องถ่ายภาพ คือ ปัจจัยการผลิต/เทคโนโลยีการผลิตชนิดหนึ่งที่สามารถนำไปต่อยอด สังสมทุนได้ เช่นเดียวกันกับในกรณีของ เวฟ ภาพถ่ายทั้ง 707 ภาพ จากการลงสำรวจพื้นที่อำเภอสังขละบุรีในครั้งนี้ ทุกภาพถูกบันทึกด้วยกล้องถ่ายภาพ/เทคโนโลยีการผลิตในระบบดิจิทัลของบริษัท (ที่ เวฟ สังเกตอยู่) ยี่ห้อนิคอน (Nikon) รุ่นดี 200 (D200) ซึ่งเป็นกล้องที่ถูกออกแบบสำหรับมืออาชีพด้านการถ่ายภาพโดยเฉพาะ ด้วยประสิทธิภาพ คุณภาพ และราคาของกล้องที่สูงมาก (70,000 บาท เฉพาะตัวกล้องไม่รวมเลนส์) ในขณะนั้น (ปี พ.ศ. 2549) พร้อมด้วยอุปกรณ์เสริมอื่นๆ เช่น เมมโมรี่การ์ด (memory card) กระจ่างกล้อง ขาตั้งกล้อง ไฟแฟลช แบตเตอรี่สำรองสำหรับกล้อง เลนส์ซูม¹ (Zoom Lens) ช่วงต่าง ๆ (18-200 VR/2.8, 12-24/2.8) อุปกรณ์ทำความสะอาดกล้อง รวมไปถึงกล้องสำรองขนาดพกพาส่วนตัว (compact) ยี่ห้อโอลิมปัส (Olympus) รุ่น Camedia c-5060 อันแสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง (distinction) บนเงื่อนไขของ คุณภาพ ประสิทธิภาพ และราคาของอุปกรณ์ถ่ายภาพดังกล่าว

ในทัศนะของผู้วิจัย มองว่ารสนิยมของการเลือกใช้อุปกรณ์/กล้องถ่ายภาพของ เวฟ กับ วอ นั้นมีส่วนที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของคุณภาพ ประสิทธิภาพ ของอุปกรณ์การถ่ายภาพที่ใช้ คือ เป็นกล้องถ่ายภาพในระดับมืออาชีพ ที่ให้ความละเอียดของภาพสูง แต่ต่างกันในเรื่องของราคาของอุปกรณ์การถ่ายภาพบางชิ้นที่ วอ มีและครอบครองอยู่ ซึ่งราคาของอุปกรณ์บางชิ้นที่ วอ มีและครอบครองอยู่นั้น จัดอยู่ลักษณะของกล้องสะสมหรือกล้องที่หายาก เช่น กล้องในตระกูลไลกา (Leica) /ฮาสเซลบรด์ (Hasselblad) จึงทำให้ราคาของอุปกรณ์กล้องดังกล่าวสูงกว่าราคาอุปกรณ์ของต้นสังกัดที่ เวฟ หยิบยืมมาใช้อย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้หากมองในเรื่องของกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพแล้ว จำนวนอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพทั้งหมดที่ เวฟ มีเมื่อเทียบกับ วอ แล้ว ถือได้ว่ามีจำนวนชิ้น และราคาของอุปกรณ์ดังกล่าวน้อยกว่าอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพที่ วอ มีและสะสมอยู่อย่างเห็นได้ชัด

¹ เลนส์ที่สามารถเปลี่ยนทางยาวโฟกัสได้หลายระยะภายในเลนส์กระบอกเดียวกัน

ภาพที่ 5.15

ลักษณะของกล้องถ่ายภาพดิจิทัล ยี่ห้อนิคอน รุ่นดี 200
 รุ่นเดียวกับที่ เวฟ ใช้ในการถ่ายภาพอำเภอสังขละบุรี
 จังหวัดกาญจนบุรี ในครั้งนี้

ที่มา: Nikon D200, สืบค้นเมื่อวันที่ 17กรกฎาคม 2551, จาก <http://a.img-dpreview.com/reviews/NikonD200/Images/allroundview.jpg>

ภาพที่ 5.16

ลักษณะของกล้องถ่ายภาพดิจิทัล ยี่ห้อโอลิมปัส รุ่น Camedia c-5060
 รุ่นเดียวกับที่ เวฟ ใช้เป็นกล้องสำรองในการถ่ายภาพ
 อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในครั้งนี้

ที่มา: (ซ้าย) *CAMEDIA C-5060*, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2551, จาก

<http://www.fototest.ru/images/art/20040319155641.jpg>

(ขวา) *CAMEDIA C-5060*, สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2551, จาก <http://demo2006.>

ibyznys.eu/www/obrazky/velke/C5060_002.jpg

รสนิยม ที่แสดงออกผ่านการเลือกใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพข้างต้น เป็นสิ่งที่บอกได้ว่า เวฟ นั้นมีรสนิยมในแบบฉบับของช่างภาพอาชีพภายใต้วิธีคิดเชิงพาณิชย์ ที่มีรูปแบบการสร้าง ความแตกต่าง (distinction) จากกลุ่มคนในแวดวง (fields) อื่น ผ่านการเลือกใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพ ในฐานะปัจจัยการผลิต/เทคโนโลยีการผลิตที่เน้นในเรื่องของ คุณภาพ ประสิทธิภาพ และราคา เช่น ช่างภาพอาชีพจะเลือกใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพ โดยพิจารณาจากคุณภาพ โทนสี ความเปรียบต่างของ เลนส์ ความละเอียดของเนืองาน ของภาพถ่ายตลอดจนความทนทานและความคุ้มค่าที่ได้รับจาก อุปกรณ์ถ่ายภาพดังกล่าวเป็นสำคัญ มากกว่าที่จะคำนึงถึงเรื่องของราคา (แพงเท่าไรก็ซื้อ หาก สามารถทำให้ภาพถ่ายที่ได้ออกมาดีมีคุณภาพ ได้มาตรฐาน แต่ในทางกลับกันหากแพงเกินไปที่ เวฟ มักเรียกว่า “แพงเวอร์” ก็จะไม่ซื้อ/ไม่ใช้อุปกรณ์ดังกล่าว) หรือในเรื่องของจำนวนชิ้นและน้ำหนัก ของอุปกรณ์ ฯลฯ ซึ่งวิธีคิดในแบบช่างภาพอาชีพที่แสดงผ่านการเลือกอุปกรณ์ดังกล่าว เป็นสิ่งที่ สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของการถูกครอบงำจากวิธีคิด วิธีการทำงานในแบบฉบับของความเป็นมือ

อาชีพที่เล็งผลเลิศทางด้านการถ่ายภาพได้เป็นอย่างดี และในขณะเดียวกันที่อีกด้านหนึ่งก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการต่อรองของปัจเจกบุคคลที่มีต่อโครงสร้างวิธีคิดในเชิงพาณิชย์ด้วยเช่นกัน

ดังเช่นในกรณีของ เวฟ แม้วิธีคิด วิธีทำงานจะถูกครอบงำ/กำหนดมาจากวิธีคิด/รหัสนักวิชาชีพ แต่การเลือกหยิบอุปกรณ์ไปใช้งานนั้น เวฟ ในฐานะปัจเจก (agency) ที่มีทุนทางเศรษฐกิจน้อย (มีกล้องถ่ายภาพในระบบฟิล์มของพ่อ กับกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัลแบบพกพา (compact) มือสอง) ก็มีอิสระและความสามารถที่จะเข้าไปต่อรองกับต้นสังกัดที่ทำงานเพื่อร้องขออุปกรณ์การถ่ายภาพที่มีประสิทธิภาพการทำงานสูง (เพื่อมาทดแทนกับทุนทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกล้องถ่ายภาพทั้งในระบบฟิล์มและดิจิทัลที่ขาดหายไปได้) ในการนำไปใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งภาพถ่ายที่ต้นสังกัด/โครงสร้างต้องการได้ หรือแม้ในบางกรณี หากไม่สามารถร้องขออุปกรณ์ถ่ายภาพที่มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงมาใช้งานอันเนื่องมาจากกล้องถ่ายภาพถูกช่างภาพ/นักเขียนนำไปใช้ หรือในกรณีไม่ต้องการความละเอียดของภาพถ่ายที่สูงมากนัก/เป็นการถ่ายภาพแบบบันทึกส่วนตัว เวฟ ก็สามารถปรับตัวเข้ากับอุปกรณ์ถ่ายภาพที่มีอยู่แทบทุกชนิด ทุกยี่ห้อ แม้คุณภาพ ประสิทธิภาพของอุปกรณ์ถ่ายภาพดังกล่าวจะมีมาตรฐานที่ต่ำกว่าอุปกรณ์ถ่ายภาพของมืออาชีพที่ใช้กัน หรือเป็นอุปกรณ์การถ่ายภาพที่ถูกออกแบบมาสำหรับผู้บริโภค/ผู้ถ่ายภาพโดยทั่วไปที่ไม่ใช่ช่างภาพมืออาชีพ ที่คนส่วนใหญ่และช่างภาพอาชีพส่วนมากเรียกกันโดยทั่วไปว่า “กล้องคอมแพ็ค” “กล้องปัญญาอ่อน” “กล้องป๊อกแป๊ก” เวฟ ก็สามารถเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และใช้กล้อง (operate) ที่มีมาตรฐานต่ำกว่าเหล่านั้นได้อย่างรวดเร็ว และไม่รู้สึกลำบากยิ่งกว่ากล้องที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ตลอดจนราคาที่ต่ำกว่าเหล่านั้นจะมาอุปสรรคต่อการทำงานของเขาแต่อย่างใด¹ ซึ่งในทางปฏิบัติจริง เวฟ กลับมองว่า หากมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ “กล้องคอมแพ็ค”/“กล้องปัญญาอ่อน”/“กล้องป๊อกแป๊ก” ดังกล่าวแล้ว เขาจะใช้กล้องเหล่านั้นให้เต็มประสิทธิภาพที่กล้องตัวนั้นสามารถทำได้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

¹ ไม่สำคัญว่ากล้องที่ใช้จะเป็นกล้องยี่ห้อใด รุ่นใด ประสิทธิภาพ ราคาสูงมากน้อยเพียงใด (same in kind) หากแต่ความสำคัญอยู่ที่ว่า จะใช้กล้องถ่ายภาพที่มีอยู่ในมือขณะนั้นอย่างไร (how) เพื่อก่อให้เกิดผลของภาพถ่ายเป็นไปตามที่ช่างภาพต้องการ (different in degree) วิธีคิดดังกล่าวเป็นวิธีคิดของช่างภาพมืออาชีพที่ถือได้ว่าโดดเด่นและแตกต่าง (distinction) จากความคิดของผู้ถ่ายภาพบางกลุ่ม เช่น นักท่องเที่ยว หรือแม้แต่ช่างภาพบางคนที่มีความเชื่อว่า การถ่ายภาพที่ดีจะต้องมีอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพที่มีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ราคาสูงเท่านั้นจึงจะทำให้ภาพถ่ายที่ได้ออกมาดีได้

ในทัศนะของผู้วิจัยความโน้มเอียงทางอุปนิสัยที่แสดงออกผ่านการใช้อุปกรณ์ดังกล่าว เป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ว่า เวฟ นั้นสามารถนำเอาความรู้ด้านการถ่ายภาพที่ตนเองมีอยู่เข้าไปจัดการกับการถ่ายภาพได้ในแทบจะทุกสถานการณ์ โดยไม่จำเป็นว่ากล้องที่ใช้จะเป็นกล้องยี่ห้อใด รุ่นใด ประสิทธิภาพ ราคาสูงมากน้อยเพียงใด (not different in kind) หากแต่ความสำคัญอยู่ที่ว่าจะใช้กล้องถ่ายภาพที่มีอยู่ในมือขณะนั้นอย่างไร (how) เพื่อก่อให้เกิดผลของภาพถ่ายเป็นไปตามที่ช่างภาพต้องการอันเป็นความแตกต่างในเชิงระดับ (different in degree) วิธีคิดดังกล่าวเป็นวิธีคิดของช่างภาพมืออาชีพที่ถือได้ว่าโดดเด่นและแตกต่าง (distinction) จากความคิดของผู้ถ่ายภาพบางกลุ่ม เช่น นักท่องเที่ยว หรือแม้แต่ช่างภาพบางคนที่มีความเชื่อว่า การถ่ายภาพที่ดีจะต้องมีอุปกรณ์ด้านการถ่ายภาพที่มีเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำ ราคาสูงเท่านั้นจึงจะทำให้ภาพถ่ายที่ได้ออกมาดีได้

ดังนั้น สำหรับในกรณีของ เวฟ เกณฑ์ที่จะเป็นตัวตัดสินว่าจะใช้กล้องประเภทไหนระหว่างกล้องในระดับมืออาชีพร่วมกับกล้องที่ผู้บริโภคโดยส่วนใหญ่ใช้กันจึงขึ้นอยู่กับว่า งานที่จะไปถ่ายภูเขานั้นเป็นงานอะไร ถ้าเป็นงานของบริษัท/งานที่ต้องการความละเอียดของภาพสูง ซึ่งเป็นวิธีคิดในแบบฉบับของความเป็นมืออาชีพ ก็จะใช้กล้องในระดับมืออาชีฟที่มีประสิทธิภาพสูง (hi-end) แต่หากงานที่ถ่ายเป็นงานที่ไม่ต้องการความละเอียดของภาพสูงมากนัก เช่น ถ่ายเล่นส่วนตัว ก็จะไม่เลือกกล้องที่สามารถพกพาไปไหนมาไหนได้สะดวก หรือในบางสถานการณ์ที่ไม่สามารถพกพากล้องในระดับมืออาชีฟที่มีน้ำหนักมาก ตลอดจนรูปทรงที่เกะกะ รุ่มร่ามจนเป็นที่สังเกต หรือก่อให้เกิดความหวาดระแวงของกลุ่มเป้าหมายที่จะทำการถ่ายรูปได้ เวฟ ก็จะเลือกใช้กล้องคอมแพคขนาดกะทัดรัดเพื่ออำพราง ไม่ให้ตกเป็นเป้าสายตาของกลุ่มคนที่เข้าไปถ่ายรูป หรือหากเป็นงานของทางต้นสังกัดที่ไม่สามารถเข้าไปถ่ายภาพยังสถานที่ที่ต้องการจะถ่ายภาพได้ อันเนื่องมาจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ปิด/พื้นที่ที่กวดขันแล้วห้ามถ่ายภาพ เวฟ ก็จะใช้วิธีจ้างช่างภาพท้องถิ่น หรือจ้างคนในพื้นที่เข้าไปทำการถ่ายภาพแทน เพื่อป้องกันความหวาดระแวงระหว่างคนในกับคนนอก ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นถึงการถูกกำหนดจากวิธีคิดในแบบฉบับของวิชาชีพช่างภาพเชิงพาณิชย์ และในขนาดที่อีกด้านหนึ่งก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของปัจเจก เวฟ ที่สามารถเข้าไปต่อรองกับวิธีคิด/รหัสของวิชาชีพช่างภาพได้

ด้วยเหตุนี้การเลือกอุปกรณ์ถ่ายภาพของ เวฟ จึงเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นได้ทั้งมิติของการครอบงำจากชุดความรู้ ความคิดแบบมืออาชีพด้านการถ่ายภาพ และการต่อรองของปัจเจกบุคคล (เวฟ) ที่มีต่อโครงสร้าง (วิธีคิดวิธีการทำงานในแบบฉบับของช่างภาพอาชีพ) ที่มีความแตกต่างไปจากกลุ่มคนที่ไม่ได้เป็นช่างภาพได้ในระดับหนึ่ง

2. การตั้งค่าอุปกรณ์ที่ใช้

ภาพถ่ายทั้ง 707 ภาพถูกบันทึกใน 2 รูปแบบ คือ บันทึกในรูปแบบของ JPEG File¹ (ไฟล์ที่มีการบีบอัดข้อมูล ทำให้ข้อมูลมีขนาดเล็กลง สะดวกในการจัดเก็บ แต่อาจส่งผลให้คุณภาพของภาพถ่ายลดลงเนื่องจากการบีบอัดข้อมูลให้มีขนาดเล็กลงดังกล่าว) และ Raw ไฟล์ (ไม่มีการบีบอัดข้อมูลใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นไฟล์/รูปแบบข้อมูลที่ยังไม่ได้มีการปรับแต่งใด ๆ ทั้งสิ้น ทำให้ไฟล์ที่ได้มีขนาดใหญ่ เหมาะสำหรับการปรับแต่งภาพในภายหลัง ส่วนข้อเสียคือ เปลืองเนื้อที่ในการจัดเก็บ)

เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจว่าจะเลือกบันทึกภาพในรูปแบบใด (ระหว่าง JPEG/Raw) นั้น ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น สถานที่/วิวิธทัศน์/เหตุการณ์ที่จะทำการบันทึกภาพนั้น สวย โดนใจ (ความชอบโดยส่วนตัวของปัจเจก) หรือไม่อย่างไร หากสวย “โดนใจ”/หรือ “ถูกใจ” เวฟ แล้ว ก็จะมีบันทึกทั้ง JPEG File และ Raw File เพื่อความสะดวกในการปรับแต่งในโปรแกรมแต่งภาพในภายหลัง (Raw File เป็นรูปแบบของไฟล์ภาพดิบที่เอื้อให้ปรับแก้ไขสิ่งต่าง ๆ เช่น การปรับแก้ความเปรียบต่าง (Contrast), การปรับแก้ความมืด ความสว่าง, การปรับแก้สี ได้ในช่วงที่กว้าง (wide-range) และได้ในจำนวนที่มากกว่าการบันทึกไฟล์ในรูปแบบอื่น) หรือหากสถานที่/วิวิธทัศน์/เหตุการณ์ที่จะทำการบันทึกภาพนั้นถูกกำหนด (ใบสั่ง) ฝากให้ช่วยดู (ช่างภาพจะรู้กัน²ว่า การฝากให้ดู/ดู ๆ ไปด้วย คือ การฝากฝังจากบรรณาธิการภาพให้ช่างภาพช่วยเป็นหู เป็นตา หากพบเห็นเหตุการณ์หรือไปในสถานที่ที่ดูแล้วว่า ภาพถ่ายที่ถูกบันทึกจะนำมาใช้กับงานของบริษัทได้ ก็ให้ช่างภาพทำการบันทึกมาด้วย เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเที่ยว เสียเวลาจากการเดินทางของช่างภาพไปยังสถานที่ต่าง ๆ) จากบรรณาธิการภาพหรือในวิจารณ์ญาณของ เวฟ เห็นว่าน่าจะนำภาพที่ถูกบันทึกดังกล่าวไปใช้กับงานในชีวิตประจำวันได้ (ช่างภาพอาชีพ) เวฟ ก็จะมีบันทึกภาพนั้นทั้ง JPEG File และ Raw File ด้วยเหตุผลเดียวกันข้างต้น และ เพื่อป้องกันการผิดพลาดจากการสูญหายที่เกิดจากการมีสำเนา (copy) ภาพเพียงแค่ภาพเดียว (คล้ายกับลักษณะของการถ่ายคร่อม) หรือหากในกรณีของวัสดุบันทึกภาพ (Memory Card) ที่นำติดตัวไปนั้นไม่เพียงพอ เวฟ ก็จะมีบันทึกภาพในรูปแบบของ JPEG File เท่านั้น ซึ่งกรณีของการพา เวฟ ลงสนามเพื่อถ่ายภาพในเขตอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในครั้งนี้นั้น เวฟ พกพาวัสดุบันทึกภาพ (Memory Card) คิดเป็นพื้นที่ความจุถึง 16 กิกะไบต์ (16 GB) พฤติกรรมของ เวฟ ดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความโน้มเอียงทางอุปนิสัยของคนที่เป็นช่างภาพ

¹ JPEG อ่านว่า เจเพ็ก มีที่มาจากกลุ่มผู้วางมาตรฐานการบีบอัดภาพนิ่ง (Joint Photographic Experts Group)

² การรู้กันของช่างภาพ หมายถึง การใช้รหัสความหมาย (code) ชุดเดียวกันในการประกอบสร้างความหมาย

อาชีพที่มีวิธีคิดในการทำงานเชิงพาณิชย์ได้ว่า ในทุก ๆ ครั้งก่อนการเดินทางลงพื้นที่เพื่อทำการถ่ายภาพ จะต้องมีการคิดและประเมินสถานการณ์ก่อนการเดินทางลงพื้นที่ที่จะทำการถ่ายภาพล่วงหน้า เพื่อป้องกันความผิดพลาดอันเกิดจากปัญหาอุปกรณ์ไม่ครบ, นำอุปกรณ์ที่ไม่สอดคล้องกับพื้นที่ที่จะถ่ายภาพ, ภาพถ่ายที่ถ่ายมาไม่ตรงตามเนื้อหาที่จะนำเสนออันอาจสืบเนื่องการสื่อสารไม่ตรงกันของนักเขียนกับช่างภาพ หรือไม่ก็ไม่มีการสื่อสารพูดคุยเพื่อทำความเข้าใจถึงแนวคิดที่จะสื่อความหมายผ่านภาพถ่ายกันก่อน

รสนิยมที่ถูกแสดงออกผ่านการตั้งค่าอุปกรณ์ถ่ายภาพของ เวฟ ดังกล่าวมีความแตกต่างไปจาก รสนิยมการตั้งค่าอุปกรณ์ถ่ายภาพของ วอ ในบางกรณีเช่น การถ่ายภาพโดยส่วนใหญ่ของ วอ นั้น หากมีความจำเป็นต้องบันทึกภาพในระบบดิจิทัล วอ มักจะบันทึกภาพในรูปแบบของ Raw ไฟล์ เพื่อที่จะได้สามารถนำมาปรับแต่งภาพได้ในภายหลัง และในทางปฏิบัติจริง การถ่ายภาพของ วอ โดยส่วนใหญ่ ยังคงเป็นการถ่ายภาพที่ใช้ฟิล์ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งฟิล์มสไลด์¹ (Slide Film/Chrome/Positive Film/Transparencies/Color Reversal film) เป็นวัสดุในการบันทึกภาพมากกว่าที่จะใช้กล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัลในการบันทึกภาพ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่า ฟิล์มสไลด์นั้น ให้ความคมชัด และสดของสีสันได้มากกว่า ถึงแม้จะต้องแลกมาด้วยค่าฟิล์มที่มากกว่าการถ่ายด้วยฟิล์มสี และกล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัลก็ตาม

3. การเตรียมตัวก่อนการลงพื้นที่/สนามเพื่อการถ่ายภาพ

สิ่งต่าง ๆ ในเรื่องของการตั้งค่าอุปกรณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นหนึ่งในพฤติกรรมหลาย ๆ รูปแบบของช่างภาพก่อนการลงพื้นที่/สนามถ่ายภาพ ที่กล่าวเช่นนั้นเพราะยังมีการเตรียมการล่วงหน้าก่อนลงพื้นที่/สนามถ่ายภาพอีกหลายอย่างที่คนทั่วไปอาจไม่เคยรับรู้ เช่น การสำรวจและคาดเดาลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศจากแผนที่ทางอากาศจากเว็บไซต์ต่าง ๆ (เว็บไซต์ Google Earth เว็บไซต์ของกรมอุตุนิยมวิทยา เว็บไซต์ของหน่วยงานหรือสถานที่ทางราชการที่ช่างภาพจะต้องไปติดต่อ ฯลฯ) เพื่อการกำหนดจุดที่จะตั้งกล้องถ่ายภาพ เพื่อให้จุดตั้งกล้องดังกล่าวเป็นจุดที่ได้ภาพที่ดีที่สุด ที่จะสามารถสื่อความหมายตรงตามเนื้อหาที่ถูกกำหนดมาจากนักเขียน/บรรณาธิการ

¹หรือฟิล์มโปร่งแสง เป็นฟิล์มสามารถใช้ดูได้ทันที ภายหลังจากการล้างฟิล์มเสร็จสิ้น โดยไม่ต้องนำไปอัดขยายให้เป็นภาพอีก ข้อเสียของฟิล์มประเภทนี้ คือ ราคาสูง หากที่ล้างที่มีคุณภาพค่อนข้างลำบากและจะต้องมีเครื่องฉายสไลด์สำหรับดูจึงจะดูเห็นได้ชัดเจน เพราะหากใช้ดูกับกล้องไฟก็จะเห็นขนาดเท่ากับฟิล์มเท่านั้น ส่วนข้อดีของฟิล์มประเภทนี้ คือ จะให้ค่าสีที่คมชัดกว่าฟิล์มประเภทเนกาตีฟ/ฟิล์มสีที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป

ภาพ¹ (ในกรณีของงานประจำ) หรือแม้แต่ในเรื่องของการติดต่อ ประสานงานของช่างภาพกับบุคคล หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเข้าไปทำการถ่ายภาพ ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่างภาพบางคนไม่ชอบ ไม่ถนัด และคิดว่าเป็นงานด้านธุรการ แต่ในบางครั้งก็ต้องทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งในท้ายที่สุดถึงแม้การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างจะเป็นสิ่งที่ฝืนความรู้สึกของช่างภาพบางคน แต่ในท้ายที่สุด โดยภาพรวมจากการพูดคุยสอบถามช่างภาพหลาย ๆ คน ต่างก็พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ไม่มีอาชีพใดที่จะได้รับสิทธิพิเศษในการเข้าไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ได้ดีไปกว่าช่างภาพ ช่างภาพเป็นอาชีพที่มักจะได้รับสิทธิพิเศษ (Privileges) /อภิสิทธิ์ในการเข้าไปถ่ายภาพในพื้นที่ทุกพื้นที่ เช่น หลังเวทีการแสดง ทั้งในห้องผ่าตัดขณะแพทย์กำลังทำการผ่าตัด พื้นที่ของหน่วยงานราชการ และพื้นที่ส่วนบุคคล (บ้านเรือน เเคสสถาน)

ในกรณีของ เวฟ ก็เช่นกัน เวฟ รับรู้และสัมผัสถึงสิทธิพิเศษในการเข้าไปในทุก ๆ พื้นที่ที่บุคคลทั่วไปที่ไม่ได้เป็นช่างภาพไม่มีโอกาสที่จะเข้าไปถ่ายภาพ และสิทธิพิเศษในการเข้าไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ของ เวฟ นี้เองเป็นสิ่งที่ทำให้ เวฟ มีโอกาสเพิ่มพูนประสบการณ์ทางด้านการถ่ายภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งความรู้และประสบการณ์ทางด้านการถ่ายภาพที่เขาได้รับในโลกวิชาชีพดังกล่าว ล้วนแล้วแต่มีมิติของการครอบงำ การต่อรองเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เช่น การครอบงำจากวิธีคิดเชิงพาณิชย์ในเรื่องของคุณภาพของไฟล์ภาพ (การกำหนดชนิดของไฟล์ภาพ) การเตรียมตัวลงสนามถ่ายภาพแบบมืออาชีพ (การอ่านแผนที่อากาศ การติดต่อประสานงาน) รวมถึงใบสั่งจากบรรณาธิการภาพ ฯลฯ ส่วนในเรื่องของการต่อรองกับวิธีคิดในแบบฉบับของความเป็นวิชาชีพด้านการถ่ายภาพนั้นจะได้ชี้ให้เห็นในส่วนของการแสดงออกในขณะถ่ายภาพต่อไป

อย่างไรก็ดีในทัศนะของผู้วิจัย รสนิยมกับกระบวนการผลิตภาพถ่ายท่องเที่ยวที่แสดงออกผ่านการเตรียมตัวก่อนการลงพื้นที่/สนามเพื่อการถ่ายภาพของ เวฟ ที่นำเสนอมาข้างต้น มีทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกับ วอ และส่วนที่ต่างกันจาก วอ

รสนิยมการเตรียมตัวก่อนการลงพื้นที่/สนามเพื่อการถ่ายภาพที่คล้ายกันระหว่าง เวฟ กับ วอ ก็คือ การวางแผนเตรียมตัวก่อนการลงพื้นที่ถ่ายภาพในสนามล่วงหน้า ทั้ง เวฟ และ วอ มีการเตรียมตัววางแผนก่อนออกเดินทางเพื่อถ่ายภาพท่องเที่ยวมาเป็นอย่างดี จะต่างกันก็ตรงที่ว่า การวางแผนเตรียมตัวก่อนการลงสนามถ่ายภาพล่วงหน้าของ เวฟ นั้นเป็นการวางแผน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการลงไปถ่ายภาพท่องเที่ยวที่มีเงื่อนไขของเวลา มาเป็นข้อจำกัดในการทำงาน กล่าวคือ การเดินทางลงไปถ่ายภาพท่องเที่ยวในแต่ละครั้งของ เวฟ

¹ สะท้อนให้เห็นรหัสของความเป็นวิชาชีพ/ลักษณะวิธีการทำงานในภาคธุรกิจสื่อ/อุตสาหกรรมสื่อ

นั้น จะต้องได้ภาพถ่ายท่องเที่ยวติดกล้อง/มีภาพถ่ายกลับมาเพื่อให้ทันกับการปิดต้นฉบับ ตรงกันข้ามกับ วอ การเดินทางในแต่ละครั้งของ วอ นั้น หากภาพถ่ายที่ได้ยังไม่มีเป็นที่ถูกใจ หรือไปในช่วงที่ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ตลอดจนสภาพแวดล้อมรอบข้างไม่เอื้ออำนวย เช่น ฝนตก ฟุ้ง ร้อน น้ำท่วม ฯลฯ วอ ก็ยังสามารถที่จะเดินทางลงไปถ่ายภาพยังสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่นซ้ำได้ จนกว่าจะได้ภาพถ่ายที่ วอ ต้องการ หรืออาจใช้วิธีการอยู่ในสนาม/พื้นที่ท่องเที่ยวจนกว่าจะได้ภาพที่ต้องการทั้งนี้ เพราะ วอ ไม่มีเงื่อนไขของการปิดต้นฉบับ/วิธีคิดในแบบโครงสร้างเชิงพาณิชย์มาเป็นตัวกำหนดให้ วอ ต้องเร่งรีบถ่ายภาพให้มีภาพถ่ายติดมือกับไปตีพิมพ์วางจำหน่ายตามกรอบระยะเวลาที่แน่นอนตายตัวแต่อย่างใด วอ จึงสามารถที่จะอยู่ในพื้นที่ถ่ายภาพท่องเที่ยว/เข้าไปในพื้นที่ถ่ายภาพท่องเที่ยวได้นานและบ่อยกว่า เวฟ และมากยิ่งขึ้นไปกว่านั้นพื้นที่โดยส่วนใหญ่ที่ วอ ตัดสินใจเลือกเดินทางลงไปถ่ายภาพมักจะเป็นพื้นที่ที่มีการคัดเลือกมากเป็นอย่างดีแล้วว่า ต้องเป็นพื้นที่ที่ส่วยเหมาะแก่การบันทึกภาพ เพื่อส่งภาพเข้าประกวดอย่างแท้จริง ซึ่งหากเป็นในกรณีของ เวฟ แล้ว การเลือกพื้นที่ถ่ายภาพท่องเที่ยวที่นั่นโดยส่วนมากจะถูกกำหนดจากกองบรรณาธิการมากกว่า โดยที่ เวฟ ไม่สามารถที่จะเข้าไปต่อรองหรือจัดการเลือกพื้นที่ถ่ายภาพได้เหมือนเช่น วอ แต่อย่างใด

4. การแสดงออกในขณะถ่ายภาพ

การวิเคราะห์การต่อรองเชิงโครงสร้างในครั้งนี้นั้น จะทำการวิเคราะห์จากการวางท่าทาง (body/manner) ของ เวฟ ในขณะทำการถ่ายภาพ อันได้แก่

- การแต่งกายและการจัดระเบียบร่างกายในขณะถ่ายภาพ

การแต่งกายของ เวฟ ในขณะทำการถ่ายภาพนั้น หากไม่ใช่งานพิธีที่มีระเบียบข้อบังคับกำหนดให้แต่งกายด้วยชุดสากล (สูท) เวฟ มักจะแต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าที่มีอยู่อย่างเรียบง่าย เช่น สวมใส่เสื้อยืด (โดยเฉพาะเสื้อยืดลายการ์ตูนไทม์ดแดน) กางเกงยีนส์ (เก่า ๆ สีมอ ๆ ขาดบ้างปะบ้าง) รองเท้าผ้าใบ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสะดวกและคล่องตัวในทุกอิริยาบถ (ยืน นั่ง นอน เดิน) ของการถ่ายภาพ ซึ่งในบางสถานการณ์ต้องสมบุกสมบันและต้องการความคล่องตัวในการทำงาน ตลอดจนการจัดระเบียบของร่างกายให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่จะถ่ายภาพ เช่น การเดินป่า หรือช่่มถ่ายภาพชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วทางต้นสังกัดมีสื่อโปโลคอปสกรีนชื่อहनิตยสาร ที่ถือได้ว่าเป็นชุดฟอร์มของบริษัทให้กับพนักงานรวมถึงช่างภาพทุกคนได้สวมใส่ แต่ด้วยเหตุผลในเรื่องความชอบส่วนตัวของ เวฟ เอง ซึ่งการกระทำดังกล่าวถือเป็นรูปแบบของการต่อรองกับโครงสร้าง ตลอดจนวิธีคิดในเชิงพาณิชย์อย่างหนึ่ง จึงทำให้ เวฟ ก็ไม่ได้ใส่เสื้อฟอร์มของบริษัทแต่อย่างใด มิน่าซ้ำบัตรประจำตัวของพนักงานที่ถูกกำหนดให้ห้อยคอ ก็ไม่มีช่างภาพคนไหนปฏิบัติตาม ด้วยเหตุผลที่อ้างกันว่า ไม่ห้อยคอเพราะบัตรได้หมดอายุไปแล้ว

- การจับกล้อง

การจับกล้องถ่ายภาพแบบมืออาชีพของทั้ง เวฟ วอ และช่างภาพโดยส่วนใหญ่ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนด้านการถ่ายภาพนั้นจะเป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ จับกล้องโดยนำกล้องถ่ายภาพคล้องคอ และจับกล้องโดยนำเอาสายสะพายกล้องพันที่ข้อมือ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยจากการตกของกล้อง นอกจากนี้ยังพบอีกด้วยว่า ในขณะที่ทำงานช่างภาพจะถือกล้องหรือนำกล้องห้อยคอในท่าที่เตรียมพร้อมที่จะถ่ายภาพอยู่ตลอดเวลา

- การดูทิศทางแสง และการวัดแสง

แสงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการถ่ายภาพ การดูทิศทางแสงและการวัดแสงจึงเป็นเรื่องพื้นฐานที่สำคัญสำหรับช่างภาพอาชีพทุกคนที่จะต้องหมั่นฝึกฝนให้เกิดความแม่นยำในการดูทิศทางของแสง (ทั้งนี้เพราะทิศทางของแสงนั้นสามารถสร้างให้เกิดอารมณ์และบรรยากาศขึ้นในภาพถ่ายได้) ตลอดจนควบคุมปริมาณของแสงสว่างด้วยการวัดแสงที่จะตกกระทบไปยังวัสดุรับภาพ (ฟิล์ม/CCD)

สำหรับ เวฟ ก็เช่นเดียวกันก่อนการกดชัตเตอร์ทุกครั้ง การดูทิศทางของแสงและการวัดแสงด้วยเครื่องวัดแสงจากตัวกล้องเป็นสิ่งที่ เวฟ ให้ความสำคัญและมักจะทำเป็นประจำอันดับต้น ๆ โดยในช่วงแรกของการถ่ายภาพก่อนที่จะเข้าสู่แวดวงของช่างภาพอาชีพนั้น เวฟ จะให้เวลากับเรื่องของ การดูและการวัดแสงอย่างละเอียดถี่ถ้วนและพิถีพิถันเป็นอย่างมาก แต่ภายหลังจากเปลี่ยนสถานภาพจากช่างภาพสมัครเล่นมาสู่การทำงานในแบบช่างภาพอาชีพแล้ว ดูเหมือนว่า เวฟ จะถูกระบบการทำงานในแบบอุตสาหกรรมที่ต้องทำงานแข่งกับเวลาบีบบังคับให้ เวฟ ให้ความสำคัญกับการดูทิศทางและการวัดแสงน้อยลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อให้ได้ชิ้นงานภาพถ่ายทันตามกำหนดระยะเวลา (ต้องแข่งกับเวลา และรู้จักทำงานร่วมกับคนอื่น) สิ่งที่สามารถทำได้ก็คือ ปรับตัวให้กับระยะเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัดในการถ่ายภาพแต่ละครั้ง หรือไม่ก็การแสดงออกทางสีหน้าและวาทะ ด้วยการบ่นรำพึงรำพันแสดงออกซึ่งความไม่พอใจ ซึ่งพฤติกรรมของ เวฟ ที่กล่าวมาข้างต้นจะมีลักษณะตรงกันข้ามโดยสิ้นเชิง หาก เวฟ อยู่นอกเวลางาน/ไม่ได้สวมบทบาทหน้าที่ของความเป็นวิชาชีพด้านการถ่ายภาพ นั่นคือ เวฟ จะมีสไตล์/รูปแบบของการถ่ายภาพที่เรียกว่า “ลมหัดชายเขา” ไม่รีบร้อน ค่อย ๆ หามุมถ่ายภาพ โดยในท้ายที่สุดแล้วหากสถานที่ตลอดจนวัตถุสิ่งของใด ๆ (subject) ก็ตามที่ฉายไม่ดี ไม่สวย ไม่ถูกใจ ไม่เป็นไปตามที่ใจต้องการ เวฟ ก็จะไม่ถ่าย

- การรอจังหวะ

การรอจังหวะ/การประเมินสถานการณ์ ทั้งก่อนและหลังการถ่าย เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ เวฟ ให้ความสำคัญไม่แพ้การดูทิศทางของแสงและการวัดแสง กล่าวคือ ภายหลังจากที่วัดแสงและจัดองค์ประกอบได้แล้ว ก่อนการกดชัตเตอร์ทุกครั้ง เวฟ จะประเมินสถานการณ์ด้วยการ

รจขหวะของวัตถุที่ต้องการจะถ่ายเพื่อให้วัตถุที่มีการเคลื่อนที่นั้นอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมที่สามารถสื่อความหมายได้ดีที่สุดในภาพได้ เช่น หากภาพที่ถ่ายเป็นภาพของแม่น้ำหรือทะเลที่มีเรือแล่นผ่านไปมา เวฟ ก็จะมีประเมินสถานการณ์ว่าภาพที่จะถ่ายออกมานั้นมีความจำเป็นที่จะต้องมีการอยู่ในภาพหรือไม่ หากภาพที่จะถ่ายจำเป็นต้องมีเรือหรือมีแล้วทำให้การเล่าเรื่องสมบูรณ์ขึ้น (คือ เป็นภาพที่ดูแล้วให้ความรู้สึกถึงความเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบขนาดระหว่างสิ่งที่กำลังเคลื่อนไหวกับสิ่งที่หยุดนิ่ง) เวฟ ก็จะมีรจขหวะให้เรือผ่านเข้ามาในกรอบภาพ (frame) ในช่องมองภาพ จนเมื่อได้ตำแหน่งในกรอบภาพที่ต้องการแล้วถึงจะทำการลั่นชัตเตอร์เพื่อบันทึกภาพเหล่านั้น

หากพิจารณาในแง่นี้การรจขหวะ/การประเมินสถานการณ์ดังกล่าวเปรียบเสมือนอำนาจที่มีอยู่ในมือของช่างภาพอาชีพในการกำหนดว่าจะกดหรือไม่กดชัตเตอร์ในกรณีใด แต่หากมองให้ลึกซึ้งลงไป อำนาจในการกด/ไม่กดชัตเตอร์ดังกล่าวก็ขึ้นอยู่กับวิถีคิดและระบบการทำงานในแบบอุตสาหกรรมที่ถูกกำหนดมาจากต้นสังกัดอยู่ดีว่า ในท้ายที่สุดแล้วช่างภาพก็ต้องกดชัตเตอร์เพื่อให้มีผลงานภาพกลับมายังต้นสังกัด แม้ในบางครั้งจะเป็นการถ่ายภาพที่ฝืนความรู้สึกก็ตาม

- การเรียกดูภาพภายหลังถ่ายเสร็จ

เนื่องจากการถ่ายภาพในปัจจุบันเปลี่ยนจากระบบฟิล์มมาเป็นระบบการถ่ายภาพแบบดิจิทัล ซึ่งสามารถเรียกดูภาพได้ทันทีภายหลังจากถ่ายเสร็จ การเรียกภาพขึ้นมาดูจึงเป็นสิ่งที่ช่างภาพมักจะกระทำเสมอหากมีเวลา/ไม่ได้อยู่ในช่วงของสถานการณ์การถ่ายภาพที่ต้องอาศัยความต่อเนื่อง (เช่น งานพิธีการต่าง ๆ) วัตถุประสงค์ของการเรียกภาพขึ้นมาดู นอกจากจะดูภาพรวมในส่วนขององค์ประกอบภาพ สีของภาพอย่างคร่าว ๆ แล้ว ความคมชัดถือเป็นเป้าหมายสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียกภาพขึ้นมาดู โดยการตรวจสอบความคมชัดของช่างภาพนั้นจะแตกต่างจากการตรวจสอบความคมชัดของคนทั่วไปที่ไม่ใช่ช่างภาพอาชีพ กล่าวคือ วิธีการตรวจสอบความคมชัดของช่างภาพอาชีพนั้น จะทำโดยการขยายเข้าไปในภาพที่ถ่าย (Zoom in ในระบบดูภาพ) ด้วยกำลังขยายที่สูงที่สุดเท่าที่กล้องถ่ายภาพตัวนั้นจะทำได้ ด้วยเหตุผลที่ว่าภาพที่ปรากฏแสดงผลบนจอแสดงผล (จอ LCD) ที่อยู่ด้านหลังกล้องนั้นมักจะแสดงผลที่ให้ความรู้สึกคมชัดเกินจริง ช่างภาพจึงมีความจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความคมชัดของภาพถ่ายที่ได้ดังกล่าว เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่จะเกิดตามมาในภายหลังจากการนำไฟล์ภาพดังกล่าวไปอัด-ขยายลงในกระดาษอัดภาพแล้วพบว่าภาพถ่ายที่ถ่ายมานั้นมีข้อผิดพลาดในเรื่องความคมชัด

- การแสดงออกทางอารมณ์ สีหน้า

ภายหลังจากที่การถ่ายภาพเสร็จสิ้น ช่างภาพโดยส่วนใหญ่ ซึ่งรวมทั้ง เวฟ และ วอ¹ นั้น จะเรียกภาพย้อนกลับขึ้นมาดูอีกครั้ง เพื่อประเมินคุณภาพภาพถ่ายว่าตอบโจทย์/บรรลุปเป้าหมายตามใบสั่งที่ได้รับหรือไม่ หากตอบโจทย์/บรรลุปเป้าหมายก็จะแสดงออกพอใจ และหากภาพที่ได้ยังไม่ตอบโจทย์/ไม่เป็นที่พอใจก็จะลบภาพทิ้งและถ่ายใหม่ในทันที ด้วยเหตุผลที่ว่า “ภาพที่ไม่ดีไม่ควรเก็บเอาไว้เพื่อประจาน”/เก็บไว้เป็นหลักฐานเพื่อทำลายความชอบธรรมของความเป็นมืออาชีพด้านการถ่ายภาพของตัวช่างภาพเอง ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่เกิดความผิดพลาดเกิดขึ้น (วัดแสงพลาด ปรับความคมชัดพลาด) โดยมีหลักฐานความผิดพลาดดังกล่าวปรากฏในภาพถ่าย ช่างภาพก็จะลบภาพถ่ายเหล่านั้นทิ้งไป แล้วรีบถ่ายใหม่ก่อนที่สภาพของแสงและบรรยากาศโดยรอบจะเปลี่ยนไปในทันที ซึ่งพฤติกรรมของช่างภาพดังกล่าวอาจจะแตกต่าง (distinction) จากบุคคลอื่นโดยทั่วไป เช่น มือสมัครเล่น หรือนักท่องเที่ยวที่อาจจะไม่สามารถจำแนกแยกแยะ/วิเคราะห์ได้ว่าภาพถ่ายของตนนั้นเป็นภาพถ่ายที่ดีหรือไม่ตามหลักของการถ่ายภาพ เพราะวัตถุประสงค์การถ่ายภาพของบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่ช่างภาพอาจเป็นไปเพียงแค่ว่าบันทึกความทรงจำของเหตุการณ์หรือสถานที่ที่ได้เดินทางไปเพียงแค่นั้น

กล่าวโดยสรุปภาพรวมของรสนิยมที่ถูกแสดงออกในขณะถ่ายภาพของ เวฟ นั้นมีความคล้ายคลึงกับรสนิยมที่ถูกแสดงออกในขณะถ่ายภาพของ วอ กล่าวคือ การแสดงออกในขณะถ่ายภาพทั้ง เวฟ และ วอ นั้น เป็นการแสดงออกของผู้ที่รสนิยมด้านการถ่ายภาพแบบมืออาชีพที่มีความละเอียดและพิถีพิถันในการถ่ายภาพในทุก ๆ ขั้นตอน ซึ่งหากจะลองมองหาข้อแตกต่างของรสนิยมดังกล่าว ในทัศนะของผู้วิจยมองว่า น่าจะแตกต่างกันในเรื่องของเวลาที่เข้ามากำหนดลักษณะการแสดงออกในขณะถ่ายภาพ เช่น ในกรณีของ เวฟ ด้วยเงื่อนไขการทำงานที่มีค่อนข้างจำกัด ทำให้การรอจังหวะเพื่อการถ่ายภาพในบางครั้งไม่อาจรอได้ ก็จำเป็นที่จะต้องถ่ายภาพเหล่านั้นไป ซึ่งต่างกับ วอ ที่สามารถรอจังหวะได้นานกว่า โดยไม่ต้องพะวงกับระยะเวลาการปิดต้นฉบับ หรือทีมงานที่ร่วมเดินทาง/นักเขียนที่เดินทางติดตามไปด้วยแต่อย่างใด

5. กระบวนการหลังการถ่ายภาพ

จากการพูดคุยสอบถาม เวฟ ถึงกระบวนการหลังการถ่ายภาพ/ภายหลังจากการลงพื้นที่ถ่ายภาพ พบว่าข้อตกลง/สิ่งที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันของช่างภาพโดยส่วนมากรวมทั้ง วอ ก็คือ ภายหลังจากจบจากการลงพื้นที่ถ่ายภาพ จะต้องส่งฟิล์มหรือถ่ายโอนข้อมูล (ในกรณีของการ

¹ ในกรณีที่ใช้กล้องถ่ายภาพในระบบดิจิทัล ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว วอ ยังคงถ่ายภาพในระบบฟิล์ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งฟิล์มสไลด์ควบคู่ไปกับการถ่ายภาพในระบบดิจิทัล

ถ่ายภาพในระบบดิจิทัล) ไปไว้ในที่เก็บสำรองข้อมูล (เก็บสำรองข้อมูลไว้ในฮาร์ดดิสก์หรือเขียนลงในแผ่นซีดี/ดีวีดีเก็บไว้) เพื่อป้องกันข้อมูลสูญหาย โดยภายหลังจากที่โอนถ่ายข้อมูลที่เป็นไฟล์ภาพแล้ว ก็จะเข้าสู่กระบวนการตกแต่งภาพด้วยโปรแกรมตกแต่งภาพ เช่น โปรแกรมโฟโต้ช้อป ไลท์รูม (lightrooms) ส่วนในกรณีของ วอ กระบวนการหลังการถ่ายภาพ ก็คือ การส่งฟิล์มสไลด์ไปล้างที่แล็บ

แต่สำหรับการลงพื้นที่เพื่อการถ่ายภาพในครั้งนี้นั้นสิ้นสุดแค่ในขั้นตอนของการโอนข้อมูลไปเก็บไว้ในที่สำรองข้อมูลเท่านั้น ซึ่งหากไม่ใช่ช่างภาพอาชีพ หรือเป็นงานส่วนตัวของเวฟ เอง ข้อแตกต่าง (distinction) ในลักษณะทางการผลิตภาพถ่ายที่ซับซ้อนข้างต้นที่กล่าวมาข้างต้นก็จะลดขั้นตอนลง กล่าวคือ ภายหลังจากการถ่ายภาพเสร็จสิ้นลง ก็อาจไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องรีบสำรองข้อมูล หรือทำการตกแต่งภาพเพื่อให้พร้อมสำหรับการนำไปใช้งาน หรือหากเป็นนักท่องเที่ยวก็อาจจะนำภาพถ่ายที่ถูกบันทึกเหล่านั้นส่งไปที่ร้านถ่ายรูปเพื่อทำการอัด-ขยายภาพต่อไป

ทั้งนี้ภายหลังจากการโอนถ่ายข้อมูลเสร็จสิ้น ตรวจสอบจำนวนภาพถ่าย พบว่าภาพถ่ายท่องเที่ยวที่ เวฟ ได้ถ่ายขึ้นจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่อำเภอสังขละบุรีในครั้งนี้นั้นมีจำนวนทั้งสิ้น 707 ภาพ ภาพที่ได้มีลักษณะคมชัด และสื่อความหมายเล่าเรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งและนอกพื้นที่อำเภอสังขละบุรีได้เป็นอย่างดี (บริเวณรอบ ๆ ไกลเคียงกับอำเภอสังขละบุรี เช่น ด่านเจดีย์สามองค์ วัดสมเด็จ

โดยหลังจากผู้วิจัยได้รับภาพที่มีอยู่เป็นจำนวนมากดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยเปิดโอกาสและให้เวลา 1 เดือนกับ เวฟ ในการคัดเลือกภาพเฉพาะที่ เวฟ คิดว่า เป็นภาพถ่ายท่องเที่ยวที่ เวฟ ชื่นชอบ โดยให้เกณฑ์ในการเลือกคร่าว ๆ ไปได้ว่า หากต้องนำเสนอความเป็นภาพตัวแทนของอำเภอสังขละบุรีผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวแล้ว จะเลือกภาพใด ด้วยเหตุผลใด

ผลปรากฏออกมาว่า ภาพถ่ายท่องเที่ยวในฐานะภาพตัวแทนของอำเภอสังขละบุรีที่ เวฟ เลือกมานั้นมีทั้งหมดได้ 23 ภาพ ภาพทั้งหมดเป็นภาพที่ เวฟ ให้เหตุผลว่า “ดูแล้วชอบ” “ดูแล้วลงตัว” ถึงแม้จะไม่ใช่ว่าภาพที่ดีที่สุดในการคิดของเขา แต่ภาพทุกภาพ ก็เป็นสิ่งที่ผ่านออกมาจากความตั้งใจของเขาทุกครั้ง

อืม...คือ ไม่ได้รู้สึกว่ามันดีมากมาก คือ ผ่านแล้วก็ถ่าย แต่ถ้าถามว่าดีไหม ก็คือ ดีในระดับที่ผ่านมาตรฐานของเรา ก็คือ ดีในระดับมาตรฐาน แต่ก็ไม่ได้ดีในระดับที่โอหบดีที่สุด ดีในมาตรฐานของเราก็คือ อย่างน้อยภาพที่ได้มันก็มีเนื้อหา มีอะไรที่แปลกตา หรือมีอะไรที่เราไม่คุ้นเคย คือ เหมือนกับว่าอย่างน้อย ๆ มันก็มีอะไรมากกว่าภาพบางภาพที่เราไม่สนใจจะถ่ายหรือที่บางทีที่เราไม่เคยถ่ายมาก่อน

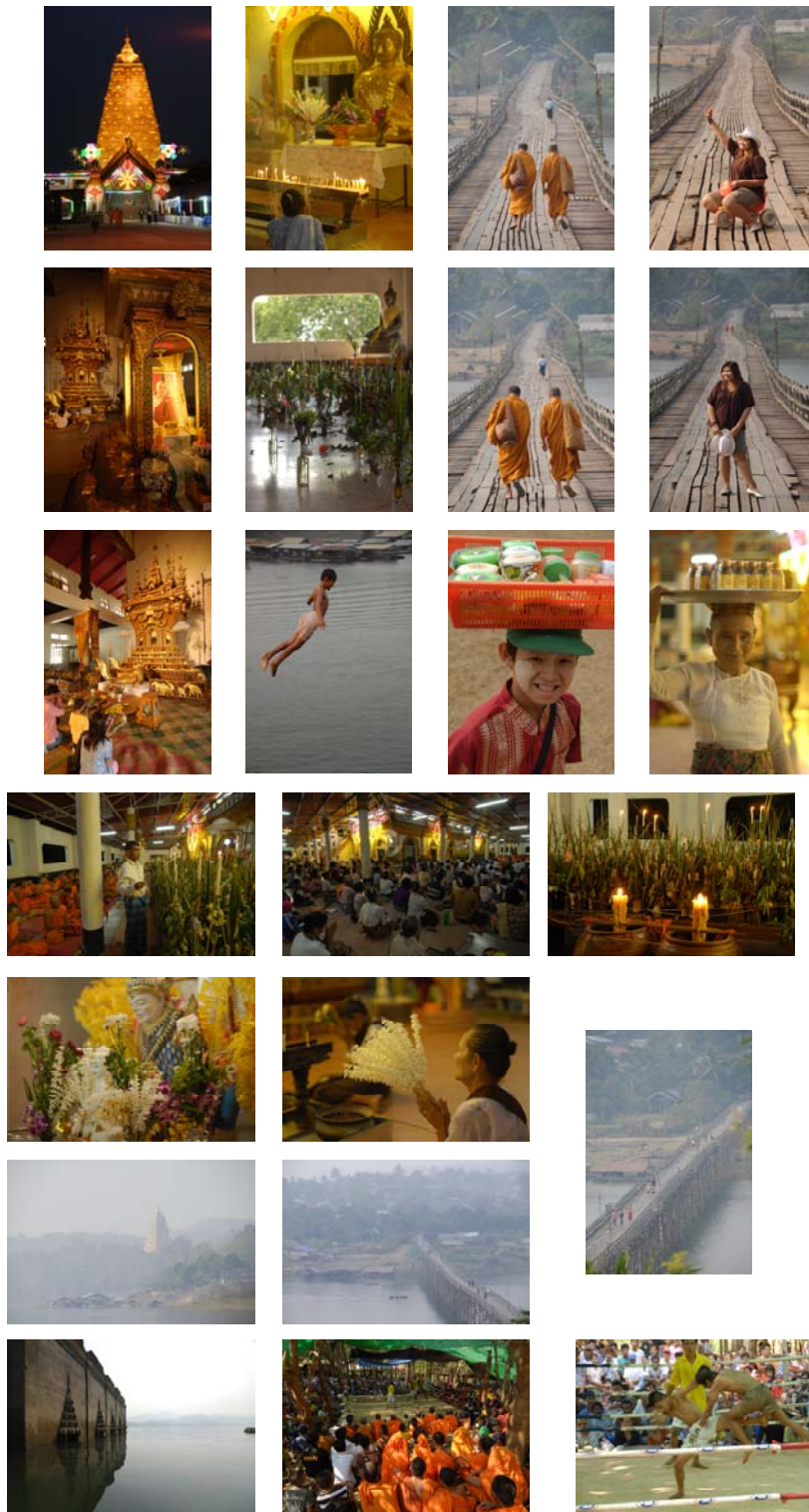
ยกตัวอย่างเช่น เราต้องไปถ่ายร้านอาหาร แล้วให้เราไปถ่ายอะไรก็ 모르 ให้ถ่ายมาประกอบกับเนื้อเรื่องว่า ร้านนี้เป็นอย่างไรอย่างนี้ แล้วก็ให้ไปถ่ายอาหารมาประกอบ ซึ่งเราจะไม่ชอบแนวแบบนั้นไง ก็คือ ถ่ายได้ ก็กดกดไปให้มันมีรูปเพื่อประกอบ คือ ก็เข้าใจนะว่าบางทีในเนื้อหาบางเรื่อง มันต้องมีรูปประกอบ แต่ด้วยความที่เนื้อหามันไม่ลงตัว มันไม่ลงตัวในแบบมาตรฐานแบบที่เราคิดนะ คือ เราอยากให้มันอย่างนี้ แต่พอเอาเข้าจริงมันไม่ได้เป็นอย่างที่เราคิดนะ ทุกอย่างมันไม่ได้เป็นแบบเรา เราก็ต้องหาวิธี จะบีบ จะเค้น จะค้น จะทำยังไงก็ได้ สมมติว่ามันไม่ดี ยกตัวอย่าง เคยไปตอนที่แม่น้ำท่วมอย่างเนี่ย จะทำยังไงล่ะว่า เอ้ามาแล้วตอนนี้จะทำยังไงดี ยังไงก็ควรจะมีภาพกลับไป ซึ่งง่ายสุดก็คือ ใ้มาใหม่วันหลังละกัน วันนี้น้ำท่วม อีกวิธีหนึ่งจะทำไงดี ก็เอ้า ถ่ายตัดละกัน ไม่ให้มันน้ำ ไม่ให้เห็นพื้น ถ่ายจัดขึ้นท้องฟ้าแม่งเลยละกัน มันก็มีวิธีการของมัน ซึ่งจริง ๆ แล้วเราว่าการถ่ายรูปก็คือ มายา คือ แกดูผ่านช่องมองแล้วแกก็คิดว่า ในรูปที่แกจะถ่ายออกมานั้นแหละ แกอยากจะเน้นอะไร แกอยากจะให้อะไรเป็นจุดเด่น แกก็หาวิธีทำยังไงก็ได้ให้มันเด่นขึ้นมาและตัดสิ่งที่ไม่ต้องการออกไป ก็เหมือนกับตอนที่แกขับรถอะ พอขับรถแล้วประสาทแกต้องไว คอยดูว่ามีอะไรอยู่ขวายซ้ายก็เหมือนกับเรา พอเวลาเราลงไปปั๊มน้ำมันด้วยความอัตโนมัติ มันก็จะดูว่า เอออันนี้ แม่งกวนอันนี้ต้องเอาออก นอกจากว่า ถ้ามีเวลานะ นอกจากว่าถ้ามันฉุกเฉินจริง ๆ ยังไงก็ต้องกดไปก่อน แต่ถ้ามีเวลาให้เรามาพิถีพิถันในการดู เราก็จะพยายามไม่ให้หลุดและที่สำคัญบางครั้งจังหวะที่จะได้ภาพออกมาดีไม่ดี เราว่าขึ้นอยู่กับ “โชคดวง” ด้วยนะ ไม่ใช่แค่เรื่องเวลา กับแสงเท่านั้น (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

ภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสงขลาบุรีทั้ง 707 ภาพ ก็เช่นกัน เป็นภาพที่ผ่านจากความตั้งใจถ่ายและผ่านมาตรฐานของ เวฟ ซึ่งเขามีความเชื่อและมั่นใจว่าเขาสามารถทำได้ดีกว่านี้ หากมีเวลาที่มากพอ ซึ่งเวลาที่มากพอในที่นี้ เวฟ หมายถึง ช่วงเวลาที่มีแสงดี ช่วงเวลาที่เอื้อให้มีโอกาสลงไปคลุกคลีกับพื้นที่ คนในพื้นที่ รวมไปถึงสิ่งใด ๆ ก็ตามที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความน่าสนใจที่จะบันทึกภาพเก็บไว้ และหากถามว่าการลงพื้นที่อำเภอสงขลาในครั้งนี้สร้างความอึดอัดหรือลำบากใจอันเนื่องมาจากระยะเวลาที่จำกัดหรือไม่กับการถ่ายภาพของเขาหรือไม่ เวฟ ตอบว่าไม่รู้สึกลำบากใจแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะพื้นที่อำเภอสงขลาบุรีเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีเนื้อหารายละเอียดของสิ่ง ๆ ต่าง ๆ (วิถีชีวิตของคนกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ, ความโดดเด่นของสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เช่น บ้าน วัด โรงเรียน ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรมที่หาดูไม่ได้ในพื้นที่อื่น ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ งานบุญงานมหรสพสมโภชคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดุตตะมะ มวยวัด) ที่โดดเด่น แปลกตา

ตรงกันข้ามสิ่งที่ทำให้ เวฟ รู้สึกลำบากใจน่าจะเป็นเรื่องของการคัดเลือกภาพตามหัวข้อที่ผู้วิจัยกำหนดมากกว่า โดยเฉพาะความรู้สึก “รักพี่เสียดายน้อง” “อยากเก็บเธอ (ภาพถ่ายท้องเที่ยว) ไว้ทั้งสอง สาม สี่คน (ภาพถ่ายท้องเที่ยวหลาย ๆ ภาพ) แต่ในท้ายที่สุดก็ได้ภาพถ่ายท้องเที่ยวทั้ง 23 ภาพดังที่ปรากฏให้เห็นดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.17

ภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ที่มา: ถ่ายภาพและคัดเลือกภาพโดย ช่างภาพ เวฟ

เวฟ ได้บอกกับผู้วิจัยเพิ่มเติมว่า ภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรีทั้ง 23 ภาพที่เลือกมานั้น ภาพที่ถือได้ว่าเป็นภาพถ่ายท่องเที่ยวในกรณีที่ เวฟ เดินทางไปเที่ยวเองโดยไม่มีเรื่องของการเข้ามาเกี่ยวข้อง ก็คือ ภาพหมายเลข 4 กับภาพหมายเลข 8 ซึ่งเป็นภาพที่ เวฟ รู้สึก “ถูกใจ” และ “ชอบ” ซึ่งคำว่า ชอบ และ ถูกใจ ในความหมายของ เวฟ ก็คือ การได้ไปท่องเที่ยวถ่ายภาพจริง ๆ อย่างอิสระตามใจคิด โดยไม่มีเรื่องของการถ่ายภาพตามใบสั่งเข้ามาเกี่ยวข้อง (ส่วนภาพที่เหลือนั้น คือ การถ่ายภาพในลักษณะของการทำงานในตำแหน่งช่างภาพ) และที่สำคัญ เวฟ สามารถใส่ชุดความหมายที่แตกต่างนอกเหนือไปจากกรอบความคิดที่ถูกกำหนดจากกองบรรณาธิการได้ เช่น การใส่ความหมายที่เกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว เช่น เรื่องของความรัก หรือคนรัก ดังที่ปรากฏให้เห็นจากภาพที่เลือกไว้

ภาพที่ 5.18

ตำแหน่งภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	21	
15	16	22	
17	18		
19	20	23	

อย่างไรก็ดี เวฟ ยอมรับว่า ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายภาพแบบใด (แบบอิสระตามใจคิด หรือตามใบสั่ง) หลักการถ่ายภาพที่ เวฟ ใช้ในการถ่ายภาพ ก็คือ ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานในตำแหน่งช่างภาพ โดยหลักการของการถ่ายภาพที่ เวฟ ยึดถือปฏิบัติก็คือ ภาพทุกภาพจะต้องบอกข้อมูลต่าง ๆ ให้ได้ว่าสถานที่ที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่ายนั้นอยู่ที่ใด (รหัสความหมายร่วมกันแบบช่างภาพอาชีพ) และสถานที่ดังกล่าวเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นบ้าง ดังนั้นความแตกต่างของภาพหมายเลข 4 และหมายเลข 8 กับภาพอื่นที่เหลือก็คือ เป็นภาพที่เก็บไว้ดูเอง กับเป็นภาพที่บันทึกเพื่อไว้ให้คนทั่วไปดู

ตัวอย่างง่าย ๆ สองรูปเนี่ย (ภาพหมายเลข 4 กับหมายเลข 8) คนนี้อาจจะไม่ได้เป็นคนสำคัญ ใครดูแล้วก็ดูผ่านไป เพราะไม่ใช่คนสลักสำคัญอะไรกับคนที่ดู แต่อาจจะสำคัญสำหรับบางคน มันเหมือนกับมันไม่เป็นสากลใจ แต่อย่างอื่นที่เลือกมาอย่างเนี่ย เมื่อดูแล้วมันก็มีความเป็นสากลมากกว่า แบบดูแล้ว อ้อ มันไม่ใช่แค่คนนี้นะ แต่พอดูแล้วมันไปผูกกับเรื่องวิถีชีวิต วิถีดำเนินชีวิต หรือวิถีการอะไรของเค้า เช่น อย่างรูปเนี่ย (รูปคนที่ถือก้านมะลิ) เค้าร้อยดอกไม้เป็นดอก ๆ เอามาบูชา หูย ไม่เคยเห็นวะ หรืออย่างเนี่ย พระมาดูลงมวยวะ แปลก อะไรอย่างเนี่ย หรืออย่างเนี่ย (ภาพสะพานไม้) มันก็บอกได้ว่าเป็นแลนด์มาร์กใจ แต่จะถ่ายยังงี้ให้ภาพออกมาแล้วรู้สึกว้า พอมาตรงนี้ ลงมาตรงนี้ก็เห็นแบบนี้ (เวฟ, สัมภาษณ์, 18 กรกฎาคม 2551)

จากการยอมรับในเรื่องการถ่ายภาพของ เวฟ ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่า ความเป็นช่างภาพอาชีพของ เวฟ นั้น ถูกชุดความรู้ด้านการถ่ายภาพในเชิงศาสตร์และศิลป์ครอบงำ ซึ่งชุดความรู้ดังกล่าวที่เป็นศาสตร์และศิลป์ทางการถ่ายภาพดังกล่าว เป็นชุดความรู้ที่ เวฟ ไม่สามารถเข้าไปต่อรองได้แต่อย่างใด เพราะความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพดังกล่าวเปรียบเสมือนความรู้ที่ผ่านการพิสูจน์มาเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี จนกลายเป็นชุดความรู้ที่เรียกว่า “สัจจะ” การต่อรองหรือการออกนอกกรอบความรู้ในลักษณะดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก ผิดกับชุดความรู้ในอีกรูปแบบหนึ่งที่แม้จะครอบงำ เวฟ อยู่แต่ เวฟ ก็สามารถเข้าไปต่อรองกับชุดความรู้ได้บ้าง แม้จะนำมาซึ่งความไม่ลงรอยกัน (tension) ให้เกิดขึ้นบ้างในบางครั้งก็ตาม นั่นคือชุดความรู้ในเชิงพหุวัฒนธรรม ที่คอยเข้ามากำหนดลักษณะการทำงานของ เวฟ ให้ถ่ายภาพออกมาได้ภายในเงื่อนไขของเวลาที่มีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งขัดกับลักษณะนิสัยการถ่ายภาพของ เวฟ ที่เน้นความประณีต พิถีพิถัน และใช้เวลาอย่างมากในการถ่ายภาพแต่ละครั้ง

เช่นเดียวกันกับการลงถ่ายภาพในพื้นที่ท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรีกับผู้วิจัยในครั้งนี้ รหัส (code) ของภาพถ่ายท่องเที่ยวที่ เวฟ เลือกมา มีอยู่ 2 ชุดความหมาย

ชุดความหมายแรก คือ ความเป็นส่วนตัว ความเป็นอิสระจากเงื่อนไขของเวลางาน/ และรหัสเชิงพาณิชย์ในการถ่ายภาพ ที่เปิดโอกาสให้ เวฟ ได้แสดงออกถึงความละเอียด ละเมียด ละไมในการถ่ายภาพ ตลอดจนถึงความ เป็นอิสระที่จะเลือก/ไม่เลือกวัตถุ/ฉากใด ๆ ประกอบสร้าง ความหมายลงในภาพถ่าย ซึ่งในทัศนะของผู้วิจยมองว่าถึงแม้ เวฟ จะมีอิสระจากรหัสเชิงพาณิชย์/ เงื่อนไขของเวลางานที่คอยเข้ามากำหนดวิธีการทำงานของ เวฟ แล้วก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง เวฟ ก็ยังถูกครอบงำจากชุดความรู้ ความคิดที่เป็นศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพครอบงำอยู่

ส่วนชุดความหมายที่สองนั้น คือ ความเป็นส่วนรวม/สาธารณะ ที่ถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขของเวลา ตลอดจนเนื้อหา/รหัสวิธีคิดเชิงพาณิชย์ในแบบฉบับของความเป็นมืออาชีพ/อุตสาหกรรม สื่อ ซึ่งความหมายในชุดที่สองนี้ ในทัศนะของผู้วิจยมองว่า เป็นชุดความหมายที่ เวฟ ถูกครอบงำจากชุดความรู้ทั้งหมด ทั้งความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพ และชุดรหัสเชิงพาณิชย์ ซึ่งหากจะวิเคราะห์ต่อไปว่า ก็พบว่า การถูกครอบงำด้วยชุดความหมายของการถ่ายภาพในเชิงพาณิชย์นั้น สามารถต่อรองได้มากกว่าการถูกครอบงำจากความรู้ที่เป็นศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพ ซึ่งความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ด้านการถ่ายภาพที่ช่างภาพอาชีพทั้ง เวฟ และวอ ต่างยึดถือ และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด

แต่ไม่ว่าจะเป็นการถูกครอบงำด้วยชุดความหมายของการถ่ายภาพแบบใด จุตร่วมกัน ในการประกอบสร้างความหมายอย่างหนึ่งที่ เวฟ เน้นย้ำอยู่เสมอว่า แท้จริงแล้วการถ่ายภาพก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่า “มายา” ดังนั้นไม่ว่า เวฟ จะ “สวมหมวก” ไปโดยอยู่ที่ตาม (ช่างภาพอาชีพ หรือนักท่องเที่ยวถ่ายภาพ) การประกอบสร้างความหมายของ เวฟ ผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวจะยึดโยงกับ ความเป็นมืออาชีพของการสื่อความหมายผ่านภาพถ่ายอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความเป็น “มายา” ในภาพถ่ายของ เวฟ ก็คือ ภาพถ่ายทุกภาพจะต้องบอกข้อมูลต่าง ๆ ให้ได้ว่าสถานที่ที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่ายนั้นอยู่ที่ใด และสถานที่ดังกล่าวเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นและเกิดขึ้นอย่างไร ซึ่งวิธีคิดที่มองภาพถ่ายเป็น มายา ดังกล่าวนี้นี้เป็นสิ่งที่ เวฟ ได้รับมาจากวิธีคิดในชีวิตงานของการนำเสนอความหมายผ่านการเล่าเรื่องในภาพถ่าย นั้นย่อมหมายความว่า วิธีคิดจากหัวหนังสือหรือสังกัดที่ เวฟ ทำงานอยู่นั้น ในด้านหนึ่งได้มีส่วนในการเข้ามามีอิทธิพลต่อวิธีคิด วิธีการนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นผ่านการประกอบสร้างความหมายในภาพถ่ายท่องเที่ยวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

รสนิยมกับความหมายที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยว: การสร้างความหมายผ่านโครงสร้างการเล่าเรื่อง

การวิเคราะห์ความหมายที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรีในครั้งนี้ จะทำการวิเคราะห์ผ่านองค์ประกอบการเล่าเรื่องในฐานะทุนความรู้/ทุนทางวัฒนธรรมที่ได้มาจากการสังสมทุนในช่วงวัยและในพื้นที่ทางสังคมย่อยต่าง ๆ การวิเคราะห์จะพิจารณาใน 3 ประเด็นหลัก คือ การจัดวางองค์ประกอบภาพ การสร้างแก่นเรื่อง และสิ่งต่าง ๆ / วัตถุที่ปรากฏในภาพ

การจัดวางองค์ประกอบภาพ¹

การจัดวางองค์ประกอบภาพ เพื่อสื่อความหมาย/นำไปสู่การสร้างแก่นเรื่องในภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรีในครั้งนี้ เวฟ ใช้หลักของการจัดวางในหลากหลายรูปแบบ เช่น

- ใช้หลักความสมดุล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดวางองค์ประกอบภาพแบบสมดุลซ้ายขวาไม่เท่ากัน (ภาพที่ 2, 5, 6, 9, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19) ทั้งนี้การให้น้ำหนักทางด้านซ้ายและขวาในลักษณะสมดุลที่ไม่เท่ากันนี้ ย่อมก่อให้เกิดการเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของน้ำหนักสมดุลข้างที่มากกว่า ไปสู่ยังข้างที่ให้น้ำหนักน้อยกว่า ซึ่งในบางครั้งการให้ความสำคัญดังกล่าวอาจจะตีความได้ว่าเป็นเรื่องของอำนาจที่เหนือกว่า ให้ความสำคัญที่มากกว่า และในบางครั้งการให้น้ำหนักกับข้างใดข้างหนึ่งก็ทำให้ภาพที่ได้มีความหมายบ่งบอกถึงความหนักแน่น มั่นคงได้

- ใช้สัดส่วนเพื่อเปรียบเทียบของตั้งแต่ 2 อย่างขึ้นไป ใน 3 ลักษณะ คือ เรื่องของขนาด เรื่องของจำนวนหรือปริมาณ และเรื่องของความเข้มข้นของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสัดส่วนที่พบในภาพถ่ายทั้ง 23 ภาพนี้ พบว่า มีทั้งสัดส่วนของภาพที่แสดงความเหมือนกัน หรือเท่ากัน (เช่น ภาพหมายเลข 14, 20, 21 ลักษณะของสัดส่วนแบบนี้จะให้ความรู้สึกสงบเงียบ สื่อความหมายไปในทิศทางเดียวกัน) สัดส่วนของภาพที่แสดงความแตกต่างกัน (เช่น ภาพหมายเลข 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 21 ลักษณะของสัดส่วนประเภทต่าง ๆ นี้เป็นสัดส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของขนาดวัตถุ สิ่งของที่อยู่ในภาพ ด้วยวิธีการเทียบให้สิ่งหนึ่งมีความแตกต่างกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อต้องการสื่อความหมายให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ หรือความต่ำต้อยได้ สัดส่วนประเภทนี้เป็นสัดส่วน

เวฟ มักจะพูดให้ผู้วิจัยฟังอยู่เสมอว่า การถ่ายภาพอะไรก็ตามหากต้องการบอกให้คนดูภาพรู้ถึงขนาด และความยิ่งใหญ่อลังการของสิ่งที่ต้องการสื่อความหมายแล้ว จำเป็นอย่างยิ่ง

¹ แนวคิดการจัดวางองค์ประกอบภาพดังกล่าวมีที่มาจากแนวคิดในเรื่องของการจัดองค์ประกอบศิลป์ (เส้น สี รูปร่าง รูปทรง ช่องว่าง พื้นผิว แสงและเงา) โดยอาศัยหลักของการจัดวางบนพื้นที่ทำงานในกรอบภาพ (frame) เพื่อให้ผลงานเกิดความสวยงาม

ที่จะต้องหาคน สัตว์ สิ่งของอีกสิ่งหนึ่ง จับวางเข้าไปเทียบกับสิ่งที่เราต้องการจะเปรียบเทียบ เพียงเท่านี้ก็ทำให้ภาพที่ได้บ่งบอกถึงขนาดได้ สัดส่วนชนิดสุดท้ายที่จะกล่าวถึงในการวิเคราะห์ภาพถ่าย ทั้ง 23 ภาพนี้ก็คือ สัดส่วนของภาพที่แสดงความตัดกัน (เช่น ภาพหมายเลข 13, 15, 18, 19, 21, 22, 23) ลักษณะของสัดส่วนประเภทตัดกันนี้ เป็นสัดส่วนที่ทำให้เกิดความรู้ถึงความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงของสิ่งต่าง นอกจากนี้จะเป็นสิ่งที่ดึงดูดทำให้เกิดความรู้สึกแปลกตาได้อีกด้วย

- ใช้ความกลมกลืนและความขัดแย้ง ความกลมกลืนของภาพถ่ายชุดนี้ ได้แก่ ภาพหมายเลข 3, 6, 7 ซึ่งเป็นการสร้างความกลมกลืนให้มีลักษณะการเปลี่ยนแปลง การเคลื่อนไหว เคลื่อนที่ลดหลั่นไปที่ละน้อย ๆ จากจุดหนึ่งเคลื่อนไปสู่อีกจุดหนึ่งอย่างช้า ๆ จนในบางครั้งหากไม่สังเกตอาจมองไม่เห็นความแตกต่างที่ถูกซ่อนอยู่ในภาพนั้น ส่วนความขัดแย้งที่พบเห็นได้ในภาพถ่ายชุดนี้ ได้แก่ ภาพหมายเลข 4, 20, 23 ภาพทั้ง 3 ภาพ เป็นการสร้างความขัดแย้งด้วยการใช้รูปร่าง (สาวร่างยักษ์กับรถถีบเด็กน้อย, ร่างกายของนักมวยที่มีลักษณะผิดรูปผิดร่าง) สี (จิ๋วพระ) ที่โดดเด่นแตกต่างจากสีอื่น ๆ โดยรอบ เพื่อต้องการสื่อความหมายให้เห็นถึงความมีพลัง มีความเคลื่อนไหว และสามารถเรียกร้องความสนใจได้เป็นอย่างดี

- ใช้กฎ 3 ส่วน ภาพถ่ายทั้ง 23 ภาพมีการใช้กฎ 3 ส่วนหรือกฎของการวางตำแหน่ง เพื่อย้ำให้เกิดจุดเด่น จุดสนใจของสิ่งต่างลงบนจุดตัด (ของเส้นแนวดิ่ง 2 เส้น แนวนอน 2 เส้น) 9 ช่อง หลากหลายรูปแบบ เช่น การวางตำแหน่งของวัตถุ คน สิ่งของไว้กลางภาพ (ภาพหมายเลข 1, 3, 4, 7, 8, 11, 12, 13, 15) ไว้ขอบริมด้านใดด้านหนึ่ง (ภาพหมายเลข 5, 6, 9, 16, 19) ไว้ตรงจุดตัดของเส้นแนวดิ่งและแนวนอน (ภาพหมายเลข 2, 10, 21, 17, 18)

- ใช้มุมกล้อง ที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยวของ กอ โดยส่วนใหญ่จะเป็นมุมเงย (ภาพหมายเลข 1, 2, 5, 6, 9, 17,) และมุมกด (ภาพหมายเลข 4, 8, 10, 11, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 22, 23) ส่วนมุมระดับสายตานี้มีให้เห็นไม่มากนัก (ภาพหมายเลข 3, 7, 12, 15)

- ใช้ระยะห่างของกล้องกับสิ่งที่ถ่าย เนื่องจากความชอบโดยส่วนตัวของ เวฟ ที่ชอบใช้เลนส์มุมกว้าง (เลนส์ที่มีองศาการรับภาพมาก) ประกอบกับลักษณะของภาพถ่าย (ภาพถ่ายท่องเที่ยว, ภาพถ่ายเชิงสารคดี) ของต้นสังกัดที่ เวฟ ทำงานอยู่ เวฟ จึงมีความคุ้นชินกับการใช้เลนส์มุมกว้างบันทึกเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ และด้วยคุณสมบัติของเลนส์มุมกว้างที่ให้องศาการรับภาพที่กว้าง การถ่ายภาพแต่ละครั้งจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปใกล้ตัวแบบคือวัตถุที่จะถ่ายเพื่อให้ได้ขนาดและสัดส่วนของของตัววัตถุที่ไม่เล็กจนเกินไป (ถึงแม้จะต้องแลกมากับความบิดเบือนภาพก็ตาม) และเพื่อเก็บรายละเอียดโดยรอบได้อย่างครบถ้วนจึงจำเป็นต้องใช้มุมกล้องแบบมุมกดเป็นส่วนใหญ่ ดังปรากฏในภาพหมายเลข 2, 5, 6, 16

- ใช้การซ้ำ เป็นวิธีการสร้างความน่าสนใจ ความเป็นระเบียบ ความรู้สึกสงบราบเรียบให้กับภาพถ่าย (ภาพหมายเลข 2, 7, 14, 16, 20) ทั้งนอกจากความน่าสนใจที่จะเกิดจากการทำซ้ำด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่ายแล้ว การทำซ้ำยังสามารถสื่อความหมายให้เห็นถึงทิศทางความเคลื่อนไหวและใช้ในการแก้ปัญหาที่ว่างที่เกิดขึ้นในบริเวณภาพได้อีกด้วย (ภาพหมายเลข 3, 7, 13, 20)
- ใช้ความหลากหลาย ที่ปรากฏในภาพที่ เวฟ เลือกมานั้นพบว่า มีความหลากหลายที่เกิดจากการจัดวางองค์ประกอบภาพที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น สัดส่วน แสงเงา สี สัน การซ้ำ สมดุล ความหลากหลายที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบต่างเหล่านี้ล้วนนำสู่การประกอบสร้างความหมายเพื่อนำเสนอเรื่องราวในลักษณะการบอกเล่าความหมายในที่สุด
- ใช้ความลดหลั่น ในที่นี้หมายถึง การจัดองค์ประกอบภาพให้มีความรู้สึกเคลื่อนไหวเป็นจังหวะจากลักษณะที่มีขนาดใหญ่สุดไปสู่เล็กสุด หรือการจัดองค์ประกอบภาพให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวของมันเองไปที่ละน้อย เช่น ภาพหมายเลข 1-9
- ใช้เอกภาพ ในที่นี้หมายถึงความเป็นหนึ่งเดียว เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งภาพที่ปรากฏโดยรวมของ เวฟ ทุกภาพล้วนแล้วแต่มีความเป็นเอกภาพของการจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อความหมายไปในทิศทางเดียวกัน

ทั้งนี้จากการสังเกตการณ์การถ่ายภาพของ เวฟ และช่างภาพอาชีพโดยส่วนใหญ่พบว่า การสร้างความหมายผ่านการจัดวางองค์ประกอบภาพในขณะถ่ายภาพของช่างภาพส่วนใหญ่ นั้น มีความแตกต่าง (distinction) จากกลุ่มคนที่ไม่ได้เป็นช่างภาพอย่างเห็นได้ชัด นั่นคือการสร้างความหมายผ่านการจัดวางองค์ประกอบภาพในขณะถ่ายภาพของช่างภาพโดยส่วนใหญ่ นั้นเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นราวกับเป็นธรรมชาติ เป็นประเพณีทำไปโดยไม่ต้องคิด เป็นไปอย่างลื่นไหล (flow) สอดประสาน ดูเป็นธรรมชาติ เสมือนหนึ่งว่าไม่ได้ผ่านการคิดการวางแผนในการถ่ายภาพแต่อย่างใด การแสดงออกในขณะถ่ายภาพของช่างภาพในขณะถ่ายภาพที่เห็นจึงมีเพียงแค่การยกกล้องขึ้นในระดับสายตาเพื่อทำการเล็งเข้าไปในช่องมองภาพ แล้วหลังจากนั้นก็ไม่ค่อยใส่ใจเสียงของชัตเตอร์ก็ดังขึ้น ซึ่งความแตกต่าง (distinction) ในขั้นตอนของการใส่ความหมายลงในภาพถ่ายดังกล่าวเป็นผลมาจากการสั่งสมทุนด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนความรู้ด้านการถ่ายภาพที่ถูกแฝงฝัง (embodiment) เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่พร้อมจะแสดงผ่านออกมาในขณะการถ่ายภาพอยู่ตลอดเวลาตนเอง

การสร้างแก่นเรื่อง (Theme)

การสร้างแก่นเรื่องที่ปรากฏในภาพถ่ายชุดนี้ เป็นการสร้างแก่นเรื่องผ่านทางสายตาของช่างภาพอาชีพ ที่ถูกครอบงำจากชุดความรู้ความคิดทางด้านการถ่ายภาพแบบมืออาชีพ จากหนังสือตำราด้านการถ่ายภาพ จากการเข้าเรียนในสาขาภาพยนตร์และภาพถ่าย และจากประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งช่างภาพ จึงส่งผลทำให้การจัดวางองค์ประกอบภาพ เพื่อสื่อความหมายนั้นเป็นไปในแบบแผนและทิศทางเดียวกันกับที่ต้นสังกัดที่ เวฟ ทำงานอยู่ต้องการ (เป็นไปตามใบสั่งที่ต้นสังกัดต้องการ) นั่นคือ ภาพถ่ายทุกภาพจะต้องสามารถสื่อความหมายที่มากไปกว่าการบันทึก (record) ความทรงจำ

โดยในสาระสำคัญของภาพถ่ายแต่ละภาพนั้น จะต้องบอกให้ได้ว่าวัตถุสิ่งของหรือตัวละครต่าง ๆ ที่อยู่ในภาพถ่ายนั้น เกิดขึ้นที่ใด (where) เกิดอะไรขึ้นบ้าง (what) และเกิดขึ้นอย่างไร (how) และที่สำคัญภาพทุกภาพจะต้องมีลักษณะที่โดดเด่น สวยงาม สามารถดึงดูด/กระชากอารมณ์/สร้างความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้ชมให้เกิดความรู้สึกร่วมไปกับภาพถ่ายที่เห็นให้มีเกิดขึ้นให้ได้

ทั้งนี้จากการวิเคราะห์แก่นเรื่อง/ความหมายหลักที่ถูกนำเสนอในภาพถ่ายชุดดังกล่าวพบว่า ความหมายหลักที่ถูกนำเสนอผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีในครั้งนี้ มีอยู่ 2 ชุดความหมาย คือ ความหมายของภาพถ่ายท่องเที่ยวในแบบส่วนตัว เก็บไว้ดูคนเดียว ซึ่งในกรณีนี้ เวฟ สามารถที่จะต่อรองผ่านประกอบสร้างสิ่งใด ๆ (คน สัตว์ สิ่งของ ฯลฯ) ก็ตามที่เขาต้องการใส่ลงในภาพถ่ายโดยไม่ต้องยึดติดอยู่กับใบสั่งงานโครงสร้างที่คอยเข้ามากำหนดวิธีคิดวิธีการทำงาน (ในรูปแบบของสายพานการผลิตในระบบอุตสาหกรรม) ได้ เช่น ประกอบสร้างความหมายของคนที่เขารัก (แฟน) ในขณะที่กำลังนั่งอยู่บนรถ 3 ล้อถีบของเล่นเด็ก กับบรรยากาศโดยรอบของพื้นที่อำเภอสังขละบุรีในส่วนที่เป็นสะพานไม้ เพื่อสื่อความหมายว่าด้วยความรัก เขาทั้งสองจึงดันดันมาถึงที่แห่งนี้ เป็นต้น

ส่วนความหมายหลักชุดที่ 2 ที่ถูกนำเสนอในครั้งนี้ ก็คือ ความหมายของภาพถ่ายท่องเที่ยวที่นำเสนอออกสู่สาธารณะ/ความหมายในแบบฉบับของการทำงาน ความหมายดังกล่าวเป็นความหมายที่ถูกครอบงำอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจากโลกวิชาชีพของการถ่ายภาพ ที่ในบางครั้งช่างภาพอาจไม่สามารถที่จะละเลยหรือปฏิเสธได้ (เช่น ใบสั่งจากบรรณาธิการให้ลงพื้นที่อำเภอสังขละบุรีให้ไปเก็บภาพบรรยากาศประเพณีสงกรานต์มอญ) หรือหากจะทำได้ก็ทำได้เพียงการต่อรองในบางรูปแบบเท่านั้น เช่น หากมีเวลาเหลือภายหลังจากถ่ายภาพตามใบสั่งงานที่ฝ่ายต่าง ๆ (บรรณาธิการภาพ นักเขียน) ต้องการแล้ว เวฟ ก็จะนำกล้องขนาดพกพา (กล้อง compact) ขึ้นมาถ่ายเพื่อเก็บภาพตามความต้องการในมุมมองและการถ่ายภาพตามแบบฉบับของของตัวเอง เวฟ เอง ซึ่งจากการพูดคุยซักถาม พบว่า ในบางครั้งภาพถ่ายที่เกิดจากการประกอบสร้างด้วยวิธีคิดและ

มุมมองของตัว เวย์ เอง กลับได้รับคำชม ตลอดจนการยอมรับจากบรรณาธิการภาพ ถึงขนาดถูกเลือกให้ลงตีพิมพ์หลายต่อหลายครั้ง

กล่าวโดยสรุป ไม่ว่าจะเป็นชุดความหมายใด จุดร่วมกันของชุดความหมายทั้ง 2 ชุดที่มีร่วมกันก็คือ จุดร่วมทางความหมายที่มากกว่าแค่การบันทึก (record) เหตุการณ์/ความทรงจำเก็บเอาไว้ (ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น) ซึ่งการเกิดขึ้นของความหมายที่มากกว่าการบันทึกดังกล่าว เกิดขึ้นจากการใช้ชุดความรู้และความคิดในการประกอบสร้างความหมายตามแบบฉบับการทำงานในวิชาชีพช่างภาพ ที่เน้นในเรื่องของการจัดวางองค์ประกอบภาพ องค์ประกอบศิลป์ (การนำเอาเรื่องของเส้น แสง จุดรูปทรง รูปร่าง ขนาด ทิศทาง มาจัดองค์ประกอบ) เพื่อการสื่อความหมายของภาพ ประกอบเข้ากับเทคนิคการเลือกและการปรับตั้งค่าอุปกรณ์ถ่ายภาพ ที่ถือได้ว่ามีความแตกต่างทางด้านสมรรถนะตลอดจนประสิทธิภาพของกล้องถ่ายภาพ (มีระบบวัดแสงที่แม่นยำ มีเทคโนโลยีขั้นสูงในการหาระยะชัด มีความละเอียดหรือจำนวนพิกเซล (pixel) ของไฟล์ภาพที่มากกว่า รวมไปถึงถึงรูปทรงของกล้องที่ทำจากวัสดุที่แข็งแรง ทนทาน) ที่แตกต่าง (distinction) และมากกว่ากล้องถ่ายภาพที่คนส่วนใหญ่ (ที่ไม่ได้เป็นช่างภาพ) ใช้กันส่วนจุดต่างของการประกอบสร้างความหมายนั้น คือ รูปแบบของการต่อรองของช่างภาพที่มีอิสระในการหยิบหรือประกอบสร้างตัวละครต่างเข้าไปอยู่ในภาพนั่นเอง

ตัวละคร (Character) /วัตถุที่อยู่ในภาพ

วัตถุที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยวชุดนี้ ก็คือ บุคคลหลากหลายสถานภาพที่ดำรงชีวิตอยู่ทั้งในและรอบ ๆ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี อันได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ ผู้เฒ่าผู้แก่ มัคทายก เด็กมอญ เด็กพม่า นักมวย ผู้ชมคนดู (แฟนมวย) นักท่องเที่ยว (ที่เดินทางมาชมการล่องพ้ออุตตมะ) และยักรวมถึง คนรัก หรือคนนอกในฐานะนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพฯ ด้วย และหากสังเกตชนิด/ประเภทของตัวละคร/วัตถุที่อยู่ในภาพถ่ายท่องเที่ยวอำเภอสังขละบุรีของ เวย์ ก็พบว่าหากเป็นการถ่ายภาพให้กับต้นสังกัดโดยใช้รหัสความเป็นวิชาชีพด้านการถ่ายภาพ ประเภทของตัวละคร/วัตถุที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่ายเที่ยวนั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับการสร้างแก่นเรื่อง เช่น หากเป็นการสั่งจากต้นสังกัดให้ถ่ายภาพประเพณีวัฒนธรรมสงกรานต์มอญที่อำเภอสังขละบุรี ตัวละคร/วัตถุที่อยู่ในภาพก็จะเป็นใครอื่นไปไม่ได้ นอกจาก คนในพื้นที่ (host) ในฐานะเจ้าของพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดของประเพณีวัฒนธรรมนั้น เพื่อให้ตัวละคร/วัตถุที่อยู่ในภาพดังกล่าวสามารถดำเนินเรื่องราวได้อย่างสมจริงภายใต้รหัสความหมายที่ถูกกำหนดมาจากรหัส/วิถีคิดของความเป็นมืออาชีพด้านการถ่ายภาพ เพื่อให้ภาพถ่ายเที่ยวนั้นสามารถสื่อสารความหมายไปยังกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มผู้บริโภคที่เปิดรับภาพถ่ายเที่ยวดังกล่าวที่ต้องการได้

ในทางตรงกันข้ามหากเป็นการถ่ายที่ไม่มีเงื่อนไขจากใบสั่ง/ความต้องการของต้นสังกัด ตัวละคร/หรือวัตถุในภาพก็สามารถที่จะเป็นใครก็ได้ตามที่ช่างภาพได้กำหนดไว้ เช่น ตัวละครอาจเป็นคนรัก เป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างถิ่น และจากการเลือกดังกล่าวทำให้เราสามารถสรุปได้ในระดับหนึ่งว่า สำหรับการเลือกตัวละคร/วัตถุที่อยู่ในภาพของช่างภาพอาชีพ เว้นแต่จะไม่เคยมีคำว่า “บังเอิญ” ไม่ว่าจะเป็นความบังเอิญประเภทเดินผ่านหน้ากล้อง หรือบังเอิญอยู่ที่ตรงจุดถ่ายภาพ ตัวละคร/วัตถุสิ่งของที่อยู่ในกรอบภาพทุกชนิดล้วนแล้วแต่ถูกกำหนดชนิด ถูกกำหนดตำแหน่งมาก่อนการกดชัตเตอร์ทั้งสิ้น ซึ่งวิธีการประกอบสร้างความหมายโดยเลือกตัวละคร/วัตถุเข้าไปในภาพดังกล่าวนั้นแตกต่าง (distinction) ไปจากกลุ่มบุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นช่างภาพอาชีพ/ใช้รหัสวิธีคิดในแบบฉบับของวิชาชีพด้านการถ่ายภาพ เพราะอย่างน้อยในบางครั้งกลุ่มบุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นช่างภาพก็ไม่ได้ประกอบสร้างความหมายโดยให้ความสำคัญกับการเลือกตัวละคร/หรือวัตถุที่อยู่ในภาพมากนัก

นอกจากนี้ ถึงแม้จะมีการเลือกตัวละครหรือวัตถุในภาพมาแล้ว การประกอบสร้างความหมายก็ยังมีรูปแบบเฉพาะของการสร้างความหมาย กล่าวคือ การสร้างความหมายผ่านตัวละครของช่างภาพนั้นจะปรากฏออกมาใน 2 ลักษณะคือ การสร้างความเป็นเรา (us) เป็นเขา (them) เช่น การสร้างความเป็นเราจากตัวละครที่เป็นคนรัก เป็นคนรู้จักหรือเป็นนักท่องเที่ยว การสร้างความเป็นเขาจากตัวละครที่เป็นคนท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งจะได้พิสูจน์ให้เห็นในส่วนถัดไป

ส่วนสถานที่ที่ปรากฏในภาพถ่ายท่องเที่ยวชุดนี้ มีทั้งสถานที่ที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ ต้นไม้ สายน้ำ สถานที่ที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ได้แก่ วัด ศาลาการเปรียญ สถูป เจดีย์ เวทีมวย มะลิมาลัย สถานที่ที่บ่งบอกถึงช่วงเวลาและยุคสมัย ซึ่งภาพถ่ายท่องเที่ยวชุดนี้บอกได้ว่าเป็นภาพที่ถูกบันทึกในช่วงหน้าร้อนไม่ใช่น้ำฝน ทั้งนี้โดยดูจากปริมาณน้ำบริเวณอุโบสถหลังเก่า (ที่จมอยู่ใต้น้ำอันเนื่องมาจากการสร้างเขื่อนจากภาครัฐ) ยังขึ้นไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับช่วงฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลากที่น้ำจะขึ้นสูงถึงหลังคาอุโบสถ หรือในภาพที่บรรจุศพและรูปถ่ายของหลวงพ่อดุตตะมะก็เป็นสิ่งที่บอกยุคสมัยได้ว่าเป็นยุคสมัยที่หลวงพ่อดุตตะมะเสียชีวิตไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีสถานที่ที่บ่งบอกรูปแบบ แบบแผนการดำเนินชีวิตของตัวละคร เช่น บรรยากาศงานสมโภชเฉลิมฉลองวันคล้ายวันเกิดของหลวงพ่อดุตตะมะ ซึ่งถือเป็นงานใหญ่ประจำปีของอำเภอสังขละบุรีอย่างหนึ่ง (ภาพหมายเลข 1) คนมอญมีชนชาติที่ยึดถือปฏิบัติตามหลักของพุทธศาสนาด้วยการทำบุญ เข้าวัด ฟังธรรมอยู่เนืองนิตย์ (ภาพหมายเลข 2, 14, 16) กิจกรรมประจำวันของเด็ก ๆ ในตอนเย็นที่ชอบมารวมตัวกระโดดน้ำจากขอบสะพานไม้/สะพานอุตตะมะราชานุสรณ์ (ภาพหมายเลข 10) มวยวัดที่ถูกจัดขึ้นเนื่องในวันคล้ายวันเกิดของหลวงพ่อดุตตะมะ (ภาพหมายเลข 23) หรือสถานที่ที่บ่งบอกถึงสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม เช่น ค่านิยม ความเชื่อ ความเลื่อมใสศรัทธา ขนบธรรมเนียม ประเพณีของคนมอญในฐานะพุทธศาสนิกชน

(ภาพหมายเลข 2, 5, 6, 9, 14, 16) ธรรมชาติของเด็กที่ซุกซน หรือแสดงออกในการต่อสู้เพื่อปกป้องความเป็นลูกผู้ชาย

กล่าวโดยสรุปการวิเคราะห์การสื่อสารความหมายของภาพถ่ายท่องเที่ยวข้างต้น เป็นสิ่งที่บอกเราได้ว่า ชุดความหมายที่ปรากฏอยู่ในภาพถ่ายท่องเที่ยวทั้ง 23 ภาพนี้ เป็นชุดความหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงรสนิยมของช่างภาพอาชีพที่แม้พวกเขาจะสามารถเข้าไปจัดการ ออกแบบ จัดวาง ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีอยู่และไม่มีอยู่จริงได้ตามที่ต้องการไม่แตกต่างจากพระเจ้า (I am God) ตามหลักการในเชิงศาสตร์และศิลป์ด้านการถ่ายภาพที่ได้เรียนได้สั่งสมมาเหมือนอย่างกรณีของช่างภาพเชิงสุนทรีย์ยะได้ แต่รสนิยมด้านการถ่ายภาพของพวกเขาที่แสดงออกมาเมื่อลงพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อการถ่ายภาพก็จะเป็นไปแค่การเข้าไปมองเห็นและสื่อสารออกมาอย่างที่มีนั้นเป็นจริงเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่ารสนิยมที่กลุ่มแวดวงช่างภาพอาชีพใช้เป็นเครื่องมือในการจำแนกความแตกต่าง (distinction) ก็คือ รสนิยมทางด้านศิลปะที่เน้นความสมจริงตามหลักการในเชิงวารสารศาสตร์ (test of realism/test of journalism) ซึ่งนอกจากจะเป็นชุดความหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงรสนิยมการบริโภคของช่างภาพอาชีพ เวย์ ที่บริโภคผ่านการใช้กล้องและการประกอบสร้างความหมายลงในภาพถ่ายท่องเที่ยวแล้ว การวิเคราะห์การสื่อสารความหมายผ่านภาพถ่ายท่องเที่ยวดังกล่าวยังเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงมิติการถูกครอบงำจากชุดความรู้ในเชิงศาสตร์และศิลป์ทางการถ่ายภาพ (เช่น ความรู้เชิงเทคนิคด้านการถ่ายภาพ ความรู้ด้านองค์ประกอบศิลป์องค์ประกอบภาพ ความรู้ด้านการตกแต่งภาพ) และถูกครอบงำจากโครงสร้างเชิงพาณิชยกรรมอันเป็นชุดความรู้ด้านการถ่ายภาพในโลกของวิชาชีพที่ เวย์ ทำงานอยู่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความเป็นตัวตน/อัตลักษณ์ของช่างภาพอาชีพ เวย์ นั้น มีมากกว่าหนึ่งด้าน/หนึ่งตัวตน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์/เงื่อนไข ที่จะเป็นตัวบ่งบอกว่า เวย์ จะพลิกเอาอัตลักษณ์ทางด้านใดออกมาใช้

แต่ไม่ว่าจะพลิกตัวตนในด้านใดออกมา ในท้ายที่สุดแล้วรสนิยมของช่างภาพดังกล่าวจะกลายเป็นกลไกแห่งอำนาจในการจำแนกแยกแยะตลอดจนธำรงรักษาสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมได้ในที่สุด ซึ่งจะได้ทำการพิสูจน์ให้เห็นในบทต่อไป